

การพลัดถิ่นฐานและ
ภาวะยากไร้อันเรื้อรัง
ในฝั่งตะวันออกของประเทศพม่า

ไทยแลนด์ เบอร์มา บอร์ดอร์ คอนซอร์เตียม

2553

การปลัดถิ่นฐานและภาวะยากไร้อันเรื้อรัง ในฝั่งตะวันออกของประเทศพม่า

ร่วมด้วยการประเมินสถานการณ์ในพื้นที่และปรับปรุงข้อมูลล่าสุดโดย
คณะกรรมการเพื่อประชาชนกะเหรี่ยงผู้ปลัดถิ่นในประเทศ (CIDKP)
สำนักงานกะเหรี่ยงเพื่อการบรรเทาทุกข์และการพัฒนา (KORD)
ศูนย์พัฒนาและสวัสดิการสังคมกะเหรี่ยง (KSWC)
คณะกรรมการบรรเทาทุกข์และการพัฒนาชาวมอญ (MRDC)
คณะกรรมการบรรเทาทุกข์และการพัฒนาชาวไทใหญ่ (SRDC)

ไทยแลนด์ เบอร์มา บอร์ดอร์ คอนซอร์เตียม

12/5 ถ.คอนแวนต์ บางรัก กรุงเทพฯ 10500

อีเมลล์ tbbcbkk@tbbc.org

เว็บไซต์ www.tbbc.org

ภาพปก “ปลัดถิ่นอีกครั้ง” เมืองตันเตา พ.ศ. 2553 (CIDKP)

ออกแบบ วันทนีย์ มณีแดง

พิมพ์ที่ วนิดาเพรส เชียงใหม่

สารบัญ

สรุปย่อ	1
1. บทนำ	5
1.1 การไหลเวียนของมนุษยธรรมในประเทศพม่า	6
1.2 ระเบียบวิธีวิจัย	8
2. การแผ่ขยายอำนาจทางทหารและการพลัดถิ่นฐาน	13
2.1 การแผ่ขยายอำนาจทางทหารและสภาพความเปราะบางของประชาชน	14
2.2 ขนาดและการกระจายตัวของการพลัดถิ่นฐาน	18
3. ภาวะยากไร้อันเรื้อรัง	23
3.1 แรงกดดันทางประชากร	24
3.2 สภาพที่พิก้อาศัย น้ำดื่มน้ำใช้ และระบบสุขาภิบาล	26
3.3 การศึกษาและภาวะทุพโภชนาการในเด็ก	30
3.4 ทรัพย์สินทางการเกษตร	33
3.5 รายได้และการใช้จ่ายครัวเรือน	37
3.6 ความมั่นคงทางอาหาร	40
3.7 ภาวะชะงักงันต่อวิถียังชีพ หนี้สิน และยุทธศาสตร์การรับมือ	44
4. สถานการณ์ล่าสุดในภาคตะวันออกของประเทศพม่า	49
4.1 รัฐฉานตอนใต้	50
4.2 รัฐกะเรนยี (รัฐกะยาห์)	52
4.3 พื้นที่กะเหรี่ยงตอนเหนือ	54
4.4 รัฐกะเหรี่ยง (กะหิ่ยน) ตอนกลาง	56
4.5 พื้นที่มอญ	58
4.6 มณฑลตะนาวศรี (ตานีนตายี)	61
ภาคผนวก	65
1. การคาดประมาณจำนวนประชากรผู้พลัดถิ่นในประเทศ (2553)	66

แผนที่

กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่สำรวจในภาคตะวันออกเฉียงของพม่า.....	9
การแผ่ขยายอำนาจทางทหารในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศพม่า.....	15
โครงการพัฒนาที่ส่งผลต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศพม่า พ.ศ. 2553	17
หมู่บ้านพลัดถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงของพม่า พ.ศ. 2539-2553.....	19
การพลัดถิ่นฐานภายในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศพม่า.....	21
รัฐฉานตอนใต้.....	51
รัฐกะเรนนี่.....	53
พื้นที่กะเหรี่ยงตอนเหนือ	55
รัฐกะเหรี่ยงตอนกลาง	57
พื้นที่มอญ	59
มณฑลตะนาวศรี	63

แผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1 : ข้อมูลประชากรของผู้ตอบแบบสำรวจครัวเรือน	12
แผนภูมิที่ 2 : โครงสร้างอายุประชากรในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า	24
แผนภูมิที่ 3 : การเข้าถึงการถือสัญชาติในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศพม่า.....	26
แผนภูมิที่ 4 : วัตถุประสงค์หลักที่พำนักอาศัยหลักในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า.....	27
แผนภูมิที่ 5 : แหล่งน้ำดื่มในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า.....	28
แผนภูมิที่ 6 : การเข้าถึงระบบสุขภาพที่พัฒนาในพื้นที่ตัวอย่างของประเทศพม่า	29
แผนภูมิที่ 7 : สาเหตุการออกจากโรงเรียนประถมกลางคืนในประเทศพม่า	31
แผนภูมิที่ 8 : ภาวะทุพโภชนาการขั้นรุนแรงในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศพม่า และรัฐยะไข่ตอนเหนือ.....	32
แผนภูมิที่ 9 : การเข้าถึงที่ดินทำกินในพื้นที่ตัวอย่างของประเทศพม่า	34
แผนภูมิที่ 10 : การครอบครองทรัพย์สินทางการเกษตรในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า	35
แผนภูมิที่ 11 : การครอบครองสัตว์เลี้ยงใช้งานในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า	36
แผนภูมิที่ 12 : แหล่งที่มาหลักของรายได้ในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า.....	38
แผนภูมิที่ 13 : ค่าใช้จ่ายหลักในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า.....	39
แผนภูมิที่ 14 : แหล่งที่มาของข้าวโดยหลักในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า.....	41
แผนภูมิที่ 15 : รูปแบบการบริโภคอาหารในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า	44
แผนภูมิที่ 16 : ภาวะชะงักงันต่อวิถียังชีพในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า	45
แผนภูมิที่ 17 : หนี้สินครัวเรือนในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า	46

ตาราง

ตารางที่ 1 : กลุ่มตัวอย่างประชากรจำแนกตามอายุและเพศในภาคตะวันออก ของประเทศไทย.....	25
ตารางที่ 2 : วัสดุก่อสร้างที่พิกอาศัยหลักในภาคตะวันออกของประเทศไทย	27
ตารางที่ 3 : แหล่งน้ำดื่มในภาคตะวันออกของประเทศไทย	28
ตารางที่ 4 : การเข้าถึงระบบสุขภาพที่พัฒนาในภาคตะวันออกของประเทศไทย	29
ตารางที่ 5 : อัตราการเข้าเรียนชั้นประถมในภาคตะวันออกของประเทศไทย	30
ตารางที่ 6 : สาเหตุการออกจากโรงเรียนประถมกลางคันในภาคตะวันออก ของประเทศไทย	31
ตารางที่ 7 : การเข้าถึงพื้นที่ทำกินของครัวเรือนในภาคตะวันออกของประเทศไทย.....	34
ตารางที่ 8 : การครอบครองทรัพย์สินเพื่อการผลิตในภาคตะวันออกของประเทศไทย	35
ตารางที่ 9 : การครอบครองสัตว์เลี้ยงในภาคตะวันออกของประเทศไทย.....	37
ตารางที่ 10 : แหล่งที่มาหลักของรายได้ในภาคตะวันออกของประเทศไทย.....	38
ตารางที่ 11 : ค่าใช้จ่ายหลักของครัวเรือนในภาคตะวันออกของประเทศไทย	40
ตารางที่ 12 : แหล่งที่มาของข้าวโดยหลักในภาคตะวันออกของประเทศไทย.....	41
ตารางที่ 13 : เสบียงข้าวที่เก็บไว้ของครัวเรือนในภาคตะวันออกของประเทศไทย.....	42
ตารางที่ 14 : ค่าเฉลี่ยจำนวนวันในการบริโภคอาหารต่อสัปดาห์ในภาคตะวันออก ของประเทศไทย	43
ตารางที่ 15 : รูปแบบการบริโภคอาหารในภาคตะวันออกของประเทศไทย.....	44
ตารางที่ 16 : ภาวะชะงักงันต่อวิถียังชีพในภาคตะวันออกของประเทศไทย.....	46
ตารางที่ 17 : หนี้สินครัวเรือนในภาคตะวันออกของประเทศไทย.....	47
ตารางที่ 18 : ยุทธศาสตร์การรับมือของครัวเรือนต่อภาวะขาดแคลนอาหาร ในภาคตะวันออก ของประเทศไทย	47

“ผลิตภัณฑ์แปงาเขา” เมืองจ้อกจี พ.ศ. 2553 (KORD)

สรุปย่อ

สรุปย่อ

ไม่ว่าผลการเลือกตั้งครั้งแรกของประเทศพม่าในรอบ 20 ปี จะออกมาเป็นเช่นไร ประชาคมโลก และรัฐบาลพม่าชุดใหม่ก็ไม่อาจเพิกเฉยต่อสภาพเศรษฐกิจสังคมที่ตกต่ำ และก่อให้เกิดความสูญเสียมหาศาลได้อีกต่อไป สภาพความทุกข์ยากที่จำเป็นจะต้องได้รับการเยียวยาอย่างเร่งด่วนนั้นอยู่ในบริเวณภูมิภาคตะวันออกของประเทศ ที่ซึ่งการสู้รบอันยืดเยื้อและการจำกัดความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมได้กระตุ้นให้ผลกระทบจากภาวะยากไร้อันเรื้อรังทวีความรุนแรงขึ้นอีกมาก

ไทยแลนด์ เบอร์มา บอร์ดเตอร์ คอนซอร์เตียม (TBBC) ได้ร่วมงานกับองค์กรชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ บันทึกสภาพการณ์การผลิตถิ่นฐานในภาคตะวันออกของประเทศพม่ามานับแต่ปี พ.ศ. 2545 โดยในปี พ.ศ. 2553 นี้ นอกจากคณะทำงานจะได้ปรับข้อมูลสถานการณ์ในทั้ง 6 รัฐและมณฑลให้เป็นปัจจุบันแล้ว ยังได้ประเมินภาวะยากไร้ในพื้นที่ 6 เมืองในรัฐและมณฑลดังกล่าวเพิ่มเติม ซึ่งกระบวนการประเมินนี้ พัฒนารูปร่างขึ้นจากการหารือกับหน่วยงานมนุษยธรรมที่ตั้งอยู่ในกรุงย่างกุ้ง เพื่อสร้างฐานข้อมูลภาวะเปราะบางของครัวเรือนทั่วประเทศที่น่าเชื่อถือและอ้างอิงได้

สถิติของรัฐบาลทหารพม่าบดบังระดับความทุกข์ยากของประชาชนในประเทศ โดยระบุภาวะยากไร้ในภาคตะวันออกของประเทศไว้ในระดับต่ำกว่าความเป็นจริง ทั้งนี้ การสำรวจในบางพื้นที่ไม่ได้รับอนุญาต และการจำแนกข้อมูลกว้างๆ เป็นเพียงระดับรัฐและมณฑลก็ทำให้ชุมชนที่เปราะบางที่สุดไม่ได้รับการพิจารณา สภาพเปราะบางในภาคตะวันออกของประเทศพม่าที่ได้รับการบันทึกไว้ในรายงานฉบับนี้ รุนแรงเลวร้ายกว่าที่เคยปรากฏในการรายงานจากพื้นที่อื่นในประเทศพม่าของหน่วยงานระหว่างประเทศ สภาพความแร้นแค้นรุนแรงอย่างยิ่งโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทของเมืองจ้อจจี พื้นที่กะเหรี่ยงตอนเหนือ ที่ซึ่งครึ่งหนึ่งของประชากรรายงานว่า การผลิตถิ่นฐาน การบังคับใช้แรงงาน และการจำกัดเสรีภาพในการเดินทาง ได้ส่งผลให้วิถียังชีพของตนชะงักงันในช่วงหกเดือนที่ผ่านมา

ผลการวิเคราะห์โครงสร้างประชากรในภาคตะวันออกของประเทศพม่า เปิดเผยให้เห็นสภาวะสังคมที่มีอัตราการเกิดและการเสียชีวิตของเด็กสูงในขณะที่ยุขัยของประชากรต่ำ อีกทั้งยังมีอัตราการพึ่งพาประชากรวัยทำงานซึ่งมีจำนวนค่อนข้างน้อยอยู่สูงมาก นอกจากนี้ เกือบครึ่งของประชากรที่ได้รับการสำรวจยังไม่ได้รับการรับรองสัญชาติหรือถือเอกสารแสดงสัญชาติใดๆ ลักษณะเหล่านี้เทียบเคียงได้กับสภาพความเปราะบางในรัฐยะไข่ตอนเหนือ มากกว่าสถิติเฉลี่ยของทั้งประเทศ

ตัวเลขจากทางการชี้ว่า ภาวะความแร้นแค้นในรัฐคะฉิ่นและมณฑลมากวันนั้นอยู่ในระดับรุนแรงที่สุด หากการสำรวจนี้พบว่า มาตรฐานความเป็นอยู่พื้นฐานในภาคตะวันออกของพม่า เช่น การเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดและสาธารณสุขโรคที่เหมาะสม อยู่ในสภาพแย่กว่าที่อื่นใดเป็นอย่างยิ่ง ปัญหาการขาดที่พักอาศัยอันมั่นคงซึ่งเป็นผลจากความขัดแย้งอันยืดเยื้อนั้นรุนแรงใกล้เคียงกับสภาพการณ์ในแถบลุ่มน้ำอิรวดีในช่วงเวลาหนึ่งปีหลังจากถูกถล่มด้วยพายุไซโคลนนาร์กิส

สถิติของรัฐบาลทหารระบุว่า โดยเฉลี่ยแล้วแต่ละครอบครัวเกษตรกรจะเข้าถึงที่ดินทำกินได้ถึง 14.82 ไร่ หากการสำรวจนี้กลับพบว่า ร้อยละ 64 ของครัวเรือนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงใต้ยังสามารถเข้าถึงที่ทำกินได้น้อยกว่า 5 ไร่ และมีเพียงร้อยละ 13 เท่านั้นที่สามารถเข้าถึงที่ดินที่มีระบบชลประทาน ตัวเลขดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมในการครอบครองที่ดินในประเทศพม่า นอกจากนี้ รูปแบบการใช้แรงงานมนุษย์ในการเกษตรสูง สะท้อนข้อเท็จจริงที่ว่าเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงใต้มากกว่าร้อยละ 80 ยังขาดเครื่องจักรทางการเกษตร และต้องพึ่งพาเครื่องมือพื้นฐานแบบดั้งเดิมเท่านั้น

ข้อมูลจากรัฐบาลทหารชี้ว่า รัฐบาลตอนเหนือเป็นพื้นที่ที่ประสบกับปัญหาความไม่มั่นคงทางอาหารสูงกว่าพื้นที่อื่นในพม่า หากการศึกษาพบว่า สถานการณ์ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ก็อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน สามในสี่ของครัวเรือนแถบตะวันออกเฉียงใต้ต้องตกอยู่ในภาวะขาดแคลนอาหารในช่วงหนึ่งเดือนก่อนการสำรวจ และครัวเรือนในสัดส่วนใกล้เคียงกัน ก็กำลังเตรียมตัวเผชิญช่วงเวลาที่จะขาดข้าวบริโภคไปอีกอย่างน้อย 3 เดือนก่อนจะถึงฤดูเก็บเกี่ยวต่อไป ผลการวิเคราะห์รูปแบบการบริโภคอาหารชี้ว่า ร้อยละ 60 ของครัวเรือนที่ได้รับการสำรวจล้วนได้รับบริโภคอาหารไม่เพียงพอและเหมาะสม และอัตราทุพโภชนาการขั้นรุนแรงในเด็กในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงใต้บ่งชี้ถึงปัญหาสาธารณสุขขั้นร้ายแรง

ในขณะที่ตัวชี้วัดมากมายสะท้อนถึงภาวะเปราะบางอันรุนแรงยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของการสำรวจยังพบหลักฐานว่า ชาวบ้านมีวิถียังชีพที่ยืดหยุ่นสูง แหล่งอาหารหลักสำหรับสามในสี่ของครัวเรือนคือผลผลิตข้าวของตนเอง หรือข้าวที่ได้รับจากเครือข่ายทางสังคมที่มีอยู่ การเข้าถึงรายได้เป็นตัวเงินนั้นจำกัดกว่าพื้นที่อื่นใด รูปแบบการใช้ชีวิตที่พึ่งพาตลาดและการค้าต่ำ ในขณะที่มีอัตราการพึ่งตนเองสูง สะท้อนให้เห็นได้จากสัดส่วนการใช้จ่ายครัวเรือนที่หมดไปกับค่าอาหารน้อยมาก กรณีนี้โดยทั่วไปมักได้รับการพิจารณาเป็นตัวชี้วัดว่าภาวะยากไร้ไม่รุนแรงนัก หากการเปรียบเทียบสัดส่วนการใช้จ่ายเช่นนี้อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด เนื่องจากในข้อเท็จจริงแล้วจะต้องคำนึงถึงสภาพที่ประชากรในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสงครามถูกจำกัดการเดินทางเพิ่มขึ้นและเข้าถึงตลาดได้ลดลงด้วย

ภาวะยากไร้ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศพม่า เป็นผลพวงทางอ้อมของการแผ่ขยายอำนาจทางทหาร และเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เกิดการพลัดถิ่นฐาน ในช่วงปีที่ผ่านมา ความพยายามของรัฐบาลทหารพม่าที่จะกดดันกลุ่มกองกำลังชาติพันธุ์ที่ทำข้อตกลงหยุดยิงไว้ให้แปลงสถานะเป็นกองกำลังรักษาชายแดนภายใต้คำสั่งของกองทัพตน ได้ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงปลอดภัยในพื้นที่ที่เคยค่อนข้างสงบมาก่อน กองกำลังที่เคยทำข้อตกลงหยุดยิงหลักๆ ต่างเรียกร้องให้รัฐบาลทหารพม่าหันมาทบทวนรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2551 และเจรจาทางการเมืองเพื่อความสมานฉันท์ อย่างไรก็ตาม กองทัพพม่าก็ได้ตอบโต้ด้วยการบังคับเกณฑ์ทหาร และบังคับจัดตั้งชาวบ้านเป็นหน่วยทหารอาสาชาติพันธุ์ เพื่อให้เป็นกองกำลังตัวแทนในกรณีที่ต้องตกลงหยุดยิงถูกล้มเลิก

การสำรวจปีนี้คาดประมาณว่า ในช่วงระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553 มีประชาชนอย่างน้อย 73,000 คน ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของพม่าที่ถูกบังคับพลัดถิ่นให้ต้องพลัดถิ่นฐาน ซึ่งพื้นที่กะเหรี่ยงตอนเหนือเป็นพื้นที่ที่มีอัตราการพลัดถิ่นฐานสูงสุด โดยมีชาวบ้าน

กว่า 26,000 คน ที่จำต้องหนีออกจากบ้านของตนเนื่องจากคำสั่งโยกย้ายและการโจมตีด้วยปืนใหญ่ของกองทัพพม่า นอกจากนี้ ชาวบ้านมากกว่า 8,000 คนในพื้นที่มอญตอนใต้ ยังต้องพลัดถิ่นฐาน ด้วยเหตุการณ์บังคับโยกย้ายถิ่นฐาน และความไม่มั่นคงอันเกิดจากคำสั่งให้กองทัพพรรคมอญใหม่ (NMSP) แปลงสภาพเป็นหน่วยรักษาชายแดน

นับแต่ปี พ.ศ. 2539 องค์กรภาคีของ TBBC ได้บันทึกการทำลาย การบังคับโยกย้าย หรือ การทิ้งร้างชุมชนในภาคตะวันออกของพม่ามากกว่า 3,600 แห่ง ซึ่งในจำนวนนี้รวมถึงหมู่บ้านและพื้นที่ซ่อนตัวจำนวน 113 แห่งในช่วงปีที่ผ่านมาด้วย การใช้อำนาจกองทัพบังคับกดขี่ประชาชน ได้ทำลายวิถียังชีพและส่งผลให้พลเรือนรวมทั้งหมดอย่างน้อย 446,000 คนกำลังพลัดถิ่นฐาน อยู่ในแถบชนบทภาคตะวันออกเมื่อปลายปี พ.ศ. 2553 การคาดประมาณอย่างต่ำสุดนี้ ครอบคลุมพื้นที่เพียง 37 เมืองและไม่รวมบริเวณเขตเมือง จึงน่าจะเป็นไปได้ว่า รวมทั้งหมดแล้วจะมีประชากรพลัดถิ่นในภาคตะวันออกของประเทศพม่ามากกว่าครึ่งล้านคน

เป็นที่คาดกันไว้ว่า หัวหน้ารัฐบาลพม่าหลังการเลือกตั้งจะคือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากกองทัพหรือพรรคการเมืองตัวแทนทหาร และในอนาคตอันใกล้ย่อมจะไม่มีสัญญาณความเปลี่ยนแปลงใดต่อกรณีการเพิกเฉยต่อความทุกข์ยากของประชาชน ความทำลายทางการเมืองจึงยังคงคือการกดขี่ให้ผู้กุมอำนาจในพม่าเข้าสู่กระบวนการสมานฉันท์ และกระบวนการนำประเทศไปสู่ความเป็นนิติรัฐที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิประชาชนที่แท้จริง

อย่างไรก็ตาม การบรรเทาความยากไร้และการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมในประเทศพม่า ก็คือความจำเป็นเร่งด่วนที่สุด หน่วยงานต่างๆ ทั้งในกรุงย่างกุ้งและตามแนวชายแดนไทย-พม่าพร้อมจะใช้ประโยชน์จากทุนสนับสนุนเพิ่มเติมได้ในทันทีหากได้รับความทำลายด้านมนุษยธรรมและการพัฒนา ก็คือการทำให้มั่นใจว่า การสนับสนุนช่วยเหลือและการวางรูปแบบโครงการใดๆ จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความต้องการและสภาวะความเปราะบางของประชาชนมากกว่านโยบายแฝงทางการเมือง

บทที่ 1

รองท่องเที่ยวเทีกรวัน เมืองสาต 2553 (SRDC)

บทนำ

1.1 การไหลเวียนของมนุษยธรรมในพม่า

“ปู่ตายายให้ที่ดินนี้กับเรา เราโตขึ้นมาในหมู่บ้านนี้ ถึงจะถูกห้ามไม่ให้ไปไหนมาไหนและการมีชีวิตรอดก็ยากมาก เราก็คงอยู่ที่นี้ เพื่อนบ้านเราบางคนไปที่ชายแดน แต่ก็เจอปัญหาเหมือนกัน ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็มีปัญหา แต่ที่นี้ก็เป็นบ้านของเรา”

ชายชาวกะเหรี่ยง เมืองตันเตดา
สัมภาษณ์โดยคณะกรรมการเพื่อประชาชนกะเหรี่ยง
ผู้พลัดถิ่นในประเทศ (CIDKP) มีนาคม พ.ศ. 2553

ภาวะเปราะบางอันเรื้อรังได้แผ่ขยายครอบคลุมทั่วประเทศพม่า แม้แต่สถิติของรัฐบาลทหารก็ยังประเมินว่า ประชากรร้อยละ 32 อยู่ในภาวะยากไร้และไม่สามารถมีปัจจัยสี่ได้ครบ¹ การปกครองโดยทหารมาหลายทศวรรษส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการเศรษฐกิจที่ผิดพลาด และขาดการลงทุนเพื่อการบริการของรัฐ อีกทั้งยังมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยไม่มีการรับโทษทัณฑ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่า ปัญหาเหล่านี้ถูกขยายให้รุนแรงขึ้นด้วยความขัดแย้งอันยืดเยื้อ และทัศนคติของคณะผู้ปกครองทหารที่ไม่ยอมประนีประนอมต่อกลุ่มชาติพันธุ์และกองกำลังต่างๆ ที่ตกลงหยุดยิงกับตน²

การทำงานของทั้งหน่วยงานด้านมนุษยธรรมและการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อสภาพปัญหาถูกจำกัดจากทั้งอำนาจรัฐพม่าและรัฐบาลนานาชาติ หลายทศวรรษของการปิดประเทศจนถึงปลายทศวรรษ 80 ส่งผลให้ผู้มีอำนาจในประเทศพม่าไม่มีความไว้วางใจหน่วยงานต่างชาติที่ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งส่วนหนึ่งสะท้อนให้เห็นได้ในการกำหนดระเบียบกฎหมายที่เข้มงวดในการส่งความช่วยเหลือ และการทำงานอันล่าช้าของเจ้าหน้าที่รัฐ อีกนัยหนึ่ง นับแต่การปราบปรามผู้ประท้วงเพื่อประชาธิปไตยอย่างโหดเหี้ยมในปี พ.ศ. 2531 รัฐบาลชาติตะวันตกก็เน้นการผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นหลัก แม้สภาพเศรษฐกิจสังคมในประเทศพม่าจะเสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ การบรรเทาภาวะยากไร้ในประเทศนี้ก็ไม่เคยเป็นประเด็นสำคัญในนโยบายต่างประเทศของประเทศต่างๆ เลย ด้วยเหตุนี้ ความช่วยเหลือจากต่างประเทศสู่พม่าจึงลดลงอย่างมหาศาล อีกทั้งมีกฎระเบียบเกี่ยวกับความโปร่งใสที่เข้มงวดอย่างยิ่ง เพื่อจะทำให้มั่นใจว่าเงินช่วยเหลือไม่ได้เบี่ยงเบนจากประชาชนไปสู่มือของกองทัพพม่า

ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาอย่างเป็นทางการ ลดลงจาก 435 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2531 เป็น 175 ล้านดอลลาร์ในปี พ.ศ. 2532 และลดลงเหลือ 39 ล้านดอลลาร์ในปี พ.ศ. 2539 เมื่อหน่วยงานมนุษยธรรมพิสูจน์ว่าความเป็นอิสระและความเป็นไปได้ที่จะมีความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ลดลง ความช่วยเหลือได้กลับเพิ่มสูงขึ้นเล็กน้อยเป็น 198 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2550 จากนั้นในช่วงหลังจากเกิดพายุไซโคลนนาร์กิสในปี พ.ศ. 2551 การทูตระดับสูงส่งผล

¹ Ministry of National Planning and Economic Development, 2007, *Poverty Profile : Integrated Households Living Conditions Survey in Myanmar*, p3

² Charles Petrie, 2008, “End of Mission Report : UN Resident and Humanitarian Coordinator, UNDP Resident Representative for Myanmar 2003-2007”

ให้เกิดความพยายามที่จะบรรเทาทุกข์และฟื้นฟูอย่างกว้างขวางในพื้นที่ลุ่มอริสวัตี ทำให้ความช่วยเหลือจากต่างประเทศพุ่งสูงขึ้นถึง 533 ล้านดอลลาร์³

อย่างไรก็ตาม กลไกตรวจสอบพิเศษของสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือสมาคมอาเซียนและสหประชาชาติก็ได้หมดอายุขัยลง และหน่วยงานให้ความช่วยเหลือก็ตั้งเป้าจะลดทุนการช่วยเหลืออีก⁴ หากไม่นับกรณีการตอบรับต่อภัยพิบัติเนาร์กิสซึ่งเป็นกรณีพิเศษงบประมาณความช่วยเหลือจากต่างประเทศก็มีเพียงราว 4 เหรียญสหรัฐต่อคนต่อปี ซึ่งนับว่าน้อยมากหากจะเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ในภาวะยากไร้ใกล้เคียงกันเช่นบังคลาเทศ (9 เหรียญสหรัฐต่อคน) และลาว (68 เหรียญต่อคน)⁵

ผลของยุทธศาสตร์ทางทหารของรัฐบาลพม่าต่อความมั่นคงของมนุษย์ที่ได้รับการบันทึกไว้โดยหน่วยงานต่างๆ อย่างกว้างขวาง เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สภาวะความเปราะบางของชุมชนในภาคตะวันออกของพม่ารุนแรงขึ้น แม้มติของสหประชาชาติที่ประณามการละเมิดสิทธิมนุษยชนและกฎหมายมนุษยธรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องจะออกมาอย่างสม่ำเสมอ คณะผู้ปกครองทหารก็ยังไม่เต็มใจจะยุติการละเมิดดังกล่าว⁶ ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 ผู้รายงานพิเศษของสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า ได้เสนอให้ตั้งคณะกรรมการไต่สวน เพื่อสอบสวนว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าเข้าข่ายอาชญากรรมต่อมนุษยชาติและอาชญากรรมสงครามหรือไม่⁷ รัฐบาลจากมากกว่า 10 ประเทศได้ให้การรับรองข้อเสนอนี้ ซึ่งระบุว่า การเข้าถึงความช่วยเหลือคุ้มครองทางมนุษยธรรมและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ไม่สมควรถูกยั้งไว้เป็นตัวประกันเพื่อแลกให้เกิดกระบวนการประชาธิปไตย

แม้ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา พื้นที่ทางมนุษยธรรมจะได้รับการขยายกว้างไปหลายแห่งหนในประเทศพม่า แต่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสงครามในแถบตะวันออก ก็ยังไม่มีกรณีผ่อนคลายความเข้มงวดต่อหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนแต่อย่างใด⁸ ความช่วยเหลือจากต่างประเทศเดินทางมาถึงภาคตะวันออกในสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 4 ของทั้งหมด และส่วนใหญ่ก็ต้องมาด้วยช่องทางส่งข้ามเส้นพรมแดนมาอย่างระมัดระวังจากแหล่งองค์กรชุมชนชาติพันธุ์ชายแดน สถิติของรัฐบาลทหารพม่าบดบังระดับความทุกข์ยากของประชาชน โดยระบุภาวะยากไร้ในภาคตะวันออกของประเทศไว้ต่ำกว่าความเป็นจริงมาก ทั้งนี้ เนื่องจากการสำรวจในบาง

³ World Bank, "World Development Indicators : Net Official Development Assistance Received", <http://data.worldbank.org/indicator/DI.ODA.ODAT.CD> (Accessed 18/10/10).

⁴ IRIN, 30 July 2010, "Myanmar : NGOs cut programmes as government takes on recovery oversight", UN OCHA, <http://www.irinnews.org/report.aspx?Reportid=90015> (accessed 18/10/10)

⁵ UNDP, Human Development Report : 2009, New York, Table E, page 160-161, http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2009_EN_Complete.pdf (accessed 4/10/10)

⁶ United Nations General Assembly, Resolution 64/238, Situation of Human Rights in Myanmar, 24 December 2009, paragraph 1. http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?m=89 (accessed 18/10/10) ICRC, 29 June 2007, "Press Release: Myanmar – ICRC denounces major and repeated violations of international humanitarian law", Yangon / Geneva, (accessed 18/10/10) <http://www.icrc.org/web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/myanmar-news-290607?opendocument>

⁷ Tomas Ojea Quintana, 10 March 2010, "Progress report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in Myanmar", UN Human Rights Council, A/HRC/13/48, paragraphs 121 & 122 http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?m=89 (accessed 18/10/10)

⁸ Morten Pedersen, 8 May 2009, "Setting the scene: Lessons from 20 years of foreign aid", http://www.nbr.org/Downloads/pdfs/ETA/BMY_Conf09_Pedersen.pdf (accessed 18/10/10)

พื้นที่ยังไม่ได้รับอนุญาต และการจำแนกข้อมูลกว้างๆ เป็นเพียงระดับรัฐและมณฑลก็ทำให้ชุมชนที่เปราะบางที่สุดไม่ได้รับการพิจารณา

ด้วยเหตุดังกล่าว นักเคลื่อนไหวด้านนโยบายการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม จึงได้เรียกร้องให้มีการสนับสนุนทุนความช่วยเหลือเพิ่มเติม เพื่อจะขับเคลื่อนศักยภาพที่มีอยู่ในหลายพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวน้อยกว่าแถบตะวันออก⁹ ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์และปฏิบัติการเพื่อขยายพื้นที่ทางมนุษยธรรมในประเทศพม่าที่มีความสำคัญจำเป็น และควรได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่ประสงค์จะบรรเทาภาวะยากไร้และส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพม่าทุกคน หากในขณะเดียวกัน ทุนสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือข้ามพรมแดนไปยังภาคตะวันออกของพม่าก็จำเป็นต้องเพิ่มขึ้น เพื่อให้มั่นใจว่าความต้องการของพลเรือนที่ได้รับผลกระทบจากสงครามจะไม่ถูกผลักไปยังชายขอบอีกต่อไป

รัฐบาลทหารพม่าและหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือตามแนวชายแดนต่างมีภารกิจเดียวกัน นั่นคือการแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากและส่งเสริมยุทธศาสตร์การรับมือกับสภาพปัญหาของชาวบ้าน การพัฒนาฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้ของตัวชี้วัดสถานะเปราะบางของครัวเรือนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้สามารถมีการจัดลำดับความต้องการและการกระจายทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม รายงานฉบับนี้น่าจะมีส่วนช่วยในการรวบรวมผลการประเมินภาวะยากไร้ทั่วทั้งประเทศพม่าและข้อมูลแยกแยะได้ถึงถึงระดับเมือง เพื่อที่การออกแบบโครงการการให้ความช่วยเหลือจะสามารถตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคำนึงถึงมนุษยธรรมมากกว่าการเมืองได้อย่างแท้จริง

1.2 ระเบียบวิธีวิจัย

“ในการสำรวจครัวเรือนครั้งนี้ เราต้องเผชิญกับความเสี่ยงและความยากลำบากมาก เพราะสถานการณ์การตกลงหยุดยิงระหว่าง NMSP และรัฐบาลทหารพม่าไม่แน่นอน”

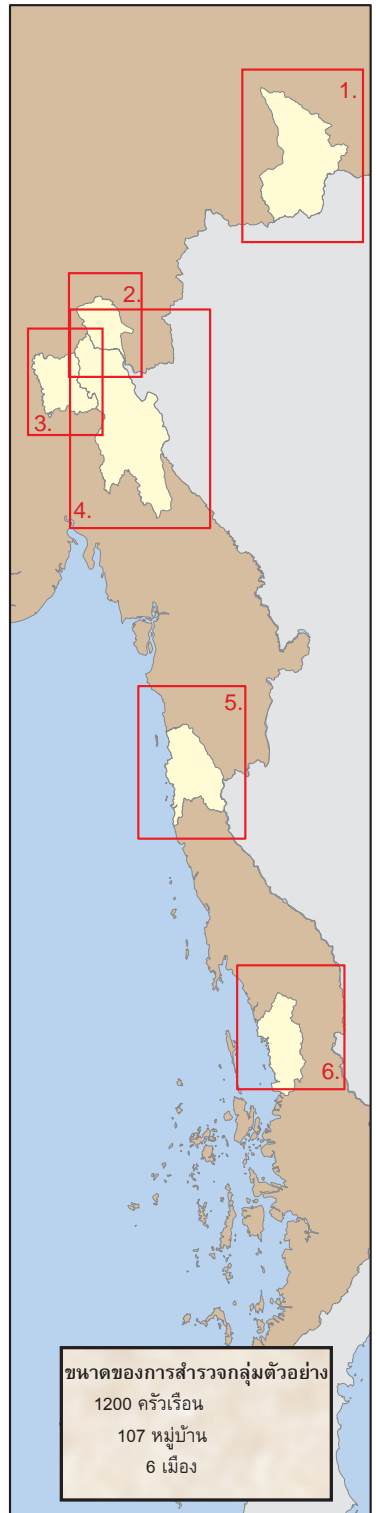
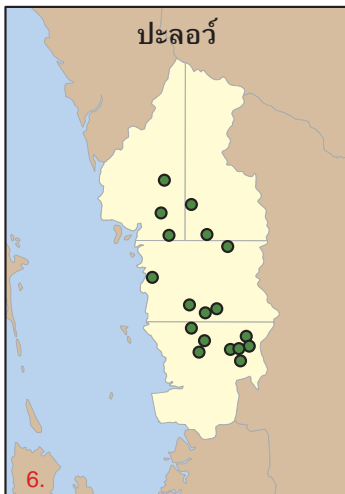
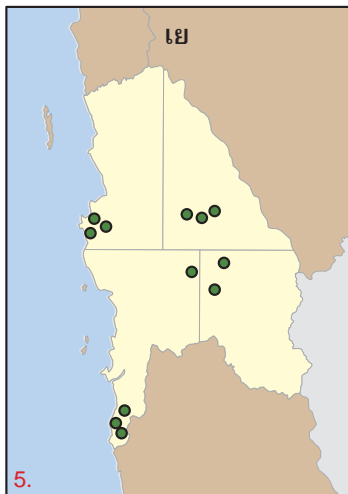
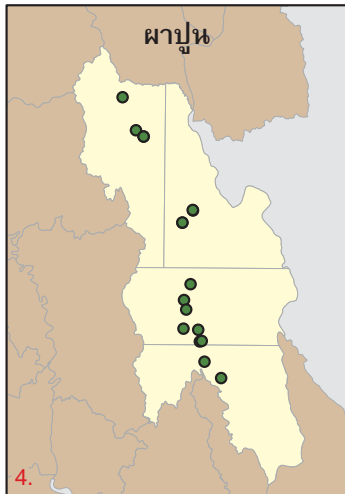
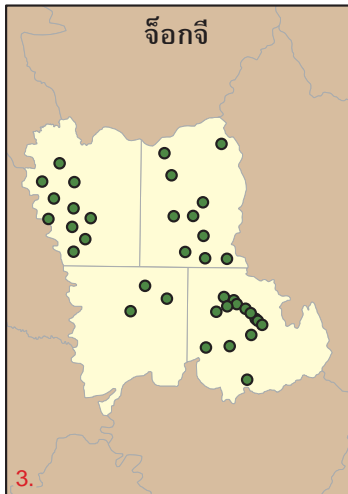
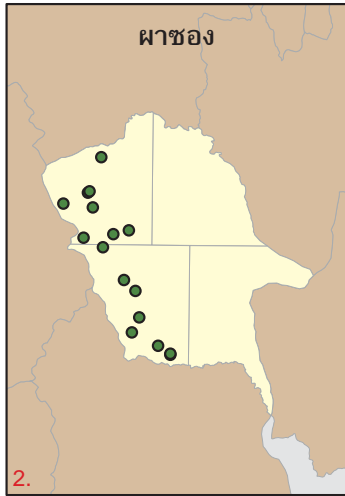
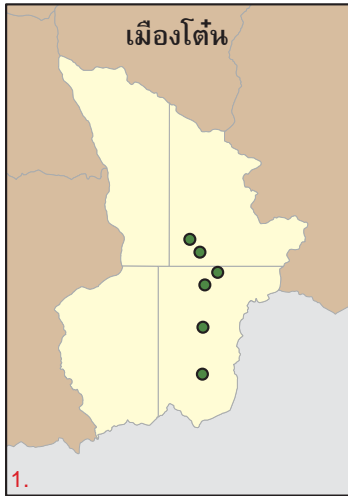
เจ้าหน้าที่ภาคสนาม คณะกรรมการบรรเทาทุกข์และการพัฒนาชาวมอญ (MRDC)
สิงหาคม พ.ศ. 2553

TBBC ได้ร่วมงานกับองค์กรชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ บันทึกสภาพการณ์การพลัดถิ่นฐานในภาคตะวันออกของประเทศพม่ามานับแต่ปี พ.ศ. 2545¹⁰ พื้นที่แถบนี้ส่วนใหญ่ยังไม่มีผู้สังเกตการณ์นานาชาติคนใดจะเข้าถึงได้ การเก็บข้อมูลจากพื้นที่สงครามมีความเสี่ยงอย่างใหญ่หลวง หากปราศจากภาคีร่วมงานที่มีความมุ่งมั่นและกล้าหาญแล้ว รายงานการสำรวจฉบับนี้หรือฉบับก่อนหน้าก็ไม่อาจจะเกิดขึ้นได้

⁹ Richard Horsey, 8 May 2009, “Strategies and priorities in addressing the humanitarian situation in Burma”, http://www.nbr.org/Downloads/pdfs/ETA/BMY_Conf09_Horsey.pdf (accessed 18/10/10)

¹⁰ Previous surveys can be accessed from www.tbbsc.org/resources/resources.htm (accessed 18/10/10)

แผนที่ 1: กลุ่มตัวอย่างการสำรวจครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยปี 2010

ขนาดของการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง
 1200 ครัวเรือน
 107 หมู่บ้าน
 6 เมือง

ในไม่กี่ปีก่อนหน้านี้ ยังไม่มีการเสนอภาพผู้พลัดถิ่นภายในประเทศใดมากนัก หากประสบการณ์ของ TBBC ก็ได้สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาข้อเสนอแนะทางระเบียบวิธีวิจัยต่อหน่วยงานมนุษยธรรมทั่วโลก¹¹ ในปีนี้ นอกจากคณะทำงานจะปรับข้อมูลสถานการณ์ในทั้ง 6 รัฐและมณฑลให้เป็นปัจจุบันแล้ว ยังได้ประเมินภาวะยากไร้ในพื้นที่ 6 เมืองของรัฐและมณฑลดังกล่าวเพิ่มเติม การสำรวจเชิงปริมาณถึงขนาดและการกระจายตัวของการพลัดถิ่นฐานและผลกระทบจากการแผ่ขยายอำนาจทางทหารและการพัฒนานั้น มาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักใน 37 เมือง¹² ส่วนการคาดประมาณจำนวนประชากร มาจากการรวบรวมจำนวนผู้ที่พลัดถิ่นฐานในระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 ถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2553 ซึ่งได้แก่

- ผู้ที่แอบซ่อนตัวจากหน่วยลาดตระเวนของสภาเพื่อสันติภาพและการพัฒนา (SPDC) ในพื้นที่ที่มีการสู้รบ
- ผู้ที่ถูกบังคับโยกย้ายถิ่นฐาน และจำต้องอาศัยในพื้นที่จัดสรรใหม่ของ SPDC
- ผู้ที่หลบหนีการละเมิดสิทธิมนุษยชนและผลกระทบจากสงคราม หรือถูกบังคับให้โยกย้ายโดยกลุ่มอำนาจที่ไม่ใช่รัฐ หรือกลับจากค่ายผู้ลี้ภัยในประเทศไทยและอยู่ในพื้นที่หยุดยั้งที่บริหารโดยกลุ่มชาติพันธุ์

เช่นเดียวกับกับในปีที่ผ่านมา การประมาณจำนวนผู้ที่จำต้องละทิ้งบ้านเรือนของตนและยังอยู่ในสภาพพลัดถิ่นฐานในเขตเมืองหรือพื้นที่อำนาจทับซ้อนนั้นยังไม่สามารถกระทำได้เนื่องด้วยความซับซ้อนในการจำแนกประเภทพื้นที่ และการแยกแยะระหว่างผู้พลัดถิ่นและประชากรดั้งเดิมในท้องถิ่นนั้น ตัวเลขประชากรผู้พลัดถิ่นในประเทศทั้งหมดจึงเป็นเพียงการคาดประมาณเท่านั้น

การประเมินภาวะยากไร้กระทำโดยการสำรวจครัวเรือน โดยกระบวนการประเมินพัฒนาขึ้นจากการหารือกับหน่วยงานนานาชาติที่ตั้งอยู่ในกรุงย่างกุ้ง มีการรวบรวมคำถามจากการสำรวจครัวเรือนในพื้นที่อื่นของประเทศพม่ามาใช้เทียบเคียงเพื่อให้ข้อมูลที่เก็บได้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และคณะสำรวจยังได้รับฟังข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการสุ่มตัวอย่างเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการออกแบบการสำรวจ นอกจากนี้ ข้อค้นพบจากการสำรวจในพื้นที่ภาคตะวันออกของประเทศพม่า ยังได้รับการนำมาเปรียบเทียบกับผลการสำรวจในท้องถิ่นอื่นของหน่วยงานนานาชาติทั้งหลาย อย่างไรก็ตาม ในรายงานฉบับนี้จะไม่มีการอ้างชื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกรุงย่างกุ้งแต่อย่างใด ตามคำขอร้องขอของหน่วยงานดังกล่าว

ที่ผ่านมา กลุ่มตัวอย่างการสำรวจครัวเรือนของ TBBC จะมาจากการสุ่มตัวอย่างหลายระดับชั้น ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะทำให้มั่นใจว่าจะได้ภาพตัวแทนจากแต่ละรัฐและมณฑลทั้งหมด และจำแนกได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่อยู่ในพื้นที่ซ้อนตัว พื้นที่หยุดยั้งที่ดูแลโดยกลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่จัดสรรใหม่ของ SPDC และพื้นที่อำนาจทับซ้อนอย่างเท่าเทียม อย่างไรก็ตาม วิธีการเช่นนี้แม้มีประโยชน์ในการระบุสถานะความเปราะบางที่ต่างกันของครัวเรือนในสถานที่ต่างประเภทกัน กลุ่ม

¹¹ UN OCHA and the Internal Displacement Monitoring Centre, April 2008, *Guidance on Profiling Internally Displaced Persons*, Geneva, www.internal-displacement.org (accessed 18/10/10)

¹² The survey guidelines are reproduced in Appendix 5.

ตัวอย่างของแต่ละรัฐและมณฑลก็เล็กลงไปเมื่อเปรียบเทียบกับขอบเขตพื้นที่อันกว้างขวาง วิธีสุ่มตัวอย่างป็นนี้จึงได้รับการปรับเปลี่ยนเป็นการสัมภาษณ์ 200 คริวเรือนในแต่ละเมืองจำนวน 6 เมืองจากแต่ละรัฐและมณฑล เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบผลที่ได้กับการสำรวจในเมืองอื่น ๆ ได้อีก โดยยุทธศาสตร์ในปีต่อ ๆ ไปก็คือการทำการสำรวจลักษณะเดียวกันในเมืองอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

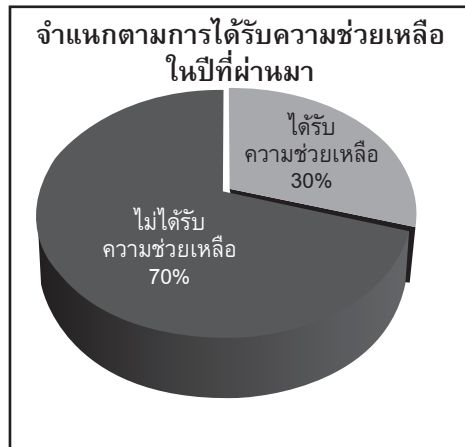
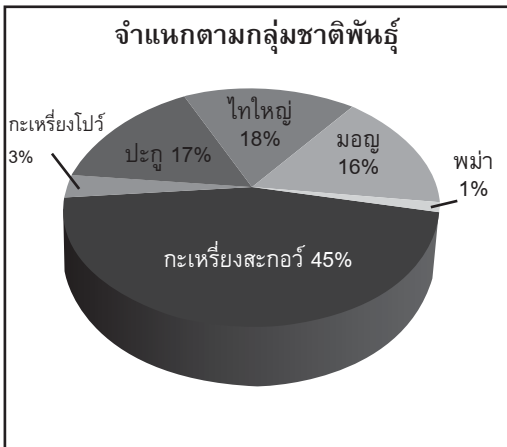
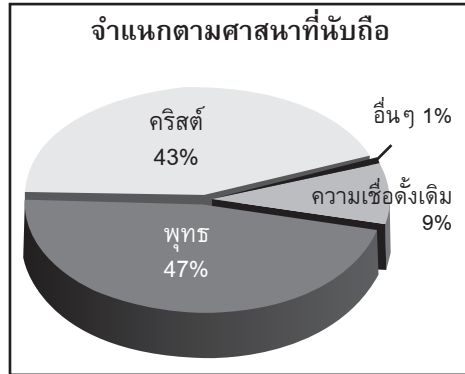
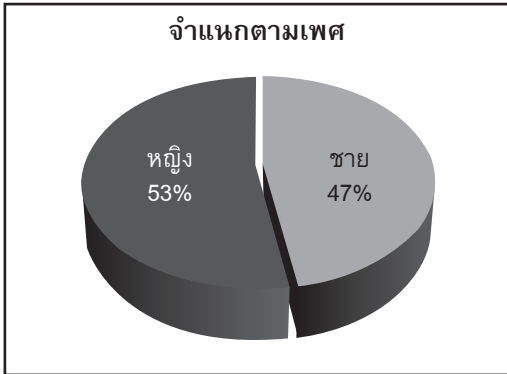
ด้วยเหตุที่ตัวเลขสถิติประชากรแต่ละเมืองของรัฐบาลทหารนั้นไม่น่าเชื่อถือนัก คณะสำรวจจึงได้สุ่มตัวอย่างตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ โดยแบ่งแต่ละเมืองออกเป็นสี่ส่วน และพยายามสัมภาษณ์ให้ได้จำนวน 50 คริวเรือนจากหมู่บ้านต่างๆ ที่ตั้งอยู่ใกล้ศูนย์กลางของแต่ละส่วนมากที่สุด การตั้งเป้าไว้เช่นนี้อาจไม่สามารถกระทำได้ทั้งหมด เนื่องจากในบางพื้นที่ไม่มีประชากรพักอาศัยเลย อีกทั้งการสำรวจในเมืองโต๋น รัฐฉาน และเมืองผาซอของ รัฐกะเหรี่ยง ก็มีข้อจำกัดด้านความปลอดภัย นอกจากนี้ คณะสำรวจได้พยายามสัมภาษณ์ให้ได้หนึ่งคริวเรือนจากทุกๆ สามคริวเรือน ที่อยู่ในหมู่บ้านจำนวนไม่เกิน 25 คริวเรือนในหนึ่งหมู่บ้าน ในที่สุด กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสำรวจในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน พ.ศ. 2553 คือคริวเรือนจำนวน 1,200 คริวเรือน ซึ่งเป็นตัวแทนของสมาชิกทั้งหมด 7,882 คน จาก 107 หมู่บ้าน ดังที่ปรากฏในแผนที่ที่ 1

การคาดประมาณจำนวนประชากรรายงานนี้ เป็นการคาดประมาณเฉพาะจำนวนผู้พลัดถิ่นในประเทศในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หากการสำรวจคริวเรือนเป็นการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรทั่วไป ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามมีสัดส่วนหญิงชายเท่าเทียมกัน และมีความหลากหลายของชาติพันธุ์และศาสนาตั้งที่ระบุไว้ในตารางที่ 1 สัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นชาวกะเหรี่ยงสะกอสูงมาก สะท้อนจากการที่คณะสำรวจได้เข้าไปถึงเมืองผาปูน ผาซอ จ้อจี้ และปะลอร์ซึ่งมีประชากรกะเหรี่ยงสะกอเป็นชนส่วนใหญ่ รูปแบบการสุ่มตัวอย่างนี้ส่งผลถึงความเป็นอิสระของผู้ตอบและการเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรที่แท้จริง โดยสะท้อนให้เห็นจากผลที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ใช่ผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรภาคีในปีที่ผ่านมาเลย

แผนที่ส่วนใหญ่ในรายงานฉบับนี้ ทำกราฟฟิกโดยองค์กรภาคีทั้งห้าของ TBBC บนพื้นฐานข้อมูลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ โดยพยายามให้ตำแหน่งใกล้เคียงข้อเท็จจริงที่สุดแม้อาจมีคลาดเคลื่อนบ้าง หากแผนที่คริวเรือนกลุ่มตัวอย่างและแผนที่อื่นๆ จะมีความเที่ยงตรงมากกว่า เนื่องจากมีการบันทึกสถานที่ต่างๆ ไว้ด้วยระบบกำหนดตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ (GPS) ด้วย

แผนภูมิที่ 1 ข้อมูลประชากรของผู้ตอบแบบสำรวจครัวเรือน

บทที่ 2

ผลิตภัณฑ์ความยั่งยืนเตรียมตรวจสอบการจัดตั้งกองกำลังรักษาชายแดน เมืองเย 2553 (MRDC)

การแปรรูปและจำหน่ายอานาจทางทหาร และการพลัดถิ่นฐาน

2.1 การแผ่ขยายอำนาจทางทหารและภาวะเปราะบางของประชากร

“ตอนแรกเราแค่หลบอยู่ที่ใต้ต้นไม้ เพราะนี่กว่ากองทัพพม่าคงจะยิงปืนครกมาแต่ไม่ก็ลูก แต่ผมหนีลูกปืนที่ระเบิดทีละลูก ทีละลูก จนถึงลูกที่ 41 แล้วผมก็ได้ยินเสียงยิงปืนยาว และ ก็เห็นทหารเข้ามาในหมู่บ้าน มีคนร้องว่า ...พม่ามา!... แล้วเราก็นหนีไป”

ชายชาวกะเหรี่ยง เมืองผาปูน
สัมภาษณ์โดยสำนักงานกะเหรี่ยงเพื่อการบรรเทาทุกข์และการพัฒนา (KORD)
กรกฎาคม พ.ศ. 2553

ตลอดหลายทศวรรษแห่งการสู้รบ สภาเพื่อสันติภาพและการพัฒนา (SPDC) และรัฐบาล ก่อนหน้าได้ใช้ยุทธการปราบปรามฝ่ายตรงข้ามโดยพุ่งเป้าไปที่พลเรือน นโยบาย “ตัดต” มุ่งทำลาย หนทางการเข้าถึงกำลังพล ข้าวสาร เสิบียงอาหาร และเงินทุนของกองกำลังฝ่ายตรงข้าม หนึ่งในวิธีการคือการบังคับโยกย้ายชาวบ้านจากพื้นที่สู้รบไปยังพื้นที่ที่รัฐบาลควบคุมได้ นโยบายนี้มี วัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนพื้นที่ที่ต่อต้านในการควบคุมของกลุ่มต่อต้าน ให้เป็นสน้ำตาลซึ่งคือพื้นที่ ความขัดแย้งหรือพื้นที่สู้รบ เพื่อให้ในที่สุดกลายเป็นสีขาว ซึ่งคือพื้นที่ที่ควบคุมโดยรัฐบาล ชาวบ้าน ที่ไม่ยอมโยกย้ายตามคำสั่ง จะถูกหมายหัวว่าเข้าข้างฝ่ายกองกำลังต่อต้าน การที่หน่วยลาดตระเวน พุ่งเป้าไปที่พลเรือนเช่นนี้ ก่อให้เกิดการพลัดถิ่นฐาน และเป็นการละเมิดกฎหมายมนุษยธรรม ระหว่างประเทศซึ่งรัฐพม่าได้ให้สัตยาบันไว้¹³

ภัยคุกคามหลักต่อความมั่นคงของมนุษย์ในภาคตะวันออกของพม่าขึ้นเกี่ยวกับการ แผ่ขยายอำนาจทางทหาร ด้วยข้ออ้างของการสร้างชาติ กองทัพพม่าได้เพิ่มกำลังพลขึ้นจาก 180,000 คนในปี พ.ศ. 2531 ไปเป็น 370,000 คนในปี พ.ศ. 2539¹⁴ และปัจจุบันก็เป็นที่คาด ประเมินกันโดยทั่วไปว่าน่าจะมีถึงมากกว่า 400,000 คน จำนวนกองพันทหาร SPDC ที่มา ประจำการอยู่ทั่วภาคตะวันออกได้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าจากในปี พ.ศ. 2538¹⁵ โดยล่าสุดกองกำลัง ฝ่ายต่อต้านต่าง ๆ ระบุว่า มีอยู่มากถึง 237 กองพันในภาคตะวันออกของพม่า ภาพการกระจายตัว ของกองพันทหารและฐานทัพของแต่ละกองพันตามข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสำรวจในพื้นที่ ได้รับการนำเสนอไว้ในแผนที่ถัดไปและในภาคผนวกที่ 4

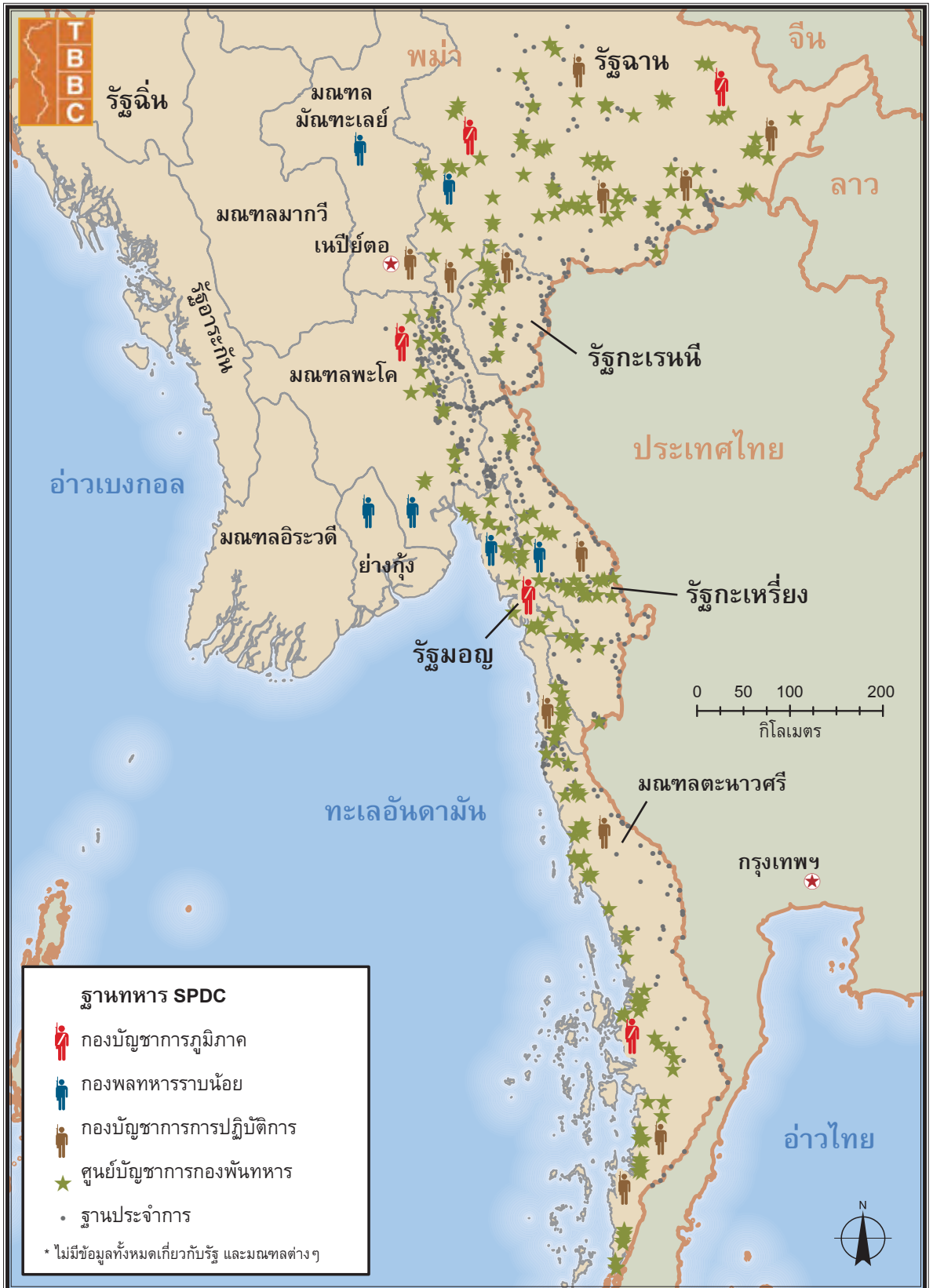
การโจมตีโดยอาวุธหนัก การเผาทำลายชุมชน การบังคับโยกย้ายถิ่นฐาน และการฝังกับระเบิด เป็นการคุกคามความมั่นคงปลอดภัยของพลเรือนในพื้นที่สงครามโดยตรง อย่างไรก็ตาม นโยบาย การพึ่งตนเองของกองทัพพม่า กลับคือผลกระทบของการแผ่ขยายอำนาจทางทหารที่กว้างขวางกว่า การที่ SPDC ระบุเสบียงอาหารและจ่ายเงินเดือนให้เจ้าหน้าที่ทหารในอัตราต่ำ คือการบีบให้กอง ทหารแนวหน้าหันมารีดไถอาหารและยึดที่ดินทำกินจากชาวบ้าน ปฏิบัติการดังกล่าว ไม่ว่าจะโดย

¹³ Geneva Conventions I-IV, 1949, Common Article 3, <http://www2.ohchr.org/english/law/>

¹⁴ Mary Callahan, 2003, *Making Enemies: War and state building in Burma*, Cornell University Press, p211

¹⁵ Paulo Sérgio Pinheiro, 12 February 2007, *Report of the Special Rapporteur on the Situation of Human Rights in Myanmar*, UN Human Rights Council, UN doc. A/HRC/4/14, para 54.

แผ่ขยายอำนาจทางทหารในภาคตะวันออกของประเทศพม่า

กองทหารที่มาประจำการเป็นหน่วยลาดตระเวนเพื่อปราบปรามฝ่ายตรงข้าม หรือมาเพียงเพื่อรักษาความมั่นคงโดยทั่วไปในพื้นที่ห่างไกล ล้วนทำลายวิถียังชีพของพลเรือนโดยตรง

ในปีที่ผ่านมา ความพยายามของ SPDC ที่จะกดดันกองกำลังชาติพันธุ์ที่ทำข้อตกลงหยุดยิงกันไว้ให้แปลงสภาพเป็นกองกำลังรักษาชายแดนนั้นล้มเหลวอย่างชัดเจน กลุ่มที่ทำข้อตกลงหยุดยิงกลุ่มหลักๆ กลับย้ายถ้ามถึงการทบทวนรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2551 และการเจรจาทางการเมืองเพื่อการสมานฉันท์ หากกองทัพพม่าก็ได้ตอบโต้ด้วยการบังคับเกณฑ์ทหาร และบังคับจัดตั้งชาวบ้านเป็นหน่วยทหารอาสา เพื่อให้เป็นกองกำลังตัวแทนในกรณีที่ข้อตกลงหยุดยิงถูกล้มเลิก

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายแดนของรัฐบาลทหารซึ่งมุ่งเน้นแต่การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและการเกษตรเชิงพาณิชย์ มีผลในด้านการบรรเทาภาวะยากไร้ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสงครามน้อยมาก ในทางกลับกัน โครงการพัฒนาที่สนับสนุนโดยรัฐ ยังมักนำไปสู่การเคลื่อนกำลังพลเข้ามาประจำการควบคุมพื้นที่โดยรอบ และมักตามมาด้วย “มาตรการกดดันหลายประการ เช่น การบังคับใช้แรงงาน การรีดไถ และการยึดที่ดินทำกิน ซึ่งส่งผลให้รายได้ครัวเรือนลดลงต่ำจนถึงจุดล้มละลาย และผู้คนไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากจะหนีไป”¹⁶ ลักษณะปัจจัยผลึกที่เป็นการถูกบังคับและหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นนี้ ต่างจากปัจจัยดึงดูดของการย้ายถิ่นเพื่อเศรษฐกิจอย่างมาก¹⁷

โครงการขุดเจาะก๊าซธรรมชาติ “ยาดานา” ของ SPDC นำรายได้หลายพันล้านเหรียญสหรัฐมาให้แก่คณะทหารผู้ปกครอง หากตัวเลขนี้กลับไม่ปรากฏอยู่ในงบประมาณรายรับของประเทศ¹⁸ และยังมีหลักฐานการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่บันทึกได้จากพื้นที่แนววางท่อก๊าซอย่างต่อเนื่อง¹⁹ หากแม้จะมีหลักฐานการคอร์รัปชันและการละเมิดทำร้ายประชาชนจากโครงการดังกล่าว โครงการก๊าซธรรมชาติ “ฉ่วย” และการวางท่อส่งก๊าซยาว 2,000 กิโลเมตรจากรัฐอาระกัน (ยะไข่) ไปยังประเทศจีนก็ยังเดินหน้าไปตามแผน²⁰ อีกทั้งในปีที่ผ่านมา ยังมีการเริ่มต้นสำรวจพื้นที่เพื่อดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมมูลค่าหลายพันล้านในพื้นที่มณฑลตะนาวศรี ซึ่งจะเชื่อมต่อถึงประเทศไทยโดยถนนและทางรถไฟด้วย²¹

ในปีที่ผ่านมา พื้นที่การเกษตรหลายพันไร่ในรัฐฉานตอนใต้ได้ถูกยึดไปเพื่อสร้างทางรถไฟและคำร้องเรียนของเกษตรกรผู้สูญเสียได้รับคำตอบเป็นการข่มขู่ว่าผู้ร้องจะถูกจับกุมจำคุก ทางรถไฟนี้จะอำนวยความสะดวกให้กองทหาร SPDC ได้เข้าไปประจำการในพื้นที่การสู้รบ และเข้าถึงแหล่งถ่านหินใกล้เมืองสาตซึ่งนักลงทุนไทยกำลังวางแผนจะขุดและส่งออกมาประเทศไทย

¹⁶ Paulo Sérgio Pinheiro, 7 March 2008, *Report of the Special Rapporteur on the Situation of Human Rights in Myanmar*, A/HRC/7/18, para 75, http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?m=89

¹⁷ Andrew Bosson, May 2007, *Forced Migration / Internal Displacement in Burma: With an Emphasis on Government Controlled Areas*, Internal Displacement Monitoring Centre.

¹⁸ International Monetary Fund, 7 January 2009, “Myanmar : Staff Report for the 2008 Article IV Consultation”, unpublished report, p6

¹⁹ Earthrights International, September 2009, *Total Impact: The Human Rights, Environmental and Financial Impacts of Total and Chevron's Yadana Gas Project in Military-Ruled Burma (Myanmar)*

²⁰ Shwe Gas Movement, September 2009, *Corridor of Power: China's Trans-Burma Oil and Gas Pipelines*, www.shwe.org

²¹ Bangkok Post, 12 October 2010, “Deal struck on deep-sea port”, <http://www.bangkokpost.com/news/local/200870/deal-struck-on-deep-sea-port> (accessed 18/10/10)

โครงการพัฒนาที่ส่งผลต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในภาคตะวันออกของประเทศพม่า 2010

โครงการเหมืองแร่ถ่านหินและการก่อสร้างถนนที่เกี่ยวข้อง ล้วนส่งผลให้เกิดการบังคับใช้แรงงาน และการพลัดถิ่นฐานของชาวบ้านในพื้นที่โดยรอบ²²

นอกจากกองทัพพม่าแล้ว กองกำลังชาติพันธุ์บางกลุ่มยังได้ฉกฉวยผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติบนความสูญเสียของชุมชนท้องถิ่น ในปีที่ผ่านมา กองทัพประชาธิปไตยกะเหรี่ยงพุทธ (DKBA) ได้ยึดพื้นที่เหมืองแร่ทองคำในแถบตอนเหนือของรัฐกะเหรี่ยง และตั้งกฎเพื่อจำกัดการเดินทางในพื้นที่โดยรอบ ในขณะที่กองกำลังทหารอาสาสะเรนนีก็ได้บังคับเกณฑ์แรงงาน และข่มขู่ให้ประชาชนจาก 30 หมู่บ้านย้ายออกจากพื้นที่ เพื่อที่ตนจะได้เข้าควบคุมเหมืองแร่ในรัฐสะเรนนีตอนใต้เช่นกัน

การเคลื่อนกำลังทหารและการให้สัมปทานป่าไม้ที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจโครงการเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ ได้ทำลายวิถียังชีพตลอดแนวแม่น้ำสาละวินและแม่น้ำสายย่อยในรัฐกะเหรี่ยงและสะเรนนี และแม้ว่าการก่อสร้างเขื่อนขนาดเล็กในมณฑลพะโคตะวันออกจะเสร็จสิ้นแล้วในต้นปีที่ผ่านมา ก็ยังไม่มีมีการจ่ายค่าชดเชยให้แก่เกษตรกรผู้เป็นเจ้าของไร่นาที่จมอยู่ใต้อ่างเก็บน้ำแต่อย่างใด

2.2 ขนาดและการกระจายตัวของการพลัดถิ่นฐาน

“กองทัพพม่ามาแถวๆ หมู่บ้านเราทุก ๆ 2-3 เดือน พวกเขาก็มักจะกล่าวหาว่าเราไปสนับสนุนฝ่ายกบฏเสมอ เราอยู่ไกลจากหมู่บ้านอื่นๆ แล้วก็กลัวมาก ก็เลยต้องหนีออกมา”

ชายกะเรนนี เมืองผาของ

สัมภาษณ์โดยศูนย์พัฒนาและสวัสดิการสังคมกะเรนนี (KSWDC)

เมษายน พ.ศ. 2553

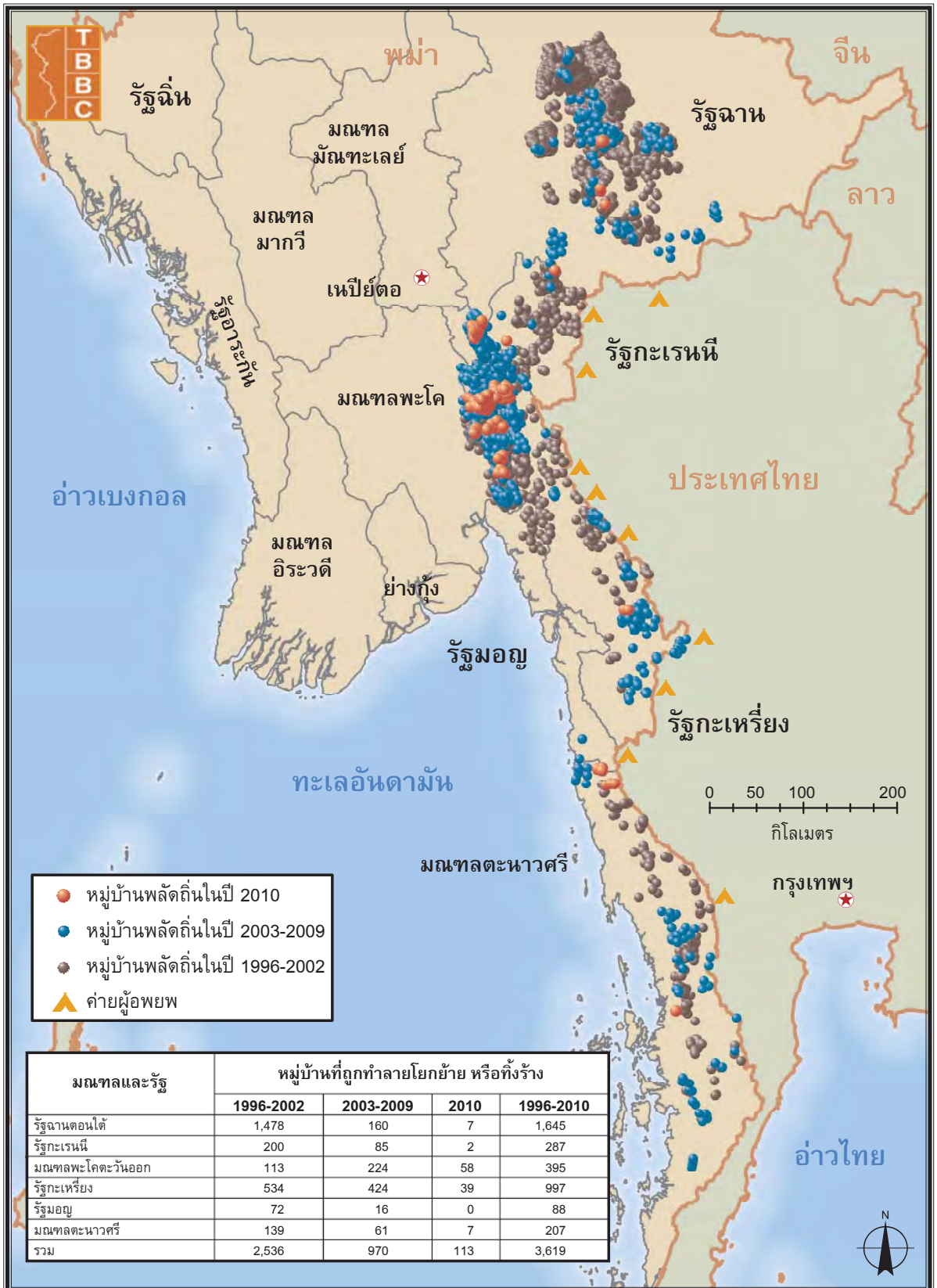
นับแต่ปี พ.ศ. 2539 องค์กรภาคีของ TBBC ได้บันทึกการทำลาย การบังคับโยกย้าย หรือ การทิ้งร้างชุมชนในภาคตะวันออกของพม่าได้มากกว่า 3,600 แห่ง ซึ่งในจำนวนนี้รวมถึงหมู่บ้าน และพื้นที่ซ่อนตัวจำนวน 113 แห่งในช่วงปีที่ผ่านมาด้วย จำนวนชุมชนที่ต้องพลัดถิ่นฐานนั้น เทียบเคียงได้กับสถานการณ์ในมณฑลดาเฟอว์ ประเทศชูดาน และได้รับการยอมรับว่าเป็นตัวชี้วัดที่แข็งแกร่งที่สุดของการประเมิณอาชญากรรมต่อมนุษยชาติในภาคตะวันออกของประเทศพม่า²³

รายงานการสำรวจจากพื้นที่ในปีก่อนหน้านี้นี้บางส่วน ได้รับการยืนยันจากภาพถ่ายความละเอียดสูงจากดาวเทียมพาณิชย์ ที่แสดงให้เห็นหมู่บ้านก่อนและหลังการพลัดถิ่นฐาน ภาพต่อไปนี้แสดงความแตกต่างระหว่างหมู่บ้านในเมืองหมอกใหม่ที่มีอยู่ 17 หลังคาเรือนในปี

²² Shan Womens Action Network and Shan Human Rights Foundation, August 2010, “Burma Army Tracks Across Shan State”, <http://www.shanwomen.org/files/> (accessed 18/10/10)

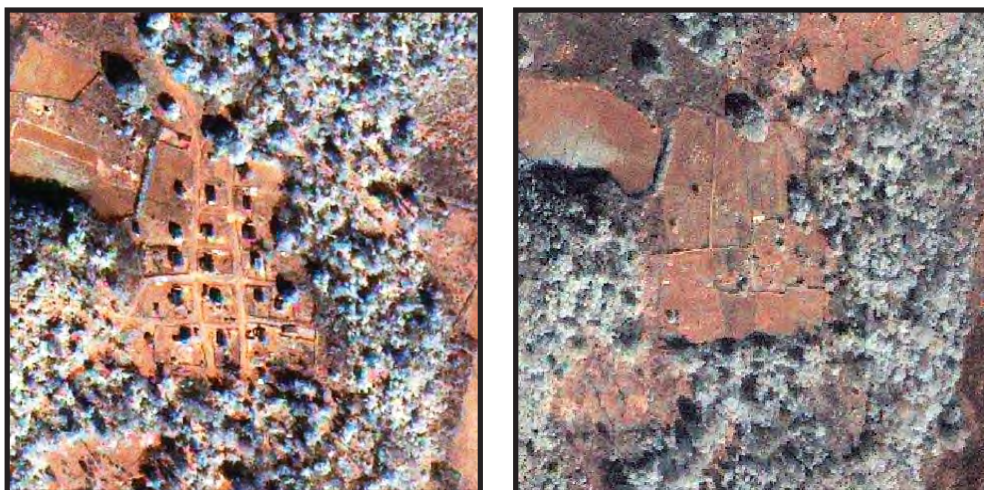
²³ International Human Rights Clinic, May 2009, *Crimes in Burma*, Harvard Law School, p. iii <http://www.law.harvard.edu/programs/hrp/documents/Crimes-in-Burma.pdf> (accessed 18/10/10)

หมู่บ้านพลัดถิ่นในภาคตะวันออกของพม่า พ.ศ. 2539-2553

ภาพถ่ายดาวเทียมหมู่บ้านก่อนและหลังจากการบังคับโยกย้ายในรัฐฉาน

(© 2007 GeoEye)

พ.ศ. 2543 กับพื้นที่ร้างในจุดเดียวกันในปี พ.ศ. 2550²⁴ เมื่อภาพถ่ายดาวเทียมสามารถยืนยันการรายงานข้อมูลจากพื้นที่ว่ามีกรบังคับโยกย้ายหมู่บ้านดังกล่าวในปี พ.ศ. 2549 ในปีนี้จึงได้มีการใช้ภาพถ่ายดาวเทียมเพื่อดำเนินการขบวนการยืนยันข้อมูลจากพื้นที่ต่อเนื่องอีก

การสำรวจในปีนี้ คาดประมาณจำนวนผู้คนที่ถูกบีบบังคับให้ต้องละทิ้งบ้านเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 ถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2553 ไว้อย่างน้อย 73,000 คน ขนาดการผลิตถิ่นฐานที่รุนแรงนี้ บ่งชี้ถึงภาวะที่การสู้รบและการละเมิดสิทธิมนุษยชนยังดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง การคาดประมาณดังกล่าวเป็นการคาดประมาณอย่างต่ำที่สุด ที่ครอบคลุมเพียงพื้นที่ชนบทของ 37 เมืองเท่านั้น

อัตราการผลิตถิ่นฐานที่สูงที่สุดในช่วงปีที่ผ่านมา ได้รับการรายงานจากพื้นที่กะเหรี่ยงตอนเหนือและชุมชนมอญตอนใต้ ชาวบ้านกะเหรี่ยงมากกว่า 26,000 คนในเมืองจือจี ฉาปูน และตันเตา ต้องละทิ้งบ้านเรือนในพื้นที่สูงเนื่องจากการโจมตีของกองทัพพม่า และจำต้องย้ายออกจากบ้านในเขตพื้นราบตามคำสั่งบังคับโยกย้ายของกองทัพ ส่วนชาวบ้านมอญมากกว่า 8,000 คนในเมืองเยและเยผิว ก็ต้องหลบหนีการสู้รบและความไม่มั่นคงอันสืบเนื่องจากการกดดันให้พรรครัฐมอญใหม่ (NMSP) แปลงสภาพเป็นกองกำลังรักษาชายแดน หรือไม่ก็ถูกกองทัพพม่าบังคับโยกย้ายไปยังพื้นที่ควบคุม

แม้จะมีการผลิตถิ่นฐานใหม่อย่างต่อเนื่อง ตัวเลขคาดประมาณผู้พลัดถิ่นในพื้นที่ชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศพม่าก็ยังลดลงจากปีพ.ศ. 2552 ไปประมาณ 20,000 คน ส่วนหนึ่งเนื่องจากผู้ที่ต้องพลัดถิ่นล่าสุดในปีที่ผ่านมาได้ถือเป็นผู้ที่ต้องพลัดถิ่นจากบ้านเดิมของตน

²⁴ Science and Human Rights Program, 2007, *High Resolution Satellite Imagery of the Conflict of Burma*, American Association for the Advancement of Science, Washington DC, <http://shr.aaas.org/geotech/burma/burma.shtml> (accessed 18/10/10)

การพลัดถิ่นฐานในภาคตะวันออกของประเทศไทย พ.ศ. 2553

- พื้นที่จัดสรรใหม่
- พื้นที่หยุดยั้ง
- พื้นที่หลบซ่อน

มณฑลและรัฐ	ผู้พลัดถิ่นที่หลบซ่อน	ผู้พลัดถิ่นในพื้นที่จัดสรรใหม่	ผู้พลัดถิ่นในเขตหยุดยั้ง	รวม
รัฐฉานตอนใต้	23,900	16,650	88,200	128,750
รัฐกะเหรี่ยง	7,400	3,900	23,000	34,300
มณฑลพะโคตะวันออก	21,600	22,150	0	43,750
รัฐกะเหรี่ยง	52,500	12,700	48,300	113,500
รัฐมอญ	1,550	7,500	40,000	49,050
มณฑลตะนาวศรี	8,050	62,100	6,500	76,650
รวม	115,000	125,000	206,000	446,000

อยู่แล้ว อีกส่วนก็คือมีผู้พลัดถิ่นที่ข้ามพรมแดนมายังชุมชนผู้ลี้ภัยและแรงงานอพยพในประเทศไทย ในขณะที่อีกจำนวนหนึ่งก็อาจกลับไปยังหมู่บ้านเดิมของตน หรือไปตั้งถิ่นฐานใหม่ที่อื่นในประเทศพม่า อย่างไรก็ตาม ปัจจัยหลักที่ทำให้ตัวเลขผู้พลัดถิ่นลดลง ก็คือการทำอำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ถูกจำกัดมากขึ้น และศักยภาพในการคาดประมาณประชากรผู้พลัดถิ่นก็ถูกลดทอนลง

การสำรวจนี้คาดประมาณว่า ประชาชนอย่างน้อย 446,000 คนกำลังพลัดถิ่นฐานอยู่ภายในพื้นที่ชนบทภาคตะวันออกของประเทศพม่า ในจำนวนนี้ได้แก่ ชาวบ้านจำนวน 206,000 คนในพื้นที่พักพิงชั่วคราวในพื้นที่หยุดยิงที่บริหารจัดการโดยกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งกำลังสันคลอน ไกลล้มสลาย พลเรือนอีก 115,000 คนที่กำลังแอบซ่อนตัวจากทหาร SPDC ในป่าเขาที่ได้รับผลกระทบจากการปะทะกันมากที่สุด และอีก 125,000 คนที่ได้ยินยอมทำตามคำสั่งโยกย้ายของ SPDC ไปอยู่ในพื้นที่จัดสรรใหม่ตามกำหนด อย่างไรก็ตาม หากมีการสำรวจทั้งชนบทและเขตเมืองของทุกเมืองได้แล้ว จำนวนประชากรผู้พลัดถิ่นในภาคตะวันออกของประเทศพม่าย่อมต้องสูงกว่าครึ่งล้านแน่นอน

บทที่ 3

ที่พักรับชั่วคราว เมืองต้นเตา 2553 (CIDKP)

ภาวะยากไร้อันเรื้อรัง

3.1 แรกกุดันทางประชากร

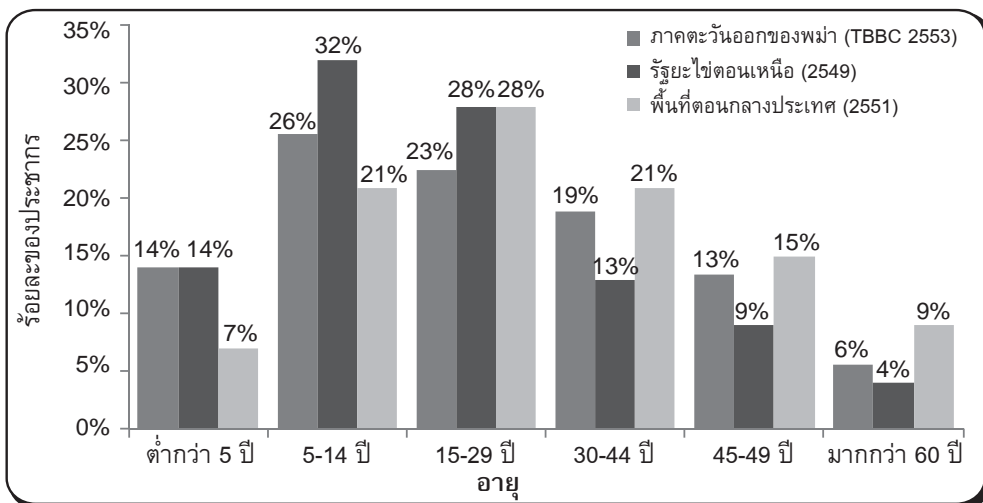
“เราก้แปลกใจ เพราะว่าเขาไม่เคยมาให้บัตรประชาชนกับคนในแถบบ้านนอกอย่างนี้ มาก่อน มีแต่จะมากล่าวหาว่าเราสนับสนุนพวกกบฏ แต่คราวนี้ คนในครอบครัวทุกคน ต้องมาลงทะเบียนเอาบัตรประชาชน และคนที่อายุเกิน 18 ปีก็ต้องการแบบฟอร์มสมัคร เป็นสมาชิกสมาคม USDA ของทหารพม่า”

ชายกะเรนนี้ เมืองลอยก้อ
สัมภาษณ์โดยศูนย์พัฒนาและสวัสดิการสังคมกะเรนนี้ (KSWDC)
พ.ศ. 2553

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบโครงสร้างอายุประชากรในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศพม่า กับในรัฐยะไข่ตอนเหนือซึ่งมีประชากรโรฮิงญาหนาแน่น และพื้นที่ตอนกลางประเทศ (dry zone) ที่สำรวจโดยหน่วยงานระหว่างประเทศ 2 หน่วยงาน ผลก็คือ ในขณะที่ประชากรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตอนกลางประเทศที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีหรือสูงกว่า 60 ปีมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 37 ของทั้งหมด ในภาคตะวันออกเฉียงกลับมีประชากรกลุ่มนี้เป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 46 และในรัฐยะไข่ตอนเหนือถึงร้อยละ 50 ตัวเลขจากพื้นที่ตอนกลางประเทศนั้นใกล้เคียงกับสถิติเฉลี่ยของประเทศพม่า ส่วนข้อค้นพบจากภาคตะวันออกเฉียงและรัฐยะไข่ตอนเหนือ เผยให้เห็นถึงระดับการพึ่งกลุ่มคนวัยทำงานที่มีจำนวนค่อนข้างน้อยและอายุขัยประชากรที่ค่อนข้างต่ำ

สัดส่วนของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศพม่าและรัฐยะไข่ตอนเหนือใกล้เคียงกัน สำหรับกลุ่มอายุต่ำกว่า 5 ปี และอายุ 15-29 ปี อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของเด็กวัย 5-14 ปีในรัฐยะไข่ตอนเหนือที่สูงกว่าในภาคตะวันออกเฉียงมาก สะท้อนให้เห็นอัตราการเกิดที่สูงในทั้งสองพื้นที่ ทว่าอัตราการตายของเด็กสูงมากกว่าในภาคตะวันออกเฉียง

แผนภูมิที่ 2 : โครงสร้างอายุประชากรในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า

ผลการสำรวจชี้ว่า ผู้หญิงมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 50.7 ของประชากรโดยรวมในภาคตะวันออกของประเทศพม่า หากสัดส่วนของหญิงในกลุ่มอายุ 15-44 ปีก็สูงกว่าเป็นร้อยละ 51.7 ซึ่งสัดส่วนหญิงวัยทำงานที่สูงนี้เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากสงคราม เนื่องจากผู้ชายมักถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารในกองกำลังใดกองหนึ่ง หรือเสียชีวิตเพราะสงคราม หรือได้ย้ายถิ่นไปทำงานหารายได้ให้กับครอบครัว

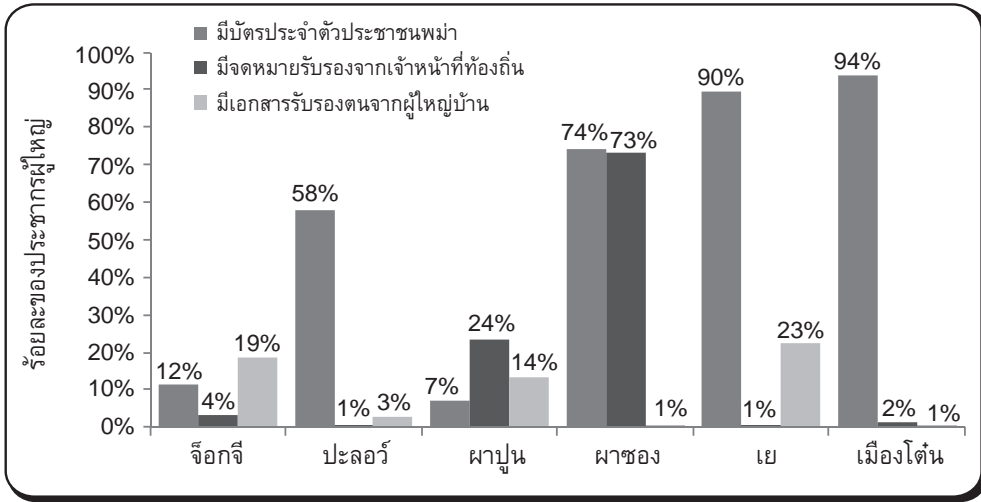
ตารางที่ 1 เสนอผลข้อค้นพบเกี่ยวกับโครงสร้างประชากรที่จำแนกตามเขตเมือง ซึ่งเมืองผาซอง (รัฐกะเรนนี่) ผาปูน (รัฐกะเหรี่ยงตอนกลาง) และปะลอร์ (มณฑลตะนาวศรี) เป็นพื้นที่ที่พบกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีและคนชราอายุเกิน 60 ปีเป็นสัดส่วนสูงสุด ในขณะที่สัดส่วนเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีที่ต่ำมากในเมืองโต้น อาจสะท้อนถึงข้อเท็จจริงที่มีการให้เด็กย้ายถิ่นหนีไปชั่วคราวก่อนเมื่อเริ่มมีการกดดันให้กองทัพสหรัฐว่า (UWSA) แปลงเป็นกองกำลังรักษาชายแดนภายใต้อำนาจของกองทัพพม่า นอกจากนี้ ขนาดของแต่ละครัวเรือนในเมืองจ็อกจีที่ใหญ่กว่าค่าเฉลี่ยในพื้นที่ภาคตะวันออก น่าจะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพที่ครอบครัวจำนวนมากต้องพักอาศัยรวมกันในพื้นที่ที่หลบซ่อน

ตารางที่ 1 กลุ่มประชากรตัวอย่างในภาคตะวันออกของพม่า จำแนกตามอายุและเพศ

	เมืองโต้น		ผาซอง		ผาปูน		จ็อกจี		เย		ปะลอร์		รวม	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
ต่ำกว่า 5 ปี	10%	5%	18%	19%	17%	18%	11%	10%	11%	10%	19%	17%	15%	14%
5-14	15%	20%	33%	32%	30%	26%	22%	24%	23%	24%	29%	27%	26%	26%
15-29	25%	26%	15%	20%	24%	23%	23%	21%	25%	26%	22%	23%	22%	23%
30-44	23%	23%	17%	20%	13%	18%	22%	20%	17%	16%	17%	19%	18%	19%
45-59	18%	16%	13%	6%	10%	9%	18%	17%	19%	18%	8%	9%	14%	13%
สูงกว่า 60 ปี	9%	9%	3%	3%	6%	6%	4%	7%	6%	6%	4%	6%	5%	6%
รวม	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
กลุ่มตัวอย่าง	421	404	629	660	642	646	1016	1071	550	563	624	656	3,882	4,000

ในประเทศพม่า บัตรประชาชนมีความสำคัญจำเป็นสำหรับผู้ใหญ่ทุกคนในการพิสูจน์ตัวตน และการเดินทางไกลออกนอกพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ภัยพิบัติหลายทศวรรษของความขัดแย้งในภาคตะวันออกของประเทศ และการเลือกปฏิบัติต่อชาวโรฮิงญาในรัฐยะไข่ตอนเหนือ ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางกฎหมายของบุคคล การสำรวจนี้พบว่า กลุ่มสำรวจในภาคตะวันออกของประเทศพม่าเพียงร้อยละ 56 เท่านั้นที่มีหลักฐานพิสูจน์ความเป็นพลเมืองหรือสัญชาติพม่า และมีความแตกต่างกันมาก ระหว่างสัดส่วนที่สูงที่สุดในเมืองเย (พื้นที่มอญ) และเมืองโต้น (รัฐฉาน) กับสัดส่วนต่ำที่สุดในเมืองผาปูนและจ็อกจี

แผนภูมิที่ 3 การเข้าถึงการถือสัญชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศพม่า

การสำรวจล่าสุดในรัฐยะไข่ตอนเหนือพบว่า มีประชากรผู้ใหญ่เพียงร้อยละ 50 ที่ถือบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรประจำตัวผู้อาศัยชั่วคราว ข้อมูลนี้อาจบ่งชี้ภาวะไร้รัฐไร้สัญชาติที่สูงมากในพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากบัตรประจำตัวผู้อาศัยชั่วคราวนั้นไม่ได้เป็นเอกสารรับรองความเป็นพลเมืองหรือสัญชาติ ชาวบ้านกะเหรี่ยงในเมืองจ็อกจีและผาปูน มักหาหลักฐานทดแทนบัตรประชาชนด้วยการซื้อเอกสารแสดงตนจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือผู้ใหญ่บ้าน การตัดสินใจของ SPDC ที่ไม่ให้มีการจัดการเลือกตั้งในหลายตำบลในพื้นที่กะเหรี่ยงตอนเหนือ อาจสะท้อนให้เห็นถึงข้อสงสัยในความภักดีของพลเรือนในท้องถิ่นนี้

3.2 สภาพที่พักอาศัย น้ำดื่มน้ำใช้ และระบบสุขาภิบาล

“เราไม่กล้าออกไปซ่อมท่อประปาภูเขา ก็เลยใช้น้ำจากภูเขาไม่ได้ ต้องไปใช้น้ำจากแม่น้ำบิลินที่สกปรกและขุ่นโคลน และยังมีน้ำมันเครื่องเพราะทหาร DKBA กำลังทำเหมืองทองที่ต้นน้ำด้วย”

ชายชาวกะเหรี่ยง เมืองบิลิน

สัมภาษณ์โดยสำนักงานกะเหรี่ยงเพื่อการบรรเทาทุกข์และการพัฒนา (KORD)

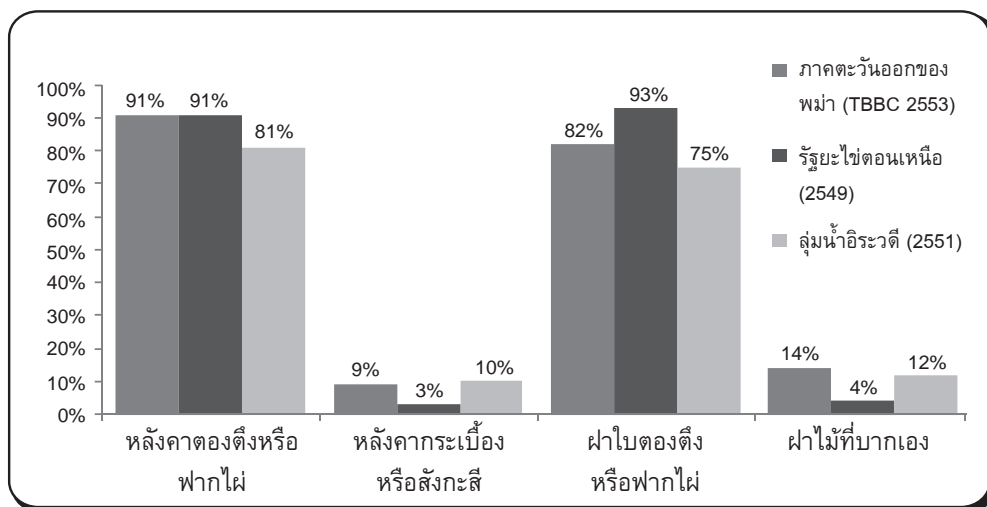
มีนาคม พ.ศ. 2553

ผลการสำรวจทั้งประเทศพบว่า ร้อยละ 61 ของหลังคาบ้านในชนบทจะทำจากใบตองตึงหรือมุงใบจาก ในขณะที่ร้อยละ 31 จะใช้กระเบื้องหรือแผ่นสังกะสี สำหรับผาบ้านนั้น ร้อยละ 57 ของบ้านในชนบทจะใช้ฟากไม้²⁵

²⁵ Ministry of National Planning and Economic Development, 2007, Poverty Profile : Integrated Households Living Conditions Survey in Myanmar, p13

อย่างไรก็ดี การสำรวจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศพบมากลับพบว่า บ้านในชนบทที่ใช้ไบโอดีเซลหรือฟากไม้เป็นหลังคามีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 91 และมีเพียงร้อยละ 9 ที่ใช้หลังคาสังกะสี นอกจากนี้ ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 82 จะใช้ฟากไม้หรือไบโอดีเซลเป็นฝาบ้าน แผนภูมิที่ 4 แสดงให้เห็นว่า การขาดที่พักอาศัยที่มั่นคงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่างจากสถิติของประเทศ หากอยู่ในสภาพใกล้เคียงกับพื้นที่ลุ่มน้ำอริระวีหลังจากเกิดภัยพิบัติดินาร์กิส หรือรัฐยะไข่ตอนเหนือซึ่งตกอยู่ในภาวะยากไร้จริงๆ

แผนภูมิที่ 4: วัสดุก่อสร้างที่พักอาศัยหลักในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลการใช้วัสดุก่อสร้างที่พักอาศัยจำแนกตามเขตเมือง และชี้ให้เห็นถึงความขาดแคลนวัสดุที่คงทนถาวรในทุกพื้นที่ยกเว้นในเมืองเยและเมืองโต้น การที่ต้องใช้ฟากไม้ไม่ทำทั้งฝาและหลังคาบ้านในเมืองผาซอง สะท้อนถึงวัฒนธรรมการปลูกไม้ที่สืบทอดเป็นมรดกจากรุ่นสู่รุ่น และการขาดแคลนไบโอดีเซลหรือไบจากที่เหมาะสมกับการทำหลังคาบ้าน

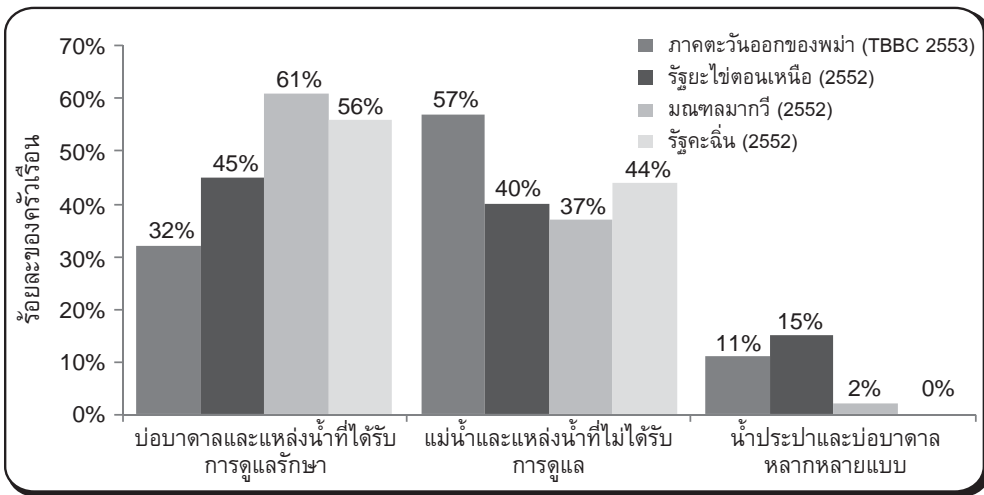
ตารางที่ 2 วัสดุก่อสร้างที่พักอาศัยหลักในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

	จ็อกจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาซอง	เย	เมืองโต้น
หลังคาหญ้าคาหรือไบโอดีเซล	92%	100%	72%	0%	86%	64%
หลังคาไม้	8%	0%	28%	95%	1%	0%
หลังคากระเบื้องหรือสังกะสี	0%	0%	1%	5%	13%	34%
ฝาทำด้วยหญ้าคาหรือไบโอดีเซล	3%	18%	3%	0%	13%	1%
ฝาทำด้วยฟากไม้	88%	74%	89%	100%	58%	46%
ฝาไม้ที่บากเอง	1%	3%	8%	0%	26%	49%

ในขณะที่มีรายงานว่าร้อยละ 55 ของครัวเรือนในชนบทของพม่าสามารถเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาดได้²⁶ การสำรวจนี้พบว่า มีเพียงร้อยละ 32 ของครัวเรือนในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เข้าถึงบ่อน้ำที่ได้รับการดูแลรักษา น้ำพุธรรมชาติ บึง หรือถังเก็บน้ำฝน ร้อยละ 11 ใช้น้ำประปาหรือน้ำบ่อบาดาล ซึ่งไม่ได้มีการยืนยันว่าได้รับการดูแลรักษาให้สะอาดหรือไม่ แผนภูมิที่ 5 แสดงให้เห็นว่า การพึ่งพาน้ำดื่มจากแหล่งน้ำธรรมชาติเช่นแม่น้ำลำห้วย และแหล่งอื่นที่ไม่ได้รับการดูแลรักษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่า นั้นสูงกว่าในรัฐยะไข่ตอนเหนือ รัฐคะฉิ่น และมณฑลมาเกี๊ยะ

แผนภูมิที่ 5 แหล่งน้ำดื่มในพื้นที่ตัวอย่างในพม่า

ผลการสำรวจได้รับการจำแนกตามเมืองดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 3 ซึ่งว่าการเข้าถึงแหล่งน้ำดื่มที่สะอาดในเมืองผาปูนและผาซอมนั้นจำกัดที่สุด อย่างไรก็ตาม มีความยากลำบากในการตัดสินใจว่าน้ำประปาเป็นน้ำดื่มที่สะอาดหรือไม่ ดังในตัวอย่างคำตอบจากเมืองผาปูนและเมืองเย โดยในเมืองผาปูนนั้นน้ำประปาจะใช้ท่อไม่ใผ่ต่อประปาจากภูเขา ส่วนเมืองเยจะใช้ท่อพีวีซีที่ได้จากรัฐบาล

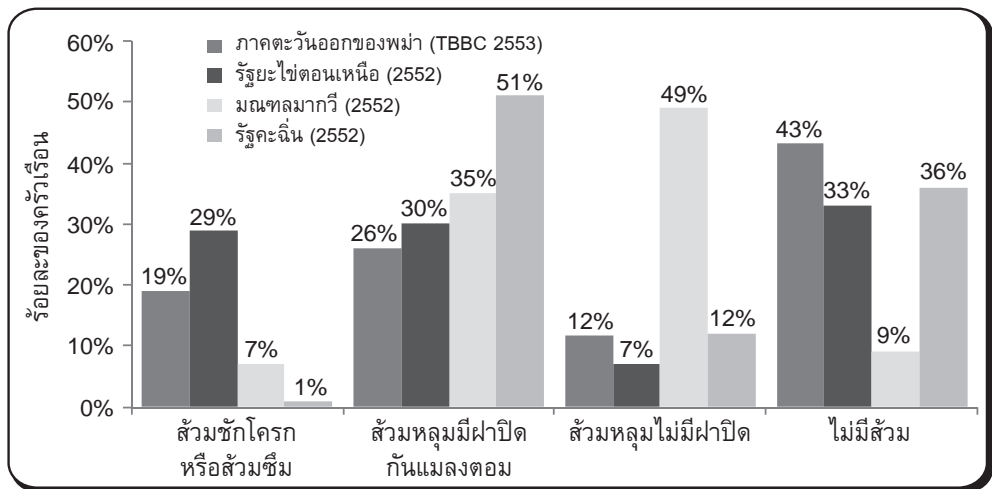
ตารางที่ 3 แหล่งน้ำดื่มที่สะอาดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศพม่า

	จ็อกจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาซอมน	เย	เมืองโต้น
บ่อบาดาลและแหล่งน้ำที่ได้รับการดูแลรักษา	49%	18%	4%	0%	17%	20%
แม่น้ำและแหล่งน้ำที่ไม่ได้รับการดูแล	50%	79%	77%	100%	42%	79%
น้ำประปาและบ่อบาดาลหลากหลายแบบ	1%	3%	19%	0%	42%	1%

²⁶ Ministry of National Planning and Economic Development, 2007, Poverty Profile : Integrated Households Living Conditions Survey in Myanmar, p14

ความเสี่ยงที่สืบเนื่องจากการไม่สามารถเข้าถึงน้ำดื่มที่สะอาด จะรุนแรงขึ้นในพื้นที่ซึ่งขาดแคลนระบบสุขาภิบาลที่ดีที่จะจัดการกับสิ่งขับถ่ายของมนุษย์ได้อย่างถูกสุขลักษณะ ในขณะที่สถิติของรัฐระบุว่า ร้อยละ 64 ของครัวเรือนในชนบทพม่าสามารถเข้าถึงระบบสุขาภิบาลที่พัฒนา²⁷ ในภาคตะวันออกเฉียงมีครัวเรือนเพียงร้อยละ 45 ที่เข้าถึงตามเกณฑ์ที่เหมาะสม ซึ่งได้แก่ การมีส้วมชักโครก ส้วมซึม หรือส้วมหลุมที่มีฝาปิดกันแมลงตอม การสำรวจล่าสุดในรัฐยะไข่ตอนเหนือ รัฐคะฉิ่น และมณฑลมาเกวี่ ชี้ว่าพื้นที่ดังกล่าวยังไม่มีระบบสุขาภิบาลที่ได้มาตรฐานเช่นกัน หากสัดส่วนของครัวเรือนที่ไม่มีแม้แต่ส้วมหลุมที่ไม่มีฝาก็สูงที่สุดในพื้นที่ของพม่า

แผนภูมิที่ 6 การเข้าถึงระบบสุขาภิบาลที่พัฒนาในพื้นที่ตัวอย่างของประเทศพม่า

เมื่อจำแนกข้อมูลตามเขตเมือง จะพบว่าระบบสุขาภิบาลในเมืองเยและเมืองโต้นเป็นที่น่าพึงพอใจกว่าที่อื่น ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นถึงการที่ชุมชนในเมืองเยสามารถเข้าถึงการสร้างความรู้ความตระหนักในด้านสุขอนามัยได้เนื่องจากมีข้อตกลงหยุดยิง และการที่ชุมชนเมืองโต้นสามารถเข้าถึงการบริการของรัฐได้ เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้ถนนสายหลัก

ตารางที่ 4 การเข้าถึงระบบสุขาภิบาลที่พัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศพม่า

	จ็อกจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาชอง	เย	เมืองโต้น
ส้วมชักโครกหรือส้วมซึม	1%	12%	12%	1%	54%	36%
ส้วมหลุมมีฝาปิดกันแมลงตอม	0%	61%	2%	3%	35%	56%
ส้วมหลุมไม่มีฝาปิด	45%	14%	9%	1%	1%	1%
ไม่มีส้วม	54%	14%	78%	97%	11%	7%

²⁷ Ministry of National Planning and Economic Development, 2007, *Poverty Profile : Integrated Households Living Conditions Survey in Myanmar*, p14

3.3 การศึกษาและภาวะทุพโภชนาการในเด็ก

“ฉันมีพี่น้องหญิงชาย 4 คน แต่มีน้องสาวคนเล็กคนเดียวที่ได้ไปโรงเรียน คนอื่นต้องช่วยพ่อแม่หาเช้ากินค่ำไปแต่ละวัน แม่แต่น้องเล็กก็ยังเรียนได้ถึงแค่ป.3”

หญิงชวากะเหรี่ยง เมืองจ๊อกจี
สัมภาษณ์โดยคณะกรรมการเพื่อประชาชนกะเหรี่ยงผู้พลัดถิ่นในประเทศ (CIDKP)
ตุลาคม พ.ศ. 2552

สถิติของรัฐบาลทหารพม่าระบุว่า เด็กร้อยละ 84 ในพื้นที่ชนบทจะได้รับการศึกษาระดับประถม²⁸ หากการสำรวจในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงของพม่ากลับพบตัวเลขที่ต่ำกว่ามาก ในบรรดาครัวเรือนที่ได้รับการสำรวจ มีเด็กวัยเรียนอายุระหว่าง 5-13 ปีในสัดส่วนน้อยกว่าครึ่ง (ร้อยละ 48) ที่ได้ไปโรงเรียนสม่ำเสมอ อัตราการสมัครเข้าเรียนและไปเรียนต่ำกว่าเด็ก ๆ ในเขตปกครองพิเศษโกก้าง (ร้อยละ 59) และรัฐยะไข่ตอนเหนือ (ร้อยละ 64) ตามผลการสำรวจล่าสุดของหน่วยงานนานาชาติในกรุงย่างกุ้ง

เมื่อจำแนกข้อมูลตามเขตเมือง พบว่าเด็ก ๆ ในเมืองผาปูนมีอัตราการเข้าถึงการศึกษาสูงสุด ซึ่งด้วยเหตุนี้ในพื้นที่ดังกล่าวมีการบริการการศึกษาของรัฐอยู่น้อยมาก ข้อค้นพบนี้จึงสะท้อนข้อเท็จจริงว่า สัดส่วนที่สูงนี้คือเด็กที่ได้รับการศึกษาจากระบบการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์เอง

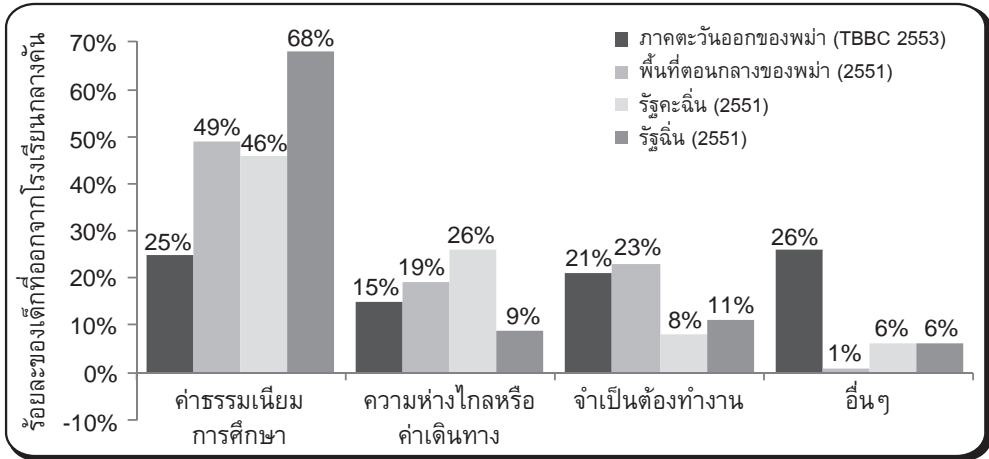
ตารางที่ 5 อัตราการเข้าเรียนชั้นประถมในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศพม่า

	จ๊อกจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาซอ	เย	เมืองโตน
ร้อยละของเด็กอายุ 5-13 ปี ที่ไปเรียนเป็นประจำ	10%	57%	73%	35%	67%	63%

ตามแผนภูมิที่ 7 ค่าธรรมเนียมการศึกษา ความห่างไกลของโรงเรียน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และแรงกดดันให้ต้องช่วยครอบครัวทำงาน เป็นเหตุผลของเด็กกว่าร้อยละ 80 ในพื้นที่ตอนกลางประเทศพม่า รัฐคะฉิ่น และรัฐฉิ่นที่ต้องออกจากการศึกษาระดับประถมกลางคืน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลในภาคตะวันออกเฉียงแล้วจะพบว่า มีเด็กเพียงร้อยละ 61 ที่ออกจากโรงเรียนกลางคืนด้วยเหตุผลดังกล่าว ในขณะที่ปัญหาความมั่นคงปลอดภัยซึ่งไม่ได้รับการรายงานว่าเป็นเหตุผลสำคัญในการออกจากโรงเรียนในพื้นที่อื่นใด กลับเป็นหนึ่งในเหตุผลสำคัญของเด็กร้อยละ 23 ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียง

²⁸ Ministry of National Planning and Economic Development, 2007, *Poverty Profile : Integrated Households Living Conditions Survey in Myanmar*, p19

แผนภูมิที่ 7 สาเหตุการออกจากโรงเรียนประถมกลางคืนในประเทศพม่า

อัตราการออกจากโรงเรียนกลางคืนที่สูงที่สุด ได้รับการบันทึกจากเมืองจ็อกจี ตารางที่ 6 ชี้ว่าเหตุผลหลักของพวกเขาคือปัญหาความไม่มั่นคงปลอดภัย นอกจากนี้ ในเมืองผาซงยังพบอัตราการได้รับการศึกษาระดับประถมต่ำ ซึ่งเหตุผลส่วนใหญ่คือค่าธรรมเนียมการศึกษาและความห่างไกลของโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีเหตุผลด้านความเจ็บป่วย ครูที่ไม่มีคุณภาพหรือไม่มาสอน และการขาดความสนใจของตัวเด็กเอง

ตารางที่ 6 สาเหตุการออกจากโรงเรียนประถมกลางคืนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศพม่า

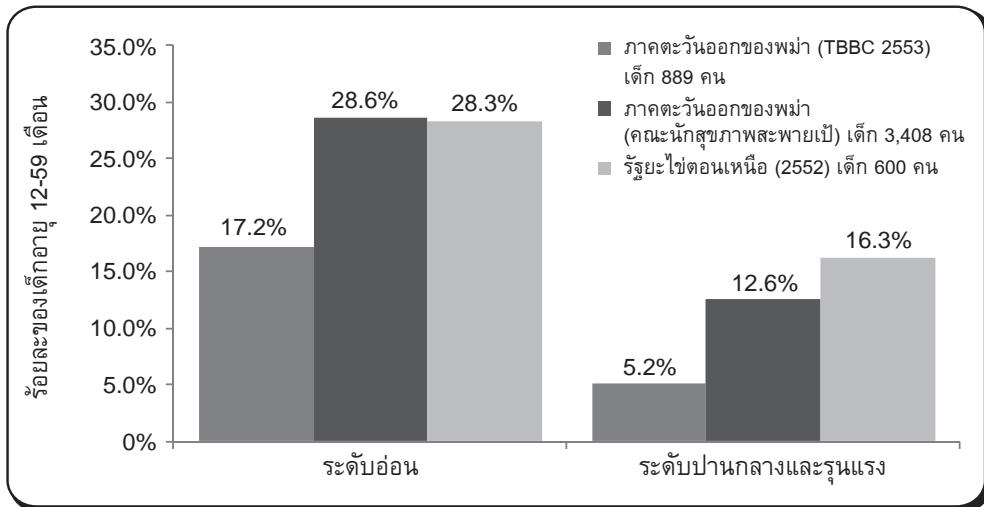
	จ็อกจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาซง	เย	เมืองไต๋น
ค่าธรรมเนียมการศึกษา	16%	29%	62%	37%	6%	21%
ความห่างไกลหรือค่าเดินทาง	0%	23%	0%	42%	24%	0%
ความไม่มั่นคงปลอดภัย	50%	5%	0%	2%	33%	0%
จำเป็นต้องทำงาน	33%	14%	8%	3%	11%	57%
อื่นๆ	1%	30%	31%	16%	26%	22%

แม้การวัดภาวะทุพโภชนาการขั้นรุนแรงในเด็กในฐานะเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรเป็นการปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง หากในประเทศพม่าก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่อ้างอิงได้ การสำรวจส่วนใหญ่ใช้ตัวชี้วัดภาวะทุพโภชนาการเรื้อรัง ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยการเจริญเติบโตในระยะยาว มากกว่าจะคำนึงถึงภาวะทุพโภชนาการขั้นรุนแรงที่ก่อให้เกิดน้ำหนักลดในระยะสั้นที่ผ่านมา เครื่องมือวัดภาวะทุพโภชนาการขั้นรุนแรงที่เป็นที่นิยมทั่วไป คือการบันทึกส่วนสูงเปรียบเทียบกับน้ำหนัก อย่างไรก็ตาม การวัดรอบต้นแขนเด็กอายุ 1-5 ปีก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถ

ทำได้รวดเร็วและสะดวกกว่าในสถานการณ์ฉุกเฉินและซับซ้อน โดยผลการวัดรอบต้นแขนนี้จะนำมาคัดกรองตามสัดส่วนมาตรฐาน²⁹

แผนภูมิที่ 8 เปรียบเทียบผลการประเมินภาวะทุพโภชนาการขั้นรุนแรงด้วยการวัดรอบต้นแขนครั้งล่าสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าและรัฐยะไข่ตอนเหนือ การสำรวจในรัฐยะไข่ตอนเหนือนี้กระทำกับกลุ่มตัวอย่างค่อนข้างเล็ก ในขณะที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คณะนักสุขภาพสหภาพเบย์และเครือข่ายได้ทดสอบกับกลุ่มเด็กจำนวนมากกว่า เมื่อพิจารณาเทียบกับมาตรฐานตัวชี้วัดภาวะทุพโภชนาการในเด็กแล้ว³⁰ ข้อค้นพบเบื้องต้นก็บ่งชี้ถึงสถานการณ์ขั้น “วิกฤต” ในรัฐยะไข่ตอนเหนือ และสถานการณ์สาธารณสุขที่อย่างน้อยก็ “แย่แ่” และอาจจะถึงขั้น “ร้ายแรง” ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แผนภูมิที่ 8 ภาวะทุพโภชนาการขั้นรุนแรงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าและรัฐยะไข่ตอนเหนือ³¹

ความแตกต่างระหว่างการสำรวจทั้งสองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่า สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการสร้างการเข้าถึงทางมนุษยธรรม เพื่อจะได้มีการทดสอบวัดส่วนสูงเปรียบเทียบกับน้ำหนักและชี้วัดภาวะทุพโภชนาการรุนแรงในเด็กให้ได้ จากการประเมินเปรียบเทียบส่วนสูงกับน้ำหนักในค่ายผู้ลี้ภัยในประเทศไทย ร้อยละ 9.3 ของเด็กที่เพิ่งลี้ภัยมาตั้งอยู่ในภาวะทุพโภชนาการขั้นปานกลางถึงขั้นรุนแรง³² ซึ่งหมายความว่าสัดส่วนที่แท้จริงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศพม่าก็อาจอยู่ในระหว่างผลของการสำรวจทั้งสอง ข้อมูลภาวะทุพโภชนาการนี้ไม่ได้รับการนำเสนอ

²⁹ SPHERE, 2004, *Humanitarian Charter and Minimum Standards in Disaster Response*, pp 108 & 183.
³⁰ World Health Organisation, 2000, *The Management of Nutrition in Major Emergencies*, Geneva, p39-40
³¹ BMA, BPHWT, NHEC, etal, 2010, *Diagnosis Critical : Health and Human Rights in Eastern Burma*, <http://www.backpackteam.org/?p=730> (accessed 19/10/10)
³² TBBC, 2010 Programme Report : January to June, p97 <http://www.tbtc.org/resources/resources.htm>

จำแนกตามเขตเมืองเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเด็กในวัย 1-5 ปีนั้นเล็กเกินกว่าที่จะแสดงนัยสำคัญเมื่อจำแนกพื้นที่

3.4 ทรัพย์สินทางการเกษตร

“ไม่มีที่ไหนที่จะไกลจากฐานทัพพม่าหรือหน่วยลาดตระเวนแล้ว ไร่ข้าวของเราทั้งหมดถูกค้นเจอ แล้วเราก็ไม่กล้ากลับไปเพราะพวกทหารก็กลับมาอยู่เรื่อยๆ ถึงทหารพม่าจะไม่ทำลายพืชผลของเรา ข้าวมันก็โรยเสียไปอยู่ดี”

ชายชาวกะเหรี่ยง เมืองผาปูน

สัมภาษณ์โดย สำนักงานกะเหรี่ยงเพื่อการบรรเทาทุกข์และการพัฒนา (KORD)

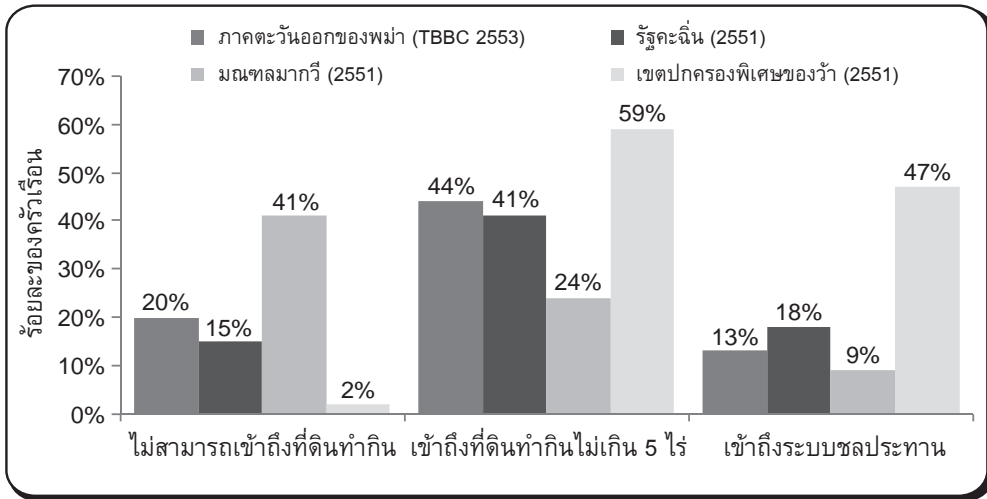
พฤศจิกายน พ.ศ. 2552

สถิติรัฐบาลทหารระบุว่า โดยเฉลี่ยแล้ว แต่ละครอบครัวเกษตรกรจะเข้าถึงที่ดินทำกินถึง 14.82 ไร่³³ อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจอย่างเป็นอิสระดังที่ปรากฏในแผนภูมิที่ 9 นี้ พบว่าประมาณร้อยละ 60 ของครัวเรือนชนบทในต่างพื้นที่ทั่วทั้งประเทศพม่า ล้วนไม่สามารถเข้าถึงหรือเข้าถึงที่ดินทำกินได้น้อยกว่า 5 ไร่ ตัวเลขที่ดูขัดแย้งกันนี้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันอย่างใหญ่หลวงในการเข้าถึงและครอบครองที่ดินในประเทศพม่า

ในขณะที่ความหนาแน่นของประชากร ส่งผลต่อความจำกัดในการเข้าถึงที่ดินทางการเกษตรในพื้นที่ตอนกลางประเทศพม่าเช่นมณฑลตากวี ภูมิภาคที่เป็นดอยสูง ก็มักเป็นอุปสรรคพื้นฐานในรัฐและพื้นที่ปกครองพิเศษของกลุ่มชาติพันธุ์ และการจำกัดการเข้าถึงที่ดินทำกินอันสืบเนื่องจากความขัดแย้งหรือการสู้รบยังเป็นข้อจำกัดเพิ่มเติมในหลายพื้นที่ในภาคตะวันออกของพม่า นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่สำรวจยกเว้นเขตปกครองพิเศษของว่า ต่างก็ไม่สามารถเข้าถึงระบบชลประทานได้ จึงประสบปัญหาเมื่อมีภาวะฝนไม่ตกตามฤดูกาล ในพื้นที่สูงของภาคตะวันออกของพม่าและรัฐคะฉิ่น การขาดระบบชลประทานหมายถึงการต้องพึ่งพาการเกษตรแบบย้ายที่ ซึ่งจะยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อมีที่ดินเพียงพอที่จะหมุนเวียนการเพาะปลูกในช่วงเวลาหลายปีเพื่อที่พืชพรรณต่างๆ จะได้ขึ้นมาสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับผืนดินก่อนจะมีการเผาและถางไร่ครั้งต่อไป

³³ Ministry of National Planning and Economic Development, 2007, *Poverty Profile : Integrated Households Living Conditions Survey in Myanmar*, Yangon, p8

แผนภูมิที่ 9 การเข้าถึงที่ดินทำกินในพื้นที่ตัวอย่างใหม่

การเข้าถึงที่ดินทำกินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าขึ้นอยู่กับระดับใกล้เคียงกันทั้ง 6 เมืองที่ได้รับการสำรวจ เมืองที่ผู้คนเข้าถึงที่ดินทำกินได้มากที่สุดคือเมืองปะลอร์และผาของ สะท้อนให้เห็นความสำคัญของสวนหมากและไร่กระวานต่อการยังชีพ เช่นเดียวกับการเกษตรแบบย้ายที่ ส่วนการเข้าถึงระบบชลประทานจะมีอยู่บ้างในเมืองโต้น ผาปูน และเย ซึ่งเกษตรกรผันน้ำจากลำห้วยเข้าสู่พื้นที่

ตารางที่ 7 การเข้าถึงที่ดินทำกินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่า

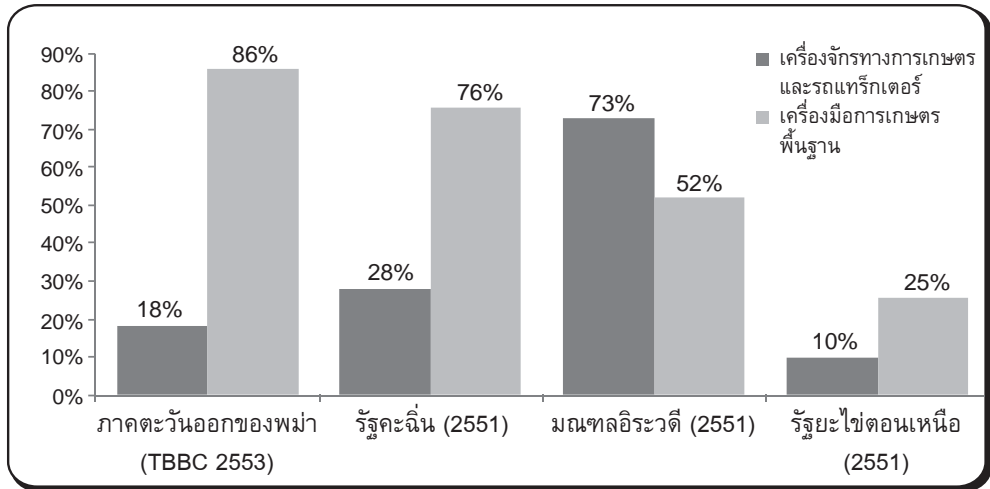
	จ็อกจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาของ	เย	เมืองโต้น	รวม
ไม่สามารถเข้าถึงที่ดินทำกิน	23%	7%	36%	8%	30%	18%	20%
เข้าถึงที่ดินทำกินได้น้อยกว่า 5 ไร่	73%	33%	46%	30%	23%	68%	44%
เข้าถึงที่ดินทำกินได้ 5-12.5 ไร่	3%	50%	14%	61%	37%	13%	31%
เข้าถึงที่ดินทำกินได้มากกว่า 12.5 ไร่	1%	10%	4%	1%	10%	1%	5%
เข้าถึงระบบชลประทาน	3%	0%	26%	1%	17%	40%	13%

ข้อมูลจากการคาดประมาณของรัฐบาลระบุว่า โดยเฉลี่ยแล้ว ร้อยละ 16 ของครัวเรือนชนบทมีเครื่องจักรทางการเกษตร³⁴ การสำรวจล่าสุดในมณฑลอิระวดีและรัฐคะฉิ่นพบว่า มีเกษตรกรที่เป็นเจ้าของเครื่องจักรทางการเกษตรและรถแทรกเตอร์เป็นสัดส่วนที่สูง ในขณะที่สัดส่วนของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีเครื่องมือดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำมาก และสัดส่วนในรัฐยะไข่ตอนเหนือยิ่งต่ำกว่า ข้อมูลนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบที่ว่า การรับจ้างทั่วไปเป็นวิธีการหา

³⁴ Ministry of National Planning and Economic Development, 2007, *Poverty Profile : Integrated Households Living Conditions Survey in Myanmar*, Yangon, p16

รายได้หลักให้แก่ครอบครัวมากกว่าการเกษตร การขาดต้นทุนด้านเครื่องจักรทางการเกษตรและต้องพึ่งพาอุปกรณ์พื้นฐานเช่นจอบหรือรถไถนาแบบดั้งเดิม สะท้อนให้เห็นถึงการใช้แรงงานมนุษย์เป็นหลักในการเกษตรในภาคตะวันออกของพม่า

แผนภูมิที่ 10 การครอบครองทรัพย์สินทางการเกษตรในพื้นที่ตัวอย่างของพม่า

การกระจายของทรัพย์สินเพื่อการผลิตแตกต่างกันมากในแต่ละเมืองในภาคตะวันออกของพม่า เครื่องจักรทางการเกษตรพบมากในเมืองผาปูนและเมืองโถئن ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการเข้าถึงระบบชลประทานที่สูง ในเมืองผาปูนและจ็อกจียังมีที่ทอผ้าแบบคล่องเอวซึ่งไม่พบในที่อื่นเลยด้วยเหตุผลทางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง และข้อเท็จจริงที่ว่าชาวบ้านในเมืองโถئنจะเข้าถึงตลาดโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ราคาถูกจากประเทศจีนได้มากกว่า อาจอธิบายอัตราการเป็นเจ้าของรถจักรยานยนต์ในอัตราที่สูงในเมืองนั้นได้

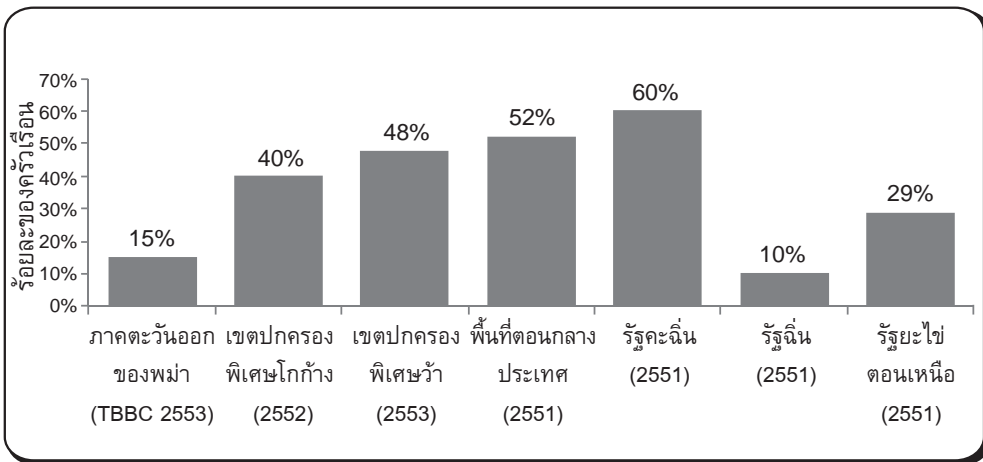
ตารางที่ 8 การครอบครองทรัพย์สินเพื่อการผลิตในภาคตะวันออกของประเทศพม่า

	จ็อกจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาซอ	เย	เมืองโถئن	รวม
เครื่องจักรทางการเกษตร (เช่นรถแทรกเตอร์)	0%	20%	40%	0%	14%	36%	18%
เครื่องมือพื้นฐานทางการเกษตร	98%	87%	81%	99%	68%	83%	86%
ที่ทอผ้า	33%	0%	56%	0%	0%	0%	15%
รถจักรยานยนต์	0%	5%	2%	0%	14%	28%	8%

รัฐบาลทหารคาดประมาณว่า โดยเฉลี่ยแล้ว ร้อยละ 67 ของครัวเรือนชนบทในพม่าต่างเป็นเจ้าของสัตว์ใช้แรงงานจำพวกวัวควาย ในขณะที่ร้อยละ 28 จะมีสัตว์ปีกไว้บริโภค และร้อยละ 16 มีหมูปอย่างน้อยหนึ่งตัว³⁵ อย่างไรก็ตาม แผนภูมิที่ 11 ที่แสดงผลการสำรวจทั้งจากตอนกลางของประเทศพม่าและในรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์ชี้ให้เห็นว่า อย่างน้อยตัวเลขเฉลี่ยของการเป็นเจ้าของสัตว์ใช้งานนั้นสูงเกินจริง สัดส่วนของครัวเรือนที่มีสัตว์ใช้งานน้อยที่สุดในรัฐฉิ่นและภาคตะวันออกของประเทศพม่า

แผนภูมิที่ 11 การครอบครองสัตว์เลี้ยงใช้งานในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า

ข้อค้นพบเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงในระหว่างเมืองต่างๆ ที่ได้รับการสำรวจในภาคตะวันออกของพม่านั้นใกล้เคียงกัน ครัวเรือนในเมืองผาปูนได้รับการบันทึกว่าเป็นเจ้าของควายในสัดส่วนที่สูงซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ว่าครัวเรือนในเมืองนี้เข้าถึงนาชลประทานได้มาก ส่วนชาวบ้านในดอยห่างไกลของเมืองผาปูน ผาซอ และจือจี้ จะเลี้ยงสัตว์เช่น หมู แพะ และสัตว์ปีกมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองอื่นๆ ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญทางวัฒนธรรมที่มีการใช้สัตว์เล็กเป็นอาหารในพิธีกรรมของชุมชนชาวกะเหรี่ยงและกะเหรี่ยง ในทางกลับกัน ในช่วงที่ผ่านมาพบว่า เกษตรกรในเมืองโตนได้ขายควายซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมแห่งความมั่งคั่ง และหันไปซื้อรถแทรกเตอร์มาใช้แทน

³⁵ Ministry of National Planning and Economic Development, 2007, *Poverty Profile : Integrated Households Living Conditions Survey in Myanmar*, Yangon, p15

ตารางที่ 9 การครอบครองสัตว์เลี้ยงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

	จ๊อกจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาซง	เย	เมืองโตน	รวม
ควาย	6%	10%	49%	17%	3%	6%	15%
วัว	3%	30%	17%	3%	16%	9%	13%
หมู	71%	47%	91%	84%	15%	48%	59%
แพะ	9%	2%	21%	34%	2%	1%	11%
เป็ดไก่	81%	74%	83%	80%	47%	75%	73%

3.5 รายได้และการใช้จ่ายครัวเรือน

“ต้นทุนเรี่ยน ต้นหมาก ต้นมะพร้าวมันไม่ได้ไปทำอะไรพวกทหาร DKBA หรือ SPDC เลย แต่พวกเขาที่ฟันมันทิ้งแล้วยังเผามัน เราทำสวนนั้นก็มาตั้งแต่ฉัน 10 ขวบจนตอนนี้ฉัน 45 แล้ว มันจะต้องใช้เวลาอีกนานมากกว่าจะปลูกใหม่แล้วก็ได้ขายพืชผลให้ได้เงินอีก”

หญิงชาวกะเหรี่ยง เมืองเมียวดี

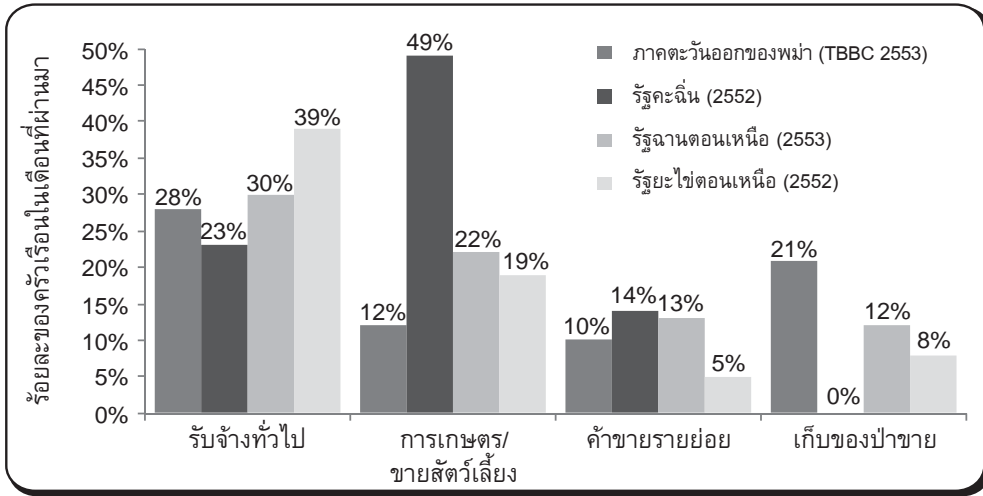
สัมภาษณ์โดยคณะกรรมการเพื่อประชาชนกะเหรี่ยงผู้พลัดถิ่นในประเทศ (CIDKP)

มิถุนายน พ.ศ. 2553

เมื่อให้ระบุแหล่งที่มาของรายได้ในช่วงเดือนที่ผ่านมา ครั้งหนึ่งของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าที่ได้รับการสำรวจแจ้งว่าเป็นการรับจ้างทั่วไปหรือเก็บของป่าไปขาย และหนึ่งในสี่ของผู้ตอบรายงานว่าไม่มีรายได้เป็นตัวเงินเลย มีครัวเรือนเพียงร้อยละ 12 เท่านั้นที่ระบุว่ารายได้หลักมาจากการขายพืชผลทางการเกษตรหรือขายสัตว์เลี้ยง ตัวชี้วัดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงระดับความเข้มข้นของการจำกัดการเดินทางและการค้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าที่ส่งผลจำกัดการเข้าถึงรายได้เป็นตัวเงิน การพึ่งพาวิถียังชีพที่เพียงพอเพื่อการอยู่รอดแสดงถึงทั้งภาวะความเปราะบางและความยืดหยุ่นในการรับมือกับปัญหา จนกระทั่งถึงภาวะชะงักงัน

การเกษตร การจ้างงาน และการค้าขาย นำมาซึ่งรายได้ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าในสัดส่วนที่น้อยมาก (ร้อยละ 50) เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น โดยเฉพาะในรัฐคะฉิ่น วิถียังชีพดังกล่าวเป็นรายได้หลักสำหรับครัวเรือนร้อยละ 63 ในรัฐฉานและรัฐยะไข่ ตอนเหนือ และร้อยละ 86 ในรัฐคะฉิ่น ในทางกลับกัน ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าที่พึ่งพาการขายของป่าและฟืนมากกว่าในพื้นที่อื่นๆ ในประเทศไทยพม่า

แผนภูมิที่ 12 แหล่งที่มาของรายได้ในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า

โอกาสในการหารายได้จะจำกัดที่สุดในเมืองผาซองและจ็อกจี ร้อยละ 90 ของครัวเรือนในเมืองผาซองได้รับการบันทึกว่าไม่มีรายได้เป็นตัวเงินเลย ในขณะที่ร้อยละ 91 ของครัวเรือนในจ็อกจ็กรายงานว่าพึ่งพาการเก็บของป่าขายเป็นหลัก ในทางตรงข้าม ผลผลิตทางการเกษตรและสัตว์เลี้ยงในผาปูนนั้นเพียงพอไม่เพียงแต่การบริโภคในครัวเรือน หากยังเหลือราวหนึ่งส่วนสี่พอจะขายนำรายได้มาให้บ้าง ค่าจ้างรายวันจากการรับจ้างทั่วไปเป็นรายได้หลักของครัวเรือนในเมืองโต้น เย และปะลอร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพที่ถูกจำกัดการเดินทางน้อยกว่า และมีการเกษตรเชิงพาณิชย์ในพื้นที่มากกว่า

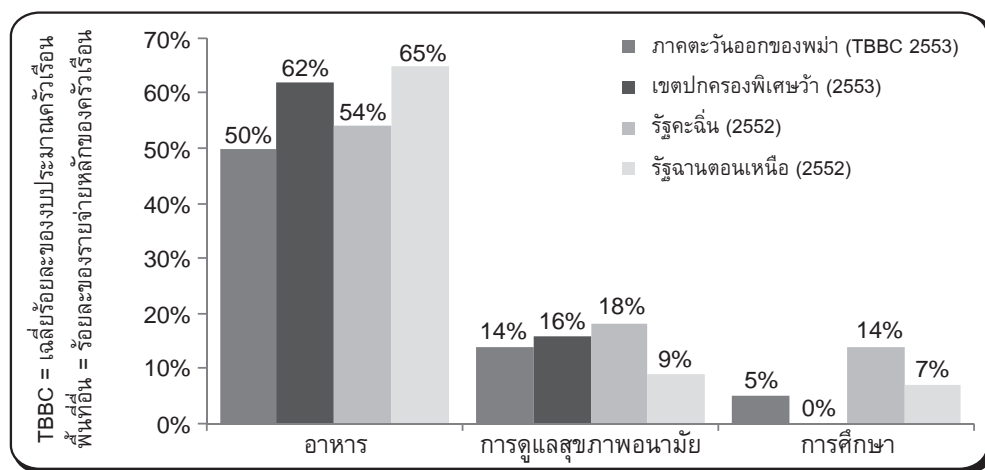
ตารางที่ 10 แหล่งรายได้ของครัวเรือนในภาคตะวันออกของประเทศพม่า

	จ็อกจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาซอง	เย	เมืองโต้น	รวม
รับจ้างทั่วไป	8%	32%	18%	1%	52%	59%	28%
ขายพืชผลการเกษตร	0%	2%	16%	3%	18%	8%	8%
การค้าขาย	0%	18%	15%	1%	7%	18%	10%
เก็บพืชหรือของป่าขาย	91%	16%	1%	0%	9%	9%	21%
ขายสัตว์เลี้ยง	0%	9%	10%	5%	0%	1%	4%
การโอนเงิน	1%	2%	1%	0%	6%	2%	2%
ไม่มีรายได้เลยในเดือนที่ผ่านมา	0%	18%	40%	90%	3%	1%	25%

คณะสำรวจยังขอให้ครัวเรือนคาดประมาณสัดส่วนของรายจ่ายที่จัดสรรไว้สำหรับอาหารและอื่นๆ ในช่วงเดือนที่ผ่านมา สถิติของรัฐบาลทหารชี้ว่า ครอบครัวยุคใหม่ทั่วไปในพม่าจะใช้ร้อยละ 72 ของงบประมาณครัวเรือนไปกับอาหาร³⁶ หากการสำรวจในภาคตะวันออกเฉียงของพม่าพบว่า โดยทั่วไปแล้ว ครัวเรือนจะใช้จ่ายค่าอาหารไปเพียงร้อยละ 50 ของงบประมาณครัวเรือนใช้ร้อยละ 14 กับการดูแลสุขภาพ และร้อยละ 12 สำหรับเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันอื่นๆ เช่นสบู่และเทียนไข สัดส่วนการใช้จ่ายสำหรับอาหารที่ค่อนข้างต่ำนี้สะท้อนให้เห็นสภาพการพึ่งพาการค้าและพึ่งตนเองสูง

ระดับการพึ่งพาผลผลิตข้าวของตนเองในขณะพึ่งพาการค้าการตลาดต่ำในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศพม่าได้รับการนำเสนอไว้ในแผนภูมิที่ 14 วิถียังชีพเพื่อการอยู่รอดถือเป็นความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหาอย่างสูงเมื่อพลเรือนมีข้อจำกัดในการเข้าถึงรายได้เป็นตัวเงิน กรณีนี้โดยทั่วไปมักได้รับการพิจารณาเป็นตัวชี้วัดว่าภาวะยากไร้ไม่รุนแรงนัก หากการเปรียบเทียบสัดส่วนการใช้จ่ายอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด เนื่องจากในข้อเท็จจริงแล้วจะต้องคำนึงถึงสภาพที่ประชากรในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสงครามถูกจำกัดการเดินทางเพิ่มขึ้นและเข้าถึงตลาดได้ลดลงด้วย

แผนภูมิที่ 13 ค่าใช้จ่ายหลักในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า

สัดส่วนการใช้จ่ายกับอาหารในภาคตะวันออกเฉียงของพม่ามีสูงที่สุดในกลุ่มประชากรจากเมืองจ็อกจี (ร้อยละ 80) ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการพลัดถิ่นฐานที่เพิ่มสูงขึ้นไม่สามารถเข้าถึงที่ดินทำกินได้ในปีพ.ศ. 2553 ครัวเรือนทั่วไปในเมืองโตนไจจ่ายร้อยละ 24 ของรายได้ไปกับเครื่องใช้ในครัวเรือน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเข้าถึงรายได้มากกว่าพื้นที่อื่น นอกจากนั้นแล้ว การกระจายของค่าใช้จ่ายจะใกล้เคียงกันในเมืองที่ได้รับการสำรวจ

³⁶ Ministry of National Planning and Economic Development, 2007, *Poverty Profile : Integrated Households Living Conditions Survey in Myanmar*, Yangon, p7

ตารางที่ 11 ค่าใช้จ่ายหลักของครัวเรือนในภาคตะวันออกของประเทศพม่า

	จ็อกจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาซง	เย	เมืองไต๋	รวม
อาหาร	80%	47%	39%	45%	50%	40%	50%
การดูแลสุขภาพ	5%	12%	21%	20%	13%	13%	14%
เครื่องใช้ในครัวเรือน	0%	9%	14%	13%	12%	24%	12%
เสื้อผ้าหรือที่ปักอาศัย	0%	5%	11%	12%	3%	6%	6%
หนี้	9%	3%	8%	2%	9%	9%	7%
การศึกษา	1%	8%	4%	6%	5%	6%	5%

3.6 ความมั่นคงทางอาหาร

“ปีนี้ผมต้องปลูกข้าวบนที่แคบๆ บนไหล่เขาทั้งๆ ที่ดินที่นั่นไม่ดีเลย มันมีดินดีอยู่แถวใกล้ๆ ค่ายทหาร SPDC แต่ผมไม่กล้าไปปลูกข้าวที่นั่นหรอก ไม่รู้เหมือนกันว่าเราจะอยู่รอดกันต่อไปยังงั้น”

ชายชาวกะเหรี่ยง เมืองจ็อกจี

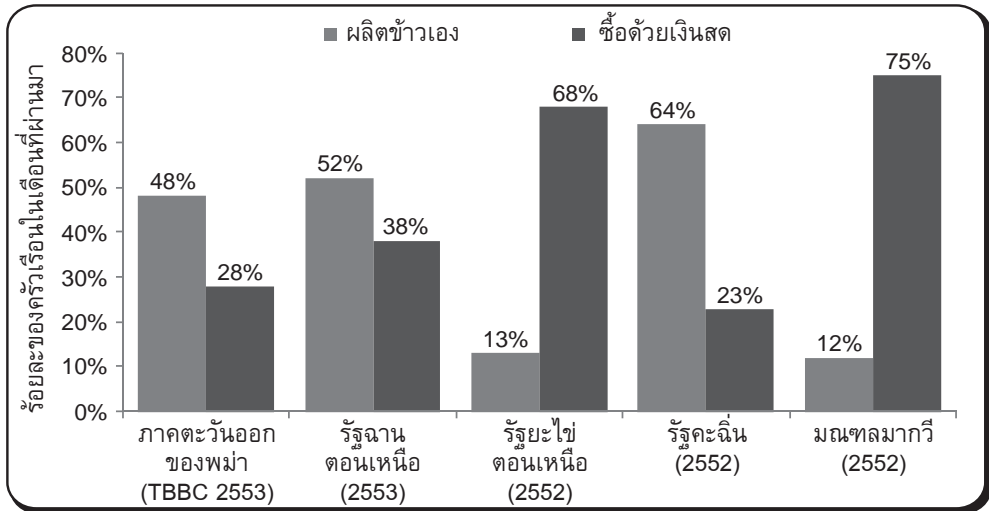
สัมภาษณ์โดย คณะกรรมการเพื่อประชาชนกะเหรี่ยงผู้พลัดถิ่นในประเทศ (CIDKP)

เมษายน พ.ศ. 2553

คณะสำรวจสอบถามตัวแทนครัวเรือนถึงแหล่งที่มาหลักของข้าวในเดือนที่ผ่านมา เกือบครึ่งของผู้ตอบรายงานว่าพวกเขาบริโภคข้าวที่ปลูกเองเป็นหลัก ในขณะที่ร้อยละ 28 ของครัวเรือนต้องซื้อข้าวเพื่อบริโภคเกือบทั้งหมด ส่วนที่เหลือร้อยละ 24 จะขอยืม แลก หรือได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ซึ่งสะท้อนภาพการพึ่งพาเครือข่ายสังคมเพื่อเข้าถึงอาหารที่สูงมากในภาคตะวันออกของพม่าอย่างไรก็ดี แม้ทุนทางสังคมนี้อาจมีความสำคัญยิ่งต่อยุทธศาสตร์การรับมือของชาวบ้านในปัจจุบัน ก็ยังคงไม่เพียงพอสำหรับความมั่นคงทางอาหารในระยะยาว

ดังที่ปรากฏในแผนภูมิที่ 14 อัตราการเพาะปลูกข้าวเพื่อยังชีพนั้นค่อนข้างสูงในภาคตะวันออกของประเทศพม่าหากเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ข้อเท็จจริงนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบที่ว่า ร้อยละ 80 ของครัวเรือนในภาคตะวันออกของพม่าสามารถเข้าถึงที่ทำกินได้บ้างไม่มากนักน้อย การสำรวจในรัฐคะฉิ่นชี้ว่าครัวเรือนมีอัตราการผลิตเพื่อยังชีพสูงกว่า หากการสำรวจนั้นก็กระทำหลังจากฤดูเก็บเกี่ยวพอดี จึงอาจสันนิษฐานได้ว่า อัตราการทำเกษตรเพื่อยังชีพในภาคตะวันออกของพม่าและรัฐฉานตอนเหนืออาจจะสูงกว่านี้ หากดำเนินการสำรวจหลังฤดูฝนแทนที่จะกระทำ การพึ่งพาข้าวจากตลาดสูงในรัฐยะไข่ตอนเหนือและมณฑลมาเกวี่ สะท้อนให้เห็นปัญหาการเข้าถึงที่ดินทำกินที่จำกัด ผลผลิตต่ำ และผลพวงจากความแห้งแล้ง

แผนภูมิที่ 14 แหล่งที่มาของข้าวโดยหลักในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า

ลักษณะการพึ่งพาการเกษตรเพื่อยังชีพได้รับการอธิบายไว้ในข้อค้นพบจากเมืองผาซอง ที่ซึ่งร้อยละ 95 ของครัวเรือนรายงานว่าบริโภคข้าวที่ตนปลูกเป็นหลัก และมีเพียงร้อยละ 3 ที่ระบุว่าขายข้าวที่เหลือเป็นรายได้ การพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกมักไม่มีความสำคัญในพื้นที่อื่น หากครั้งหนึ่งของครัวเรือนในเมืองจ็อกจิกพึ่งพาความช่วยเหลือจากองค์กรชุมชน ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการส่งความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมข้ามพรมแดนไปยังผู้พลัดถิ่นฐานและภาวะชะงักงันของวิถียังชีพในเมืองจ็อกจิกในช่วงครึ่งแรกของปี พ.ศ. 2553 ครัวเรือนในเมืองเยมีอัตราการพึ่งพาข้าวบริโภคจากตลาดสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ว่าชุมชนสามารถเข้าถึงตลาดได้มากกว่าพื้นที่อื่นและตัวชี้วัดที่ระบุว่าร้อยละ 30 ของครัวเรือนไม่สามารถเข้าถึงที่ดินทำกิน

ตารางที่ 12 แหล่งที่มาของข้าวโดยหลักของครัวเรือนในภาคตะวันออกของประเทศพม่า

	จ็อกจิก	ปะลอร์	ผาปูน	ผาซอง	เย	เมืองโต้น	รวม
บริโภคผลผลิตข้าวของตนเอง	9%	36%	62%	95%	28%	58%	48%
ซื้อข้าวด้วยเงินสด	3%	45%	23%	4%	60%	35%	28%
ได้รับความช่วยเหลือหรือมีคนให้	52%	2%	2%	1%	1%	2%	9%
ยืมมาและต้องใช้คืน	23%	5%	13%	1%	6%	0%	8%
แลกกับของอย่างอื่น	14%	12%	2%	1%	6%	5%	7%

การสำรวจนี้กระทำขึ้นในช่วงระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน ในขณะที่การเก็บเกี่ยวหลักในรอบปีจะอยู่ในเดือนพฤศจิกายน เกษตรกรยังชีพจะต้องการข้าวอย่างน้อยเพียงพอสำหรับ 6 เดือนก่อนจะถึงฤดูเก็บเกี่ยวต่อไป หากมีเพียงร้อยละ 11 ของครัวเรือนที่รายงานว่ามิใช่ข้าวในยังเพียงพอแล้วจนกว่าฤดูเก็บเกี่ยวหน้า และร้อยละ 73 กำลังเตรียมตัวสำหรับช่วงเวลาที่ขาดข้าวไปอย่างน้อย 3 เดือน สภาพการพึ่งพาตนเองดำเนินไปได้ดีที่สุดในเมืองผาซองและผาปูน ซึ่งสะท้อนถึงอัตราการเข้าถึงที่ดินทำกินในเมืองผาซอง และการเข้าถึงระบบชลประทานในเมืองผาปูน การขาดแคลนอาหารรุนแรงที่สุดในเมืองจ็อกจี ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลอัตราการบังคับใช้แรงงานและการพลัดถิ่นฐานที่สูงมากในปีที่ผ่านมา ส่วนกรณีที่ครัวเรือนในเมืองเขาดเสียบึงข้าวที่เก็บไว้นั้น อาจไม่จำเป็นต้องสะท้อนถึงความไม่มั่นคงทางอาหาร เนื่องจากครัวเรือนเหล่านี้ล้วนเข้าถึงการจ้างงานและตลาดได้มากกว่าพื้นที่อื่น

ตารางที่ 13 เสบียงข้าวที่เก็บไว้ในครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่า

	จ็อกจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาซอง	เย	เมืองโต๋น	รวม
ไม่มีเลย	20%	7%	23%	1%	21%	1%	12%
เก็บไว้สำหรับไม่ถึง 7 วัน	24%	26%	6%	0%	22%	15%	15%
พอ 7-30 วัน	9%	31%	16%	4%	30%	26%	19%
พอ 1-3 เดือน	48%	19%	28%	8%	18%	43%	27%
พอ 4-6 เดือน	1%	8%	15%	60%	5%	7%	16%
พอมากกว่า 6 เดือน	1%	10%	13%	28%	5%	10%	11%

คณะสำรวจได้สอบถามครัวเรือนเกี่ยวกับจำนวนวันที่มีการบริโภคอาหารหลากหลายประเภทในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา การวิเคราะห์ความหลากหลายของอาหาร ความถี่ของการได้รับอาหาร และคุณค่าทางโภชนาการ เป็นไปตามมาตรฐานเพื่อจำแนกกลุ่มบริโภค³⁷ การสำรวจนี้พบว่ามีเพียงร้อยละ 40 ของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่า ที่จัดอยู่ในกลุ่มที่ได้รับอาหารที่เพียงพอเหมาะสม อีกร้อยละ 52 จัดว่าเป็นกลุ่มที่บริโภคอาหารได้ไม่เพียงพอเหมาะสม และที่เหลือร้อยละ 8 ถือว่าอยู่ในกลุ่มที่ขาดแคลนอย่างชัดเจน ตารางที่ 14 แสดงจำนวนวันโดยเฉลี่ยที่อาหารแต่ละประเภทได้รับการบริโภคในสัปดาห์ที่ผ่านมา บ่งชี้ว่าข้าวและผักเป็นเพียงอาหารที่ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าสามารถบริโภคได้อย่างสม่ำเสมอ

³⁷ World Food Program, 2008, Food Consumption Analysis : Calculation and the use of food consumption score in food security analysis, Technical Guidance Sheet, Rome

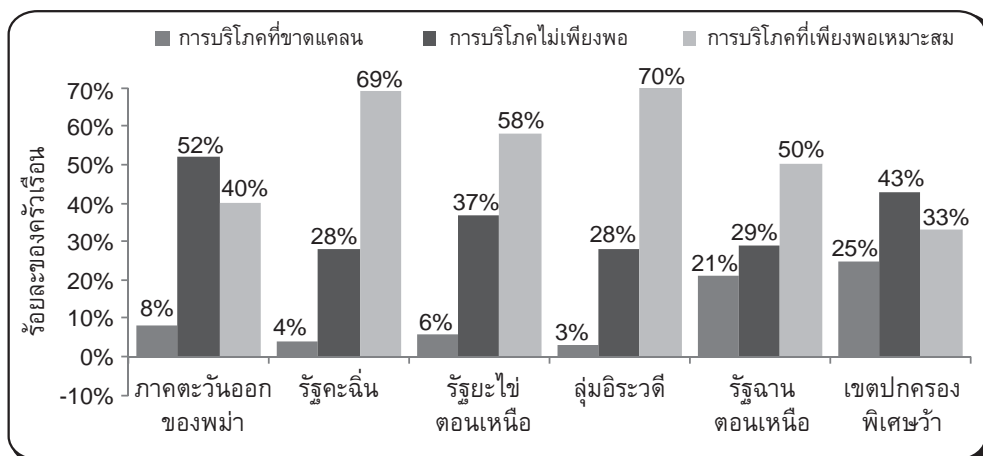
ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ยจำนวนวันในการบริโภคอาหารต่อสัปดาห์ในภาคตะวันออก
ของประเทศไทย

ประเภทอาหาร	การบริโภค ที่พอเพียง เหมาะสม	การบริโภค ไม่พอเพียง	การบริโภค ที่ขาดแคลน	กลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด
ข้าว	7.0	6.9	5.3	6.8
ธัญพืชอื่น	1.4	1.5	0.5	1.3
ผัก	5.8	5.9	4.1	5.7
ไข่	1.4	1.1	0.3	1.2
ปลา	2.9	1.3	0.6	1.9
ผลไม้	2.8	2.0	0.8	2.2
นม	2.1	0.6	0.0	1.1
เบ็ดเตล็ด	1.2	1.0	0.5	1.1
ถั่วต่างๆ และเต้าหู้	1.1	1.1	0.3	1.0
เนื้อแดง	1.3	1.0	0.7	1.1
หัวเผือกหัวมัน	1.2	1.1	1.0	1.2
น้ำตาล	2.4	1.9	0.8	2.0
น้ำมัน/ไขมัน	3.5	2.8	1.3	3.0

ในบริบทเปรียบเทียบดังที่แสดงไว้ในแผนภูมิที่ 15 ชุมชนในภาคตะวันออกของพม่าจัดอยู่ในกลุ่มที่เปราะบางที่สุด รูปแบบการบริโภคอาหารในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสงครามในภาคตะวันออกของพม่านั้นแย่กว่าที่เป็นอยู่ในรัฐยะไข่ตอนเหนือที่กำลังเผชิญภาวะยากไร้อันเรื้อรัง รัฐคะฉิ่น และพื้นที่ลุ่มน้ำอิรวดีที่เพิ่งเผชิญกับการทำลายล้างโดยพายุไซโคลนนาร์กิสมาก แต่มีเฉลี่ยการบริโภคอาหารที่ต่ำสอดคล้องกับปัญหาการถูกจำกัดการเข้าถึงความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมและตลาดในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม ส่วนกรณีพื้นที่ด้านตะวันออกเฉียงใต้ จะมีความใกล้เคียงกับสภาพในเขตห่างไกลในเขตปกครองพิเศษของว้าและรัฐฉานตอนเหนือ

แผนภูมิที่ 15 รูปแบบการบริโภคอาหารในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า

ผลการสำรวจรูปแบบการบริโภคอาหารในแต่ละเมืองในภาคตะวันออกของพม่าที่แตกต่างกันมาก โดยครัวเรือนในเมืองโตนและเยมีรูปแบบการบริโภคที่ดีกว่า ร้อยละ 87 ของครัวเรือนเมืองโตนบริโภคอาหารได้เพียงพอเหมาะสม ซึ่งสะท้อนให้เห็นอัตราการเข้าถึงนาชลประทานได้มาก อัตราการพึ่งพาข้าวที่ผลิตเองสูง มีรายได้จากการรับจ้างมาก และใช้ค่าใช้จ่ายครัวเรือนกับอาหารต่ำ ในทางกลับกัน ร้อยละ 21 ของครัวเรือนในเมืองปะลอร์มีรูปแบบการบริโภคที่ขาดแคลน สอดคล้องกับตัวชี้วัดของการไม่สามารถเข้าถึงระบบชลประทานและไม่สามารถพึ่งพาผลผลิตข้าวของตนเองได้

ตารางที่ 15 รูปแบบการบริโภคอาหารในภาคตะวันออกของพม่า

	จ็อกจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาซง	เย	เมืองโตน	รวม
ขาดแคลน	9%	21%	12%	4%	3%	0%	8%
ไม่เพียงพอเหมาะสม	91%	36%	55%	81%	34%	13%	52%
เพียงพอเหมาะสม	1%	43%	33%	15%	63%	87%	40%

3.7 การชะงักงันของวิถียังชีพ หนี้สิน และยุทธศาสตร์การรับมือ

“พวกเขาสั่งให้สามีฉันไปเข้าหน่วยทหารอาสา ไม่อย่างนั้นก็ต้องจ่ายเดือนละ 6,000 จี๊ดเข้ากองทุนทหารอาสาที่วานี้แทน แต่เราไม่มีปัญญาจ่าย ก็เลยไม่กล้าอยู่ในหมู่บ้าน และก็นีมาที่นี้ เราไม่มีอะไรจะกิน แต่ก็ขอหยิบยืมอาหารจากชาวบ้านคนอื่นเอา”

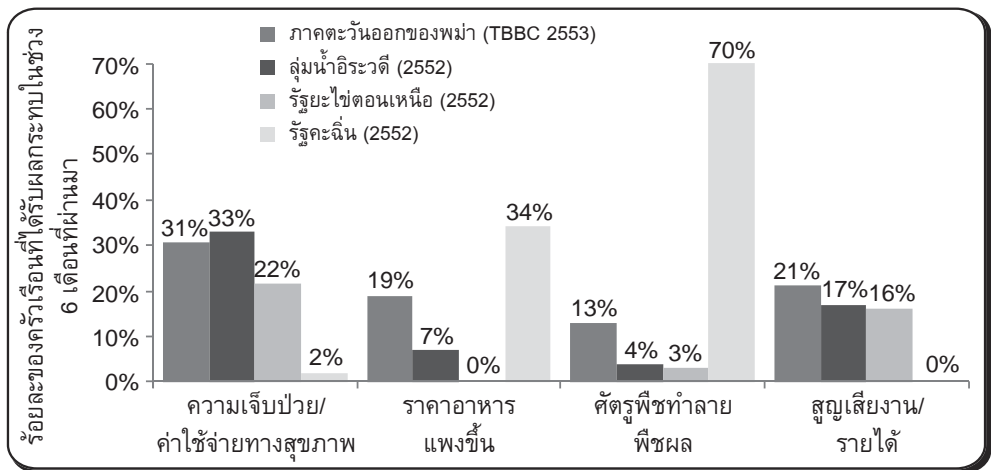
หญิงชาวมอญ เมืองเยผิว

คณะกรรมการบรรเทาทุกข์และการพัฒนาชาวมอญ (MRDC)

กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553

ผู้ตอบแบบสำรวจได้ระบุภาวะชะงักงัน หรืออุปสรรคหลักของวิถียังชีพที่ครัวเรือนเผชิญ ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา 2 กรณี ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาค่าอาหารที่เพิ่มสูงขึ้น (ร้อยละ 33) และความเจ็บป่วยของสมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ 31) ความเจ็บป่วยและการสูญเสียอำนาจในการซื้อ ได้รับการระบุว่าเป็นความชะงักงันต่อวิถียังชีพในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศพม่าเช่นกัน แม้ว่า ในแถบลุ่มน้ำอิระวดีและรัฐยะไข่ตอนเหนือจะระบุปัญหาการสูญเสียรายได้มากกว่า ในขณะที่การสูญเสียพืชผลจากศัตรูพืชก็เป็นหนึ่งเหตุของความยากแค้นในภาคตะวันออกเฉียงของพม่าและรัฐคะฉิ่น ซึ่งไม่ปรากฏในพื้นที่อื่น

แผนภูมิที่ 16 ภาวะชะงักงันต่อวิถียังชีพในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศพม่า

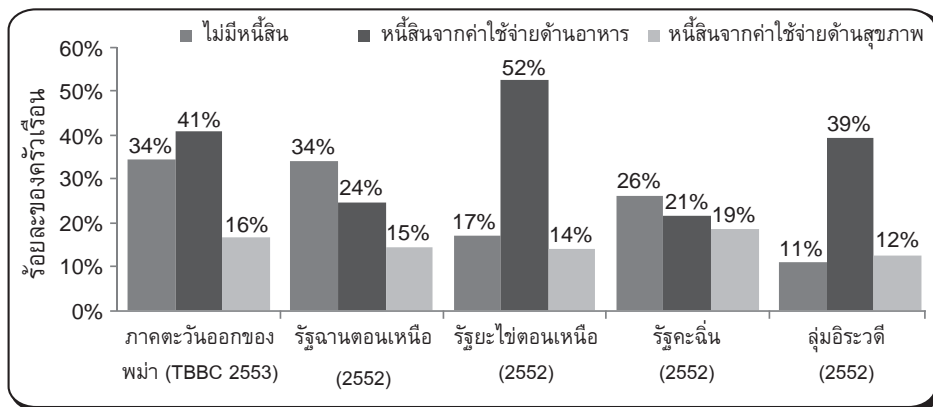
มีเหตุชะงักงันต่อวิถียังชีพหลายประการที่เป็นสาเหตุสำคัญของภาวะยากไร้ในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศพม่า หากไม่ได้รับรายงานว่าเป็นปัญหาต่อชุมชนแห่งอื่นเลย สงครามหรือการเคลื่อนกำลังพลของหน่วยลาดตระเวนเข้ามาในพื้นที่ชนบท ได้รับการระบุว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อวิถียังชีพในเมืองปะลอร์ ผาซอง และเย การถูกโจมตีด้วยศัตรูพืชในเมืองผาปูนนั้นอาจเกี่ยวข้องกับการที่เกษตรกรต้องหลบหนีไปจากไร่นาของตนเมื่อหน่วยลาดตระเวนเคลื่อนเข้ามาใกล้ การจำกัดการเดินทางโดย SPDC ยังเป็นอุปสรรคสำคัญของเกษตรกรในเมืองจ็อกจี ผาซอง และเย และการบังคับใช้แรงงานซึ่งทำลายโอกาสที่จะทำงานเลี้ยงดูครอบครัว หรือการบังคับโยกย้ายซึ่งดึงผู้คนออกจากผืนดินทำกินของตน เป็นการทำลายวิถียังชีพโดยตรงในเมืองจ็อกจีมาเป็นเวลาหลายเดือนก่อนการสำรวจ

ตารางที่ 16 ภาวะชะงักงันต่อวิถียังชีพในภาคตะวันออกของประเทศไทย

	จ็อกจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาซอง	เย	เมืองโตน	รวม
ราคาอาหารแพงขึ้น	0%	7%	2%	84%	23%	86%	33%
ความเจ็บป่วย/ค่าใช้จ่ายทางสุขภาพ	1%	57%	19%	13%	43%	52%	31%
ศัตรูพืชทำลายพืชผล	3%	30%	56%	17%	6%	19%	22%
การสู้รบ/หน่วยทหารลาดตระเวน	0%	48%	0%	20%	28%	0%	16%
การจำกัดการเดินทาง	47%	5%	3%	22%	18%	1%	16%
น้ำท่วม/ฝนผิดปกติ/ภัยแล้ง	2%	13%	14%	56%	1%	3%	14%
การบังคับใช้แรงงาน	47%	2%	4%	1%	3%	1%	9%
การบังคับโยกย้ายถิ่นฐาน	49%	0%	0%	0%	0%	0%	8%

ดังที่ปรากฏในแผนภูมิที่ 17 เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นในประเทศไทย คราวเรือนในภาคตะวันออกที่มีหนี้สินถือเป็นสัดส่วนค่อนข้างน้อย ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นถึงการไม่สามารถเข้าถึงการกู้ยืมเงินในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม ซึ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัดที่ว่าครัวเรือนมีอัตราการพึ่งตนเองสูง และถูกจำกัดการเดินทางและการเข้าถึงตลาด เหตุผลหลักของชุมชนในภาคตะวันออกของพม่ารวมถึงชนบทที่ยากไร้ทั่วประเทศจะกู้ยืมเงิน ก็คือเพื่อนำมาซื้ออาหารและเป็นค่ารักษาพยาบาล อย่างไรก็ตาม มีเพียงร้อยละ 9 ของครัวเรือนในภาคตะวันออกของพม่าที่กู้ยืมด้วยเหตุผลอื่นๆ เช่น เพื่อการศึกษาและการลงทุนในการเกษตร ซึ่งเป็นเหตุผลหลักในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย

แผนภูมิที่ 17 หนี้สินครัวเรือนในพื้นที่ตัวอย่างในประเทศไทย

พื้นที่จ็อกจีมีสัดส่วนของครัวเรือนที่เป็นหนี้สินสูงสุดถึงร้อยละ 95 ซึ่งส่วนใหญ่ก็ด้วยเหตุจากความขาดแคลนอาหาร ในทางกลับกัน ในเมืองผาซองและเมืองโตนจะพบอัตราการเป็นหนี้ต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการพึ่งพาตัวเองสูงและใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารต่ำ ในเมืองเยและปะลอร์ หนี้สินจากค่ารักษาพยาบาลและการศึกษามีสัดส่วนค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นถึงความจำกัดในการเข้าถึงการบริการสังคมทั้งจากรัฐบาลและกลุ่มที่ให้ความช่วยเหลือข้ามพรมแดน

ตารางที่ 17 หนี้สินครัวเรือนในภาคตะวันออกของประเทศไทย

	จ๊อจจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาซง	เย	เมืองโด้น	รวม
ไม่มีหนี้สิน	5%	22%	38%	61%	23%	57%	34%
หนี้สินจากค่าอาหาร	92%	39%	38%	20%	32%	25%	41%
หนี้สินจากค่าใช้จ่ายทางสุขภาพ	1%	23%	17%	14%	34%	11%	16%
หนี้สินจากค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา	1%	9%	3%	4%	1%	3%	3%

ครัวเรือนได้รับคำถามว่าได้ประสบภาวะขาดแคลนอาหารในช่วงเดือนที่ผ่านมาหรือไม่ และในกรณีเช่นนั้นพวกเขาแก้ปัญหาอย่างไร ร้อยละ 75 ของครัวเรือนรายงานถึงภาวะขาดแคลนอาหาร ซึ่งเป็นสัดส่วนใกล้เคียงกับครัวเรือนที่กำลังเตรียมตัวสำหรับช่วงขาดเสบียงข้าวไปอย่างน้อย 3 เดือนก่อนการเก็บเกี่ยวครั้งต่อไป วิธีการหลักที่จะรับมือกับปัญหานี้ได้แก่การไปซื้ออาหารแต่ติดหนี้ค่าอาหารเอาไว้ก่อน ซื้ออาหารคุณภาพต่ำที่ราคาถูกลง และพึ่งพาความช่วยเหลือจากญาติพี่น้องเพื่อนฝูง อย่างไรก็ตาม ร้อยละ 22 ของครัวเรือนก็จำเป็นต้องใช้วิธีการขั้นเด็ดขาดที่ยากลำบาก คือการลดอาหารในหมู่ผู้ใหญ่ หรือไม่บริโภคอาหารเลยเป็นวันและหลายวัน

เมื่อจำแนกข้อมูลตามเขตเมือง พบว่าร้อยละ 94 ของครัวเรือนในเมืองผาซงประสบกับภาวะขาดแคลนอาหารในช่วงเดือนที่ผ่านมา แม้ว่าร้อยละ 88 จะมีข้าวในยุ้งพอสสำหรับอีก 4 เดือนข้างหน้าก็ตาม ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นถึงการจำกัดการเข้าถึงตลาดเพื่อซื้ออาหารอื่นนอกเหนือจากข้าว และสอดคล้องกับผลการค้นพบที่ว่า มีเพียงร้อยละ 15 ของครัวเรือนในผาซงที่บริโภคอาหารได้เพียงพอเหมาะสม วิธีการรับมือขั้นรุนแรงยากลำบากที่สุดพบมากในเมืองจ๊อจจี ซึ่งเน้นย้ำตัวชี้วัดอื่นๆ ที่ชี้ถึงว่าเป็นเมืองที่เผชิญกับภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารและความเปราะบางสูงที่สุด

ตารางที่ 18 ยุทธศาสตร์การรับมือของครัวเรือนต่อภาวะขาดแคลนอาหารในภาคตะวันออกของประเทศไทย

	จ๊อจจี	ปะลอร์	ผาปูน	ผาซง	เย	เมืองโด้น	รวม
ไม่มีปัญหาขาดอาหารในเดือนที่ผ่านมา	2%	30%	58%	6%	32%	23%	25%
ซื้ออาหารและติดเงินไว้ก่อน	5%	49%	23%	27%	49%	22%	29%
ซื้ออาหารคุณภาพต่ำราคาถูก	33%	20%	6%	24%	22%	67%	28%
รับความช่วยเหลือจากญาติพี่น้องและเพื่อน	7%	28%	16%	94%	9%	18%	28%
ลดการบริโภคอาหาร	92%	20%	2%	1%	0%	1%	19%
ขายทรัพย์สิน	2%	8%	4%	12%	5%	1%	5%
ไม่บริโภคอาหารในวันนั้นๆ	13%	2%	0%	3%	0%	0%	3%

“คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ... ย้ำถึงความจำเป็นที่รัฐบาลแห่งประเทศพม่าจะต้องสร้างเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการเจรจาอย่างแท้จริงกับนาง ออง ซาน ซู จี ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อจะนำมาซึ่งการสมานฉันท์ในชาติทั้งหมด ด้วยการสนับสนุนโดยตรงจากสหประชาชาติ”

คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ

แถลงการณ์ประธาน 11 ตุลาคม 2550 S/PRST/2007/37

บทที่ 4

แหล่งน้ำดื่ม เมืองผาช่อง 2553 (KSWDC)

สถานการณ์ล่าสุด ในภาคตะวันออกของประเทศไทย

4.1 รัฐฉานตอนใต้

“ชาวไร่ชาวนาส่วนใหญ่เก็บข้าวที่เกี่ยวข้องมาได้ไว้แค่หนึ่งในสี่ เพราะอีกหนึ่งในสี่ก็ต้องจ่ายเป็นภาษีให้ทหาร อีกหนึ่งไว้เป็นค่าควายค่าจ้างแรงงาน ที่เหลือก็ต้องใช้กับปุ๋ยกับเมล็ดพันธุ์”

ชายชาวไทใหญ่ เมืองลายคำ
สัมภาษณ์โดยคณะกรรมการบรรเทาทุกข์และการพัฒนาชาวไทใหญ่ (SRDC)
สิงหาคม พ.ศ. 2553

ในปีที่ผ่านมา แผนการของกองทัพพม่าที่จะแปลงกองกำลังชาติพันธุ์ที่ทำข้อตกลงหยุดยิงกับตนไว้ให้เป็นหน่วยรักษาชายแดน ได้เพิ่มความไม่มั่นคงในพื้นที่รัฐฉานตอนเหนือ ทางด้านตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน กองพันของกองทัพรัฐฉาน (เหนือ) (SSA-N's) ในเมืองเกสี ต่อต้านความเปลี่ยนแปลงนี้ ในขณะที่อีกหน่วยหนึ่งในเมืองคูนหิงจะตกลง ส่วนกองทัพสหรัฐว่า (UWSA) ทุกกองพันตลอดแนวชายแดนเงินในรัฐฉานตะวันออกและด้านใต้ติดชายแดนไทย ต่างปฏิเสธที่จะทำตามคำสั่ง ชาวบ้านจำนวนหนึ่งในเมืองโต้นและเมืองสาตได้ขายทรัพย์สินและสัตว์เลี้ยงไปแล้วเพื่อเตรียมตัวรับมือกับการสู้รบที่อาจเกิดขึ้น

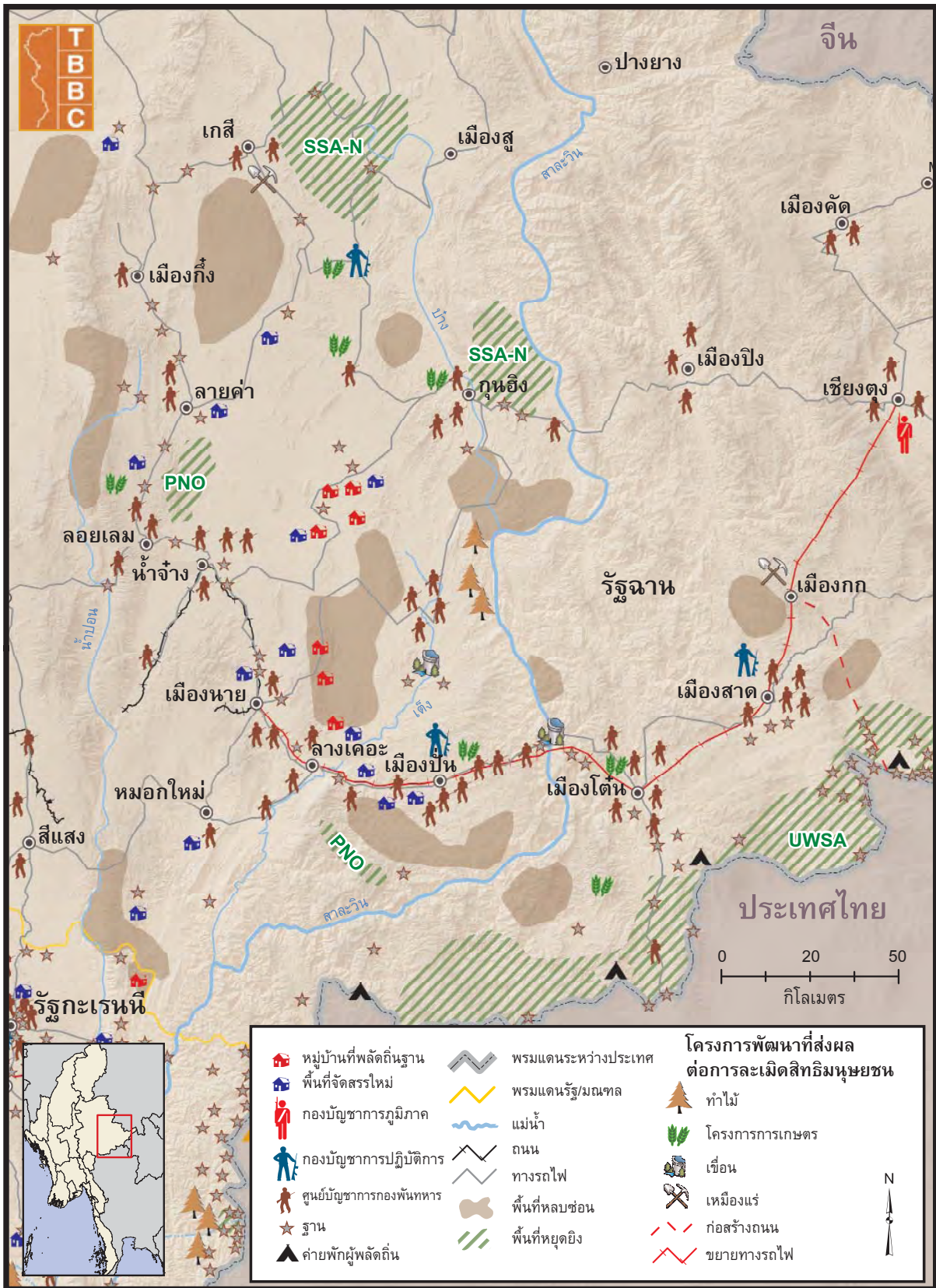
กองทัพพม่าใช้หน่วยทหารอาสาสมัครชาติพันธุ์ให้เป็นกองกำลังตัวแทนเพื่อควบคุมชุมชนชายแดนมากขึ้น การข่มขู่รีดไถและการบังคับใช้แรงงานโดยกองทหารอาสาไทใหญ่ในเมืองลายคำและเมืองเก็ง เป็นอุปสรรคหลักของชาวบ้านผู้ถูกบังคับโยกย้ายในปี พ.ศ. 2552 จะฟื้นคืนวิถียังชีพของตน องค์กรแห่งชาติปะโอ (PNO) ได้ร่วมลาดตระเวนภายใต้คำสั่งของกองทัพพม่าในเมืองลอยเล็มและหมอกใหม่ และคาดว่าจะแปลงเป็นหน่วยทหารอาสาหรือกองตำรวจต่อไป แรงกดดันนี้ยังส่งผลให้ทหารอาสาลาหู่เกณฑ์ทหารเพิ่มขึ้นเพื่อเตรียมสู้รบกับทั้งกองทัพรัฐฉานใต้ (SSA-S) และ UWSA ตามแนวชายแดนไทย

การสร้างทางรถไฟความยาว 361 กิโลเมตรระหว่างเมืองนายในรัฐฉานตอนใต้และเชียงตุงในรัฐฉานตะวันออก ยังอำนวยความสะดวกให้กองทัพพม่าได้ขนส่งกำลังพลเข้าพื้นที่และโดดเดี่ยวกองกำลังต่อต้านของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ดินทำกินหลายพันหมื่นไร่ถูกยึด รวมถึงประมาณร้อยละ 13 ของที่ดินในพื้นที่ราบรอบๆ เมืองนาย เมื่อเกษตรกรสูญเสียผลผลิตจากไร่ถั่วเหลืองในฤดูแล้งมูลค่าราว 25 ล้านจ๊ิต (750,000 บาท) ในปีพ.ศ. 2553 คำร้องของพวกเขาก็ได้รับคำตอบเป็นการข่มขู่ว่าจะถูกคุมขังแทน³⁸

ในปีอื่นๆ ที่ผ่านมานี้ ปัญหาหลักของวิถียังชีพของเกษตรกรคือการสูญเสียรายได้ในขณะที่ถูกบังคับใช้แรงงาน ถูกจำกัดการเดินทางไปยังเรือกสวนไร่นา และการรีดไถจากกลุ่มติดอาวุธต่างๆ อย่างไรก็ตาม ปีที่ผ่านมาก็เป็นปีที่ยากลำบากยิ่งกว่าเดิมสำหรับรัฐฉานตอนใต้ เนื่องจากภัยแล้งที่รุนแรงที่สุดในรอบหลายทศวรรษ ซึ่งทำให้ระดับน้ำในทะเลสาบอินเลและแม่น้ำสายหลัก

³⁸ Shan Women's Action Network and the Shan Human Rights Foundation, August 2010, "Burma army Tracks Across Shan State"

รัฐฉานตอนใต้

ลดลงมาก ดังนี้ ด้วยระบบชลประทานที่ไม่ดีนัก การขาดฝนสำหรับนาข้าวก็ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของชาวบ้านชนบท และราคาข้าวของคนเมือง

ในบรรยากาศแห่งความไม่มั่นคงนี้ คาดประมาณได้ว่าผู้คนมากกว่า 29,000 คนได้พลัดพรากจากบ้านของตนในปีที่ผ่านมา และมีผู้พลัดถิ่นในประเทศมากกว่า 128,000 คนที่ยังคงอยู่ในรัฐฉานตอนใต้ ซึ่งจำนวนลดลงเล็กน้อยจากปีที่แล้ว เหตุผลหลักคือเมื่อการจำกัดการเดินทางในพื้นที่จัดสรรใหม่ที่ควบคุมโดยรัฐนั้นไม่ยั่งยืน ชาวบ้านจึงหนีไปที่อื่น

4.2 รัฐกะเหรี่ยง/กะยาห์

“ในชุมชนเรา ส่วนใหญ่คิดว่าจะมีปฏิบัติการกวาดล้างพื้นที่ชนบทครั้งใหญ่หลังเลือกตั้ง พวกเขาจะต้องเข้ามาค้นและทำลายทุกอย่างที่เจออีก เราจึงหนีไปหลบในป่าก่อนแล้ว”

หญิงชาวกะเหรี่ยง เมืองพุกโซ
สัมภาษณ์โดยศูนย์พัฒนาและสวัสดิการสังคมกะเหรี่ยง (KSWDC)
มิถุนายน พ.ศ. 2553

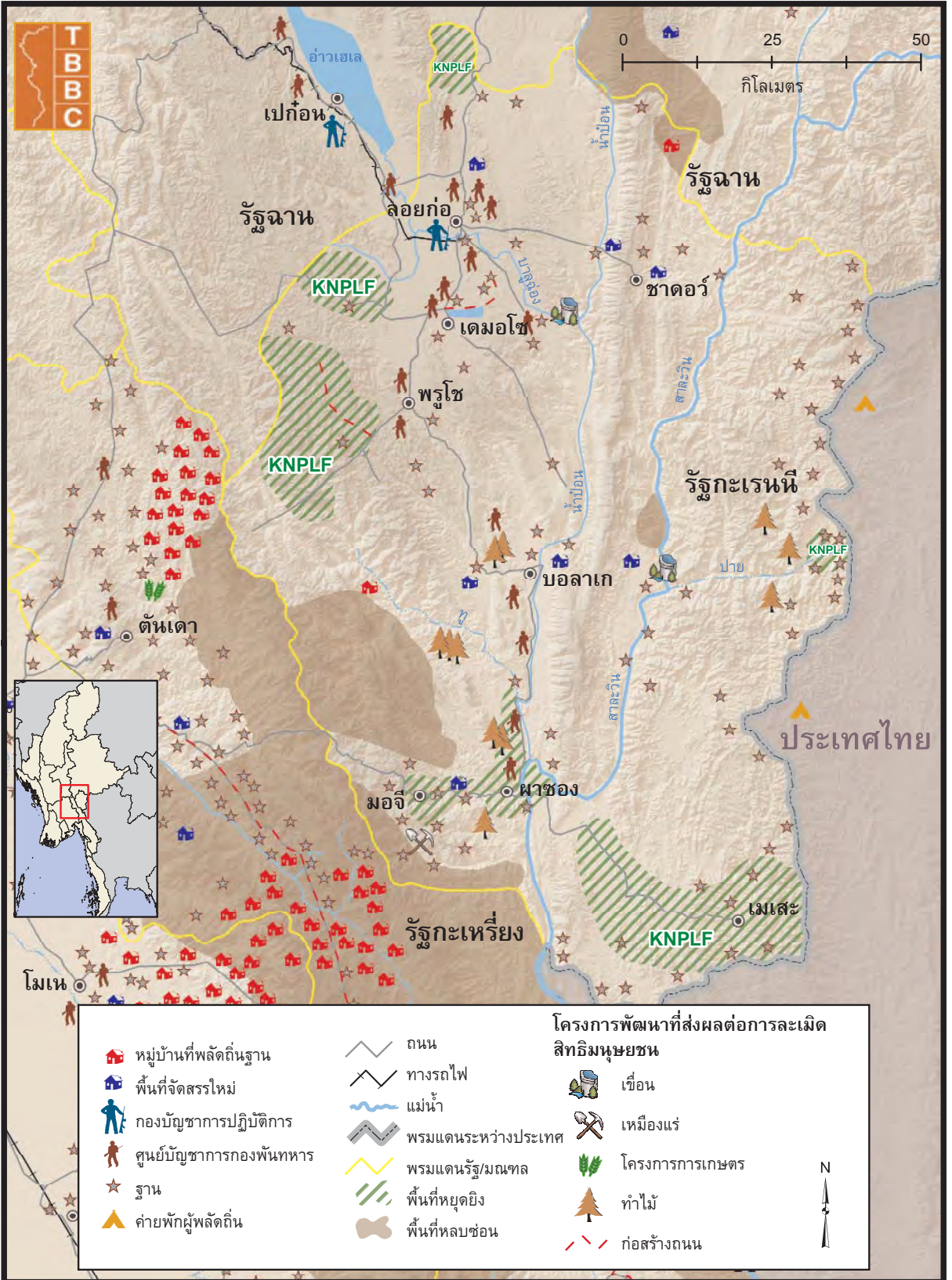
คำสั่งของ SPDC ที่ให้กองกำลังที่ตกลงหยุดยิงกันไว้แปลงสภาพเป็นกองกำลังรักษาชายแดน ระบุไว้ว่าแต่ละกองพันจะต้องมีกำลังพลมากกว่า 300 นาย แนวหน้าปลดปล่อยประชาชาติกะเหรี่ยง (KNPLF) และพรรคประชาธิปไตยชาติกะเหรี่ยง (หรือกลุ่มนากา) ที่เล็กกว่า จึงรวมกันและแบ่งออกเป็นสองกองพลน้อยในเมืองเมเซและบอลาเก สำหรับชาวบ้านท้องถิ่นแล้ว ผลกระทบทันทีก็คือการเพิ่มการบังคับใช้แรงงานเพื่อสร้างค่ายทหารใหม่

ในขณะที่มีทหารบางคนหนีทัพหลังจากการแนะนำตัวของเจ้าหน้าที่ทหาร SPDC 60 คนต่อกองพลน้อยแต่ละกอง ผู้นำกองกำลังรักษาชายแดนเหล่านี้ก็ยังคงเน้นที่การสัมปทานไม้และเหมืองแร่ต่อไป อย่างไรก็ตาม อำนาจของผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ต่อการเก็บภาษีจากการค้าข้ามพรมแดนได้ลดลงในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2553 ซึ่งหมายความว่าโอกาสทางธุรกิจอื่นๆ ก็อาจลดลงไปด้วย

องค์กรภราดรภาพชาติกะเหรี่ยง (KNSO) นั้นไม่ใหญ่พอจะจัดตั้งหน่วยรักษาชายแดน แต่ก็ได้ปฏิบัติการในฐานะทหารอาสาสมัครภายใต้คำสั่งของ SPDC ในเมืองพุกโซและผาของในการสร้างถนนมอจีถึงตองอูและการรักษาการเข้าถึงสัมปทานเหมืองแร่ หน่วยลาดตระเวนร่วมของ SPDC และ KNSO ได้จำกัดการเดินทาง บังคับใช้แรงงาน และข่มขู่ว่าจะโยกย้าย 30 หมู่บ้าน นอกจากนี้ KNSO ยังรีดไถเงินและเกณฑ์ชาวบ้านมาเพิ่มกำลังพลด้วยความหวังจะเป็นกองกำลังรักษาชายแดนให้ได้

การรีดไถและการจำกัดการเดินทางนั้นแผ่กว้างและกระทำโดยตรงโดยกองทัพพม่าในเมืองชาดอว์และลวยก่อ นอกจากการเรียกร่องอาหารซึ่งเกี่ยวพันกับนโยบาย “พึ่งตนเอง” ของ SPDC แล้ว กองพันทหารราบน้อยที่ 517 และกองพันทหารราบที่ 72 ยังคงรีดไถสินค้าจากชาวบ้านเป็นการแก้แค้นการโจมตีของพรรคก้าวหน้าแห่งชาติกะเหรี่ยง (KNPP)

รัฐกะเหรี่ยง

หลายทศวรรษที่ผ่านมา สถานีไฟฟ้าพลังน้ำลอร์วี่ติดตามแม่น้ำบาลูฉ่อง ได้ยึดที่ทำกินจากชุมชนท้องถิ่นและกีดกันมิให้พวกเขาได้ใช้ไฟฟ้าที่ผลิตเลย อย่างไรก็ตาม รัฐบาลทหารก็กำลังวางแผนโครงการร่วมกับนายทุนชาวจีน เพื่อสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำบนแม่น้ำสาละวินที่จุดพบของแม่น้ำป๋อนและแม่น้ำบาลูฉ่อง แม้ว่าการสำรวจจะเพิ่งเริ่มในเดือนมกราคม พ.ศ. 2553 SPDC ก็ได้เคลื่อนกำลังพลเพิ่มเติมและให้สัมปทานป่าไม้เพื่อรักษาและเคลียร์พื้นที่รอบๆ แล้ว และเช่นเดียวกับที่หมู่บ้านตามแนวแม่น้ำสาละวินในเมืองผาของจะถูกน้ำท่วมหากการสร้างเขื่อนในรัฐกะเหรี่ยงดำเนินต่อไป การพัฒนานี้ถือเป็นภัยคุกคามต่อการอยู่รอดของหมู่บ้านต้นน้ำเช่นกัน

จำนวนคาดประมาณประชากรผู้พลัดถิ่นในประเทศในรัฐกะเหรี่ยงนี้ได้ลดลงมากเมื่อเปรียบเทียบกับ การสำรวจในปี พ.ศ. 2552 ส่วนใหญ่เนื่องจากพื้นที่ภายใต้อำนาจของกองกำลังที่ตกลงหยุดยิงได้ลดลงหลังจากการจัดตั้งกองกำลังรักษาชายแดน และไม่จำเป็นต้องหมายความว่าผู้พลัดถิ่นจะมีโอกาสกลับบ้านหรือไปตั้งถิ่นฐานใหม่ทีอื่น หากเป็นข้อจำกัดของระเบียบวิธีวิจัยปัจจุบันในการประมาณจำนวนประชากร

4.3 พื้นที่กะเหรี่ยง (กะหยิ่น) ตอนเหนือ

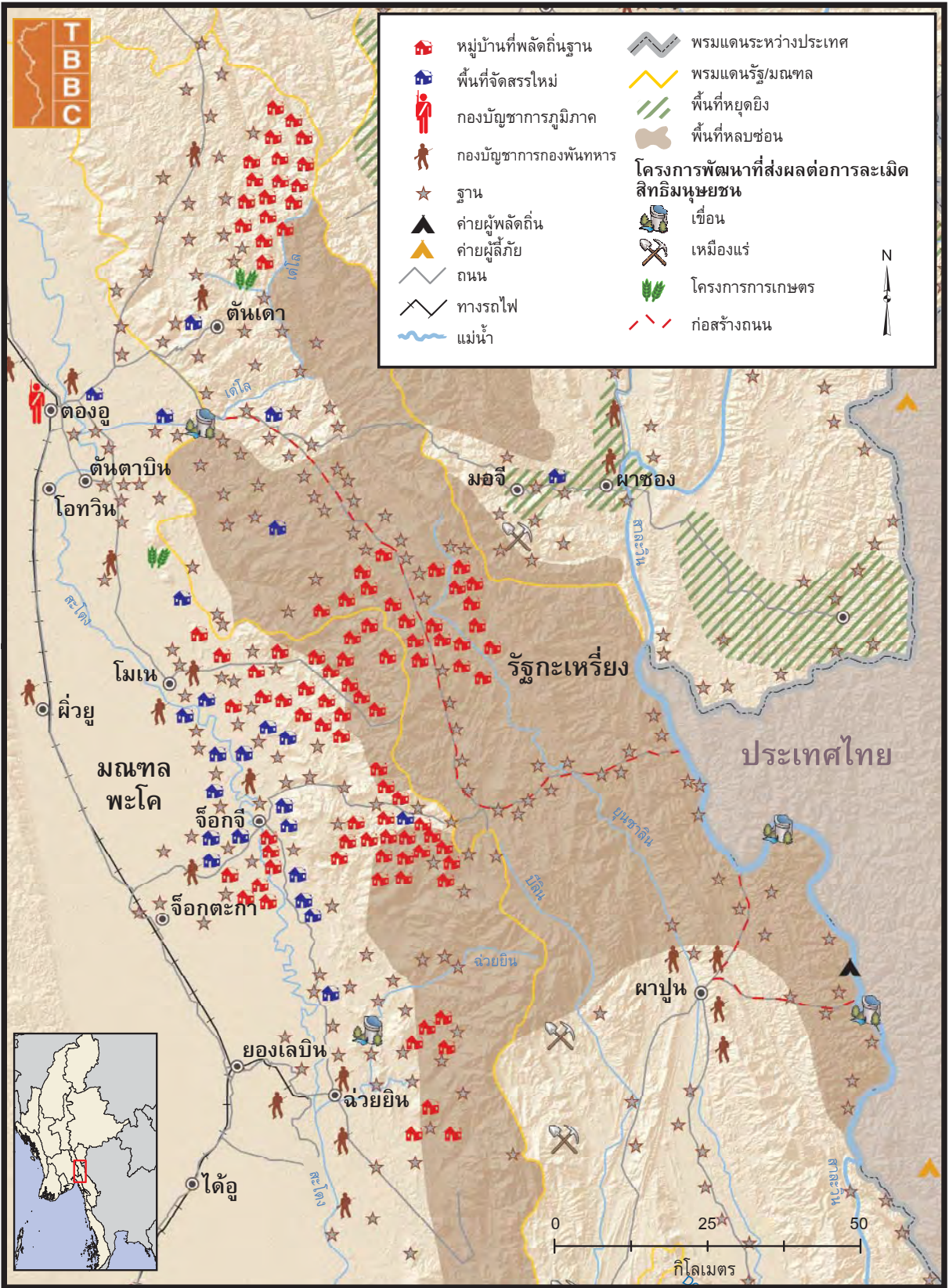
“กองทัพพม่ามาที่หมู่บ้าน ทำลายบ้านและพืชผลของเรา แล้วยังวางกับระเบิดไปทั่ว ผมเลยไม่กล้ากลับไป ถ้าหาอาหารก่อนที่เสบียงที่มีจะหมดไม่ได้ ผมก็จะไปค่ายผู้ลี้ภัย”

ชายชาวกะเหรี่ยง เมืองผาปูน
สัมภาษณ์โดยสำนักงานกะเหรี่ยงเพื่อการบรรเทาทุกข์และการพัฒนา KORD
พฤศจิกายน พ.ศ. 2552

พื้นที่ตอนเหนือของรัฐกะเหรี่ยงและมณฑลพะโคตะวันออกเป็นพื้นที่สู้รบหนักที่สุดในประเทศพม่าปัจจุบัน คณะกรรมการการเลือกตั้งของ SPDC ประกาศในเดือนกันยายนว่า ตำบลในเมืองผาปูนและต้นเดามากกว่าครึ่งจะไม่ได้รับอนุญาตให้เลือกตั้ง ในทางกลับกัน ยุทธศาสตร์การตอบโต้ฝ่ายต่อต้านของกองทัพพม่า ก็ยังคงละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และพุ่งเป้าไปที่พลเรือนเพื่อทำลายกองทัพปลดปล่อยชาติกะเหรี่ยง (KNLA) ของสหภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติ (KNU)

รายงานนี้คาดประมาณว่า มีผู้คนมากกว่า 28,000 คนในเมืองผาปูน ต้นเดา จีอกจี และฉ่วยยิ่นที่ต้องพลัดถิ่นฐานในช่วงระหว่างเดือนสิงหาคม 2552-กรกฎาคม 2553 หมู่บ้านและพื้นที่หลบซ่อนอย่างน้อย 95 แห่งถูกเผาทำลาย บังคับโยกย้าย หรือทิ้งร้างเมื่อหน่วยลาดตระเวนของพม่าเคลื่อนเข้าใกล้ การพลัดถิ่นฐานส่วนใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่ป่าเขา ซึ่งคาดว่าจะมีพลเรือนมากกว่า 69,000 คนกำลังซ่อนตัวอยู่ และมีรายงานว่า 13 คนถูกสังหารโดยกองทัพพม่าในช่วงครึ่งแรกของปี ปฏิบัติการทางทหารของ SPDC ในการค้นหาที่พักพิงของพลเรือนและทำลายวิถียังชีพ รุนแรงมากในพื้นที่สูงด้านตะวันออกของเมืองจีอกจี และตอนเหนือของเมืองต้นเดาในช่วงฤดูแล้งที่ผ่านมา

รัฐกะเหรี่ยงตอนเหนือ

ในเขตพื้นราบ ชาวบ้านอาศัยอยู่ใกล้กับเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่าและถูกละเมิดทำร้ายเป็นประจำว่า หมู่บ้านต่างๆ มักต้องจัดแรงงานทหารให้ 2-8 คนต่อวัน เพื่อเดินทางส่งสาร แยกเสบียงอาหาร ซ่อมค่ายทหาร หรือทำงานรับใช้ต่างๆ ให้กับฐานทัพท้องถิ่น คราวเรือนตามแนวแม่น้ำสะโตง จะต้องจ่ายเงินเดือนละ 1,500 จี๊ดเป็นค่าอาหารให้กับกองกำลัง SPDC ท้องถิ่น การจำกัดการค้าขายเข้มงวดที่สุดตามแนวถนนจากเมืองตองอูไปยังบอกลีจี มีด่านตรวจ 13 ด่านที่รีดไถค่าผ่านทางจากรถบรรทุกขนส่งสินค้าจากพื้นราบไปยังพื้นที่สูงคันละ 200,000 จี๊ด ในขณะที่เดียวกัน การบังคับโยกย้ายประชาชน 7,000 คนเข้าสู่พื้นที่ควบคุมของรัฐบาลใกล้เมืองจ็อกจี ได้ส่งผลให้จำนวนผู้พลัดถิ่นในพื้นที่จัดสรรในเมืองทั้งสี่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากกว่า 29,000 คน

ในตอนใต้ของเมืองผาปูน เมืองทองที่ขุดโดยชาวบ้านถูก DKBA ยึดไปในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2552 หลังจากนั้น DKBA ได้ตั้งฐานกำลัง สร้างถนนเข้าถึงพื้นที่ วางกับระเบิด และตั้งกฎเกณฑ์จำกัดการเดินทางในพื้นที่เพื่อควบคุมพื้นที่โดยรอบ ผลก็คือ ชาวบ้านไม่เพียงแต่ไม่สามารถเข้าไปขุดทองคำได้ หากยังต้องเสียพื้นที่ที่มีระบบชลประทานของตนไปอีก 50 ไร่

ในขณะที่โครงการเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำตามแนวแม่น้ำสาละวินยังเป็นภัยคุกคามต่อคนรุ่นต่อไป เขื่อนจ็อกนากบนแม่น้ำฉ่วยยิ่นก็เสร็จสิ้นในต้นปีพ.ศ. 2553 อ่างเก็บน้ำท่วมพื้นที่ทางการเกษตรร่วม 2,000 ไร่และไม่มีค่าชดเชยใดๆ เช่นเดียวกัน แผนการจะสร้างเขื่อนเก็บน้ำบนแม่น้ำเดโลส่งผลให้เกิดการเคลื่อนกำลังพลของ SPDC เข้ามาเพิ่มในพื้นที่ มีการก่อสร้างถนนและการทำไม้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน

4.4 รัฐกะเหรี่ยงตอนกลาง

“หลังจากเกิดการสู้รบระหว่าง SPDC กับ KNLA ใกล้ ๆ หมู่บ้านเรา ทหาร SPDC ก็สั่งให้เราย้ายออกไป ไม่อย่างนั้นเขาจะเผาหมู่บ้านทิ้ง เราจึงต้องกระจัดกระจายไปในป่าหรือหนีไปหมู่บ้านอื่น บางคนพยายามจะกลับมา แต่ก็ถูกกดดันให้หนีกลับไปเหมือนเดิม”

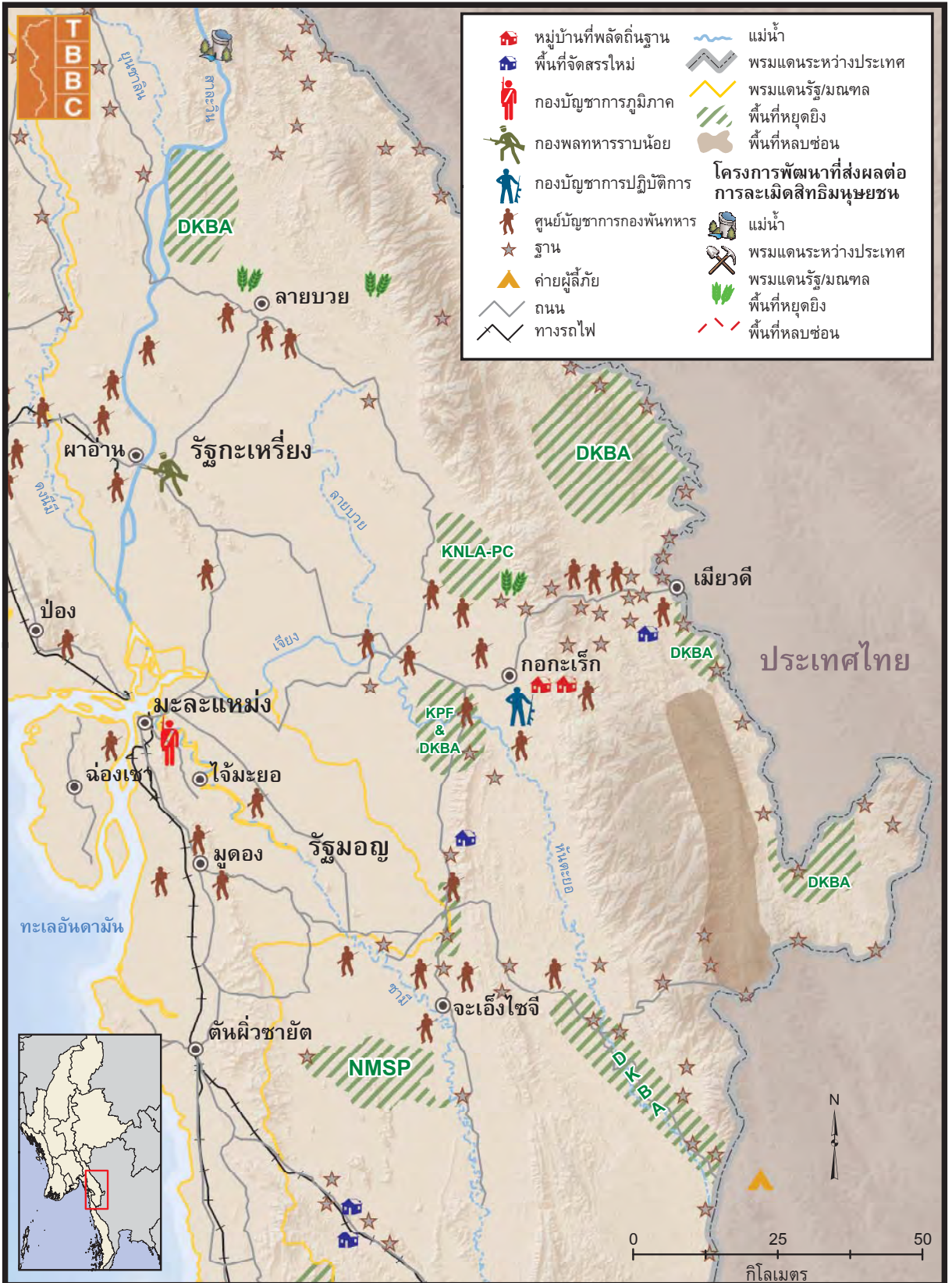
หญิงสาวกะเหรี่ยง เมืองกอกะเร็ก

สัมภาษณ์โดยคณะกรรมการเพื่อประชาชนกะเหรี่ยงผู้พลัดถิ่นในประเทศ (CIDKP)

มิถุนายน พ.ศ. 2553

การเลือกตั้ง และแรงกดดันให้กองกำลังที่ตกลงหยุดยิงไว้แปลงสถานะเป็นกองกำลังป้องกันชายแดน ได้ส่งผลที่ไม่ได้คาดคิดไว้ก็คือ ทำให้กลุ่มการเมืองกะเหรี่ยงต่างๆ หันมาเป็นพันธมิตรกันอย่างเข้มแข็งขึ้น พรรคการเมืองหลักที่จดทะเบียนเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งได้ตกลงจะไม่แข่งขันกันเองในหน่วยเลือกตั้งเดียวกัน ในขณะที่สภาพสันติภาพ KNU/KNLA และ DKBA ได้ปฏิเสธคำสั่งที่จะรายงานตัวต่อ SPDC ทั้งยังหันไปเชื่อมสัมพันธ์กับ KNU มากขึ้น

รัฐกะเหรี่ยงตอนกลาง

แรงกดดันดังกล่าวก่อให้เกิดความแตกแยกกัน กองพันที่ 999 ทางตอนเหนือของเมืองเมียวดีตกลงที่จะอยู่ภายใต้คำสั่งของกองทัพพม่า ในขณะที่กองพันที่ 5 ทางตอนใต้ของเมียวดีปฏิเสธ ผลประโยชน์ทางธุรกิจอาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้นำทางเหนือ แต่ไม่ว่าอย่างไรพวกเขาก็ได้เดินตามคำสั่งของ SPDC และเมื่อใดที่ DKBA ปะทะกับ KNLA ทั้ง DKBA และ SPDC ก็จะแก้แค้นกับชาวบ้านเพื่อเข้าควบคุมพื้นที่ กองพันที่ 999 ของ DKBA ร่วมกับ SPDC บังคับโยกย้ายสองหมู่บ้านในเมืองกอกะเร็กในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 และเผาทำลายอีกสามหมู่บ้านในเมืองลายบวยในปลายเดือนพฤษภาคม จากปฏิบัติการร่วมของ DKBA และ SPDC ดังกล่าวร่วมด้วยภาวะฝนแล้ง ชาวบ้านจึงต้องละทิ้งนาและสวนของตัวเอง

การสำรวจคาดประมาณว่า ชาวบ้าน 1,000 คนในเมืองลายบวยได้พลัดถิ่นฐานในช่วงปีที่ผ่านมา ผู้ลี้ภัยอีก 2,000 คน ก็ถูกส่งกลับจากพื้นที่พักพิงชั่วคราวในประเทศไทยในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม พ.ศ. 2553 ผู้ที่กลับไปอยู่ในกลุ่มผู้ลี้ภัยราว 4,000 คนที่หนีเข้าประเทศไทยจากการโจมตีของ DKBA ในช่วงเดือนมิถุนายน 2552 ซึ่งเมื่อมีแรงกดดันจากเจ้าหน้าที่ไทยให้ย้ายออกจากพื้นที่พักพิง ประมาณครึ่งหนึ่งก็ย้ายเข้าไปในค่ายผู้ลี้ภัยหรือแอบหลบซ่อนอยู่ตามหมู่บ้านไทย ส่วนอีกครึ่งหนึ่งก็กลับไปสู่ความไม่มั่นคงในเมืองลายบวย

ในเมืองเมียวดีและกอกะเร็ก ความหวาดกลัวต่อการสู้รบระหว่าง SPDC และกองพันที่ 5 ของ DKBA ได้ส่งผลให้ชาวบ้านต้องทิ้งบ้านเรือนหนีไปก่อน ด้านใต้ของเมียวดี ชาวบ้านประมาณ 1,000 คนหนีบรรยากาศไม่มั่นคงนี้ไปที่ชายแดนในปลายเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553 มีรายงานว่าเด็กเล็ก 3 คนประสบอุบัติเหตุจมน้ำเสียชีวิตในระหว่างที่นั่งเรือไปตามแม่น้ำที่ขึ้นสูง คนส่วนใหญ่ที่เข้ามาหาความคุ้มครองในประเทศไทยไม่รู้สึกรู้ว่าได้รับการต้อนรับ จึงต้องกลับไปรอดูสถานการณ์ว่าการสู้รบจะเกิดขึ้นในป่ารอบเมียวดีหรือไม่ นอกจากนี้ พลเรือนประมาณ 5,000 คนที่อาศัยอยู่ใกล้ศูนย์บัญชาการของสภาสันติภาพ KNU/KNLA ในเมืองกอกะเร็ก ยังได้รับคำเตือนถึงความเป็นไปได้ที่จะมีการสู้รบกันในเดือนกันยายน และเตรียมตัวจะหนีเข้าค่ายผู้ลี้ภัยในประเทศไทย

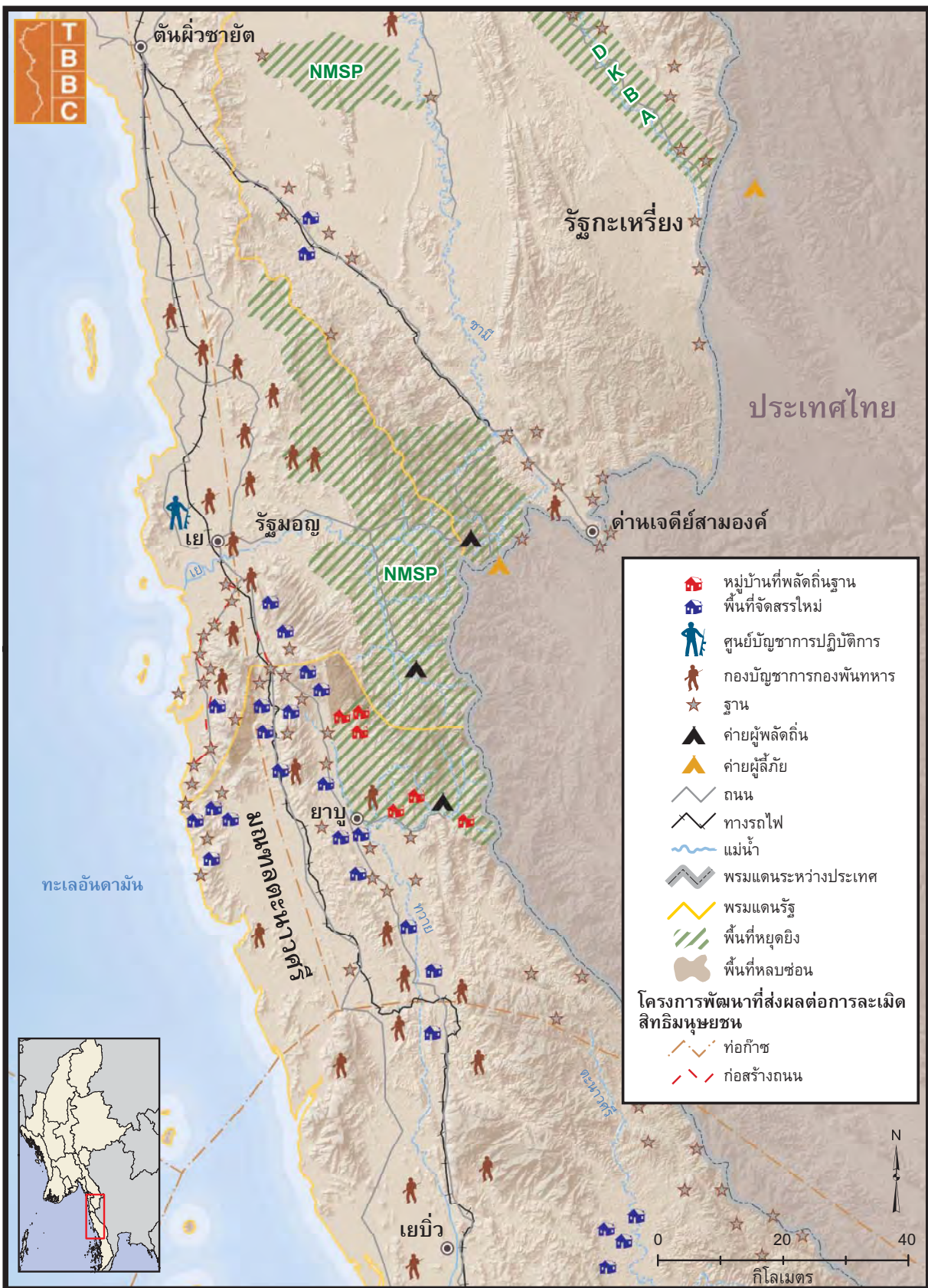
แม้จะไม่มี การสู้รบ ความไม่มั่นคงทางการเมืองก็ส่งผลให้เกิดการจำกัดการเดินทางและการวางกับระเบิด ชาวบ้านพบกับความยากลำบากมากขึ้นในการเข้าถึงที่ทำกิน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาความไม่มั่นคงทางอาหารมากขึ้นในปีต่อไป

4.5 พื้นที่มอญ

“พอทหารพม่าได้ยินว่ากลุ่มมอญที่แตกตัวออกไปจากพรรคมอญใหม่อยู่แถวๆ นี้ พวกเขาก็ห้ามเราออกจากหมู่บ้านไปถึงเดือน บางทีเราออกไปได้ช่วง 6 โมงเช้าถึง 5 โมงเย็น แต่ไม่ได้รับอนุญาตให้อาหารติดตัวไป หรือไปนอนค้าง พอเราไปทำงานไม่ได้ ก็ไม่มีอะไรจะกินกัน”

หญิงชาวมอญ เมืองเย สัมภาษณ์โดย คณะกรรมการบรรเทาทุกข์และการพัฒนา
ชาวมอญ (MRDC) พฤษภาคม พ.ศ. 2553

พื้นที่รัฐมอญ

T
B
B
C

- หมู่บ้านที่พลัดถิ่นฐาน
  - พื้นที่จัดสรรใหม่
  - ศูนย์บัญชาการปฏิบัติการ
  - กองบัญชาการกองพันทหาร
  - ฐาน
  - ค่ายผู้พลัดถิ่น
  - ค่ายผู้ลี้ภัย
  - ถนน
  - ทางรถไฟ
  - แม่น้ำ
  - พรมแดนระหว่างประเทศ
  - พรมแดนรัฐ
  - พื้นที่หยุดยิง
  - พื้นที่หลบซ่อน
- โครงการพัฒนาที่ส่งผลต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- ท่อก๊าซ
  - ก่อสร้างถนน

นับแต่ปลายปี พ.ศ. 2552 กองบัญชาการตระเวนออกเฉียงใต้ของ SPDC ก็กดดันให้ฝ่ายการเมืองของ NMSP เข้าร่วมลงสมัครรับเลือกตั้ง และให้ฝ่ายกองทัพแปลงสภาพเป็นกองกำลังรักษาชายแดน NMSP ปฏิเสธข้อเสนอนทั้งสอง และเรียกร้องให้มีการทบทวนรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2551 ใหม่ โดยให้มีการเจรจาทางการเมืองระหว่างคณะทหาร พรรคการเมืองประชาธิปไตยต่างๆ และกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ต่อต้าน ความตึงเครียดเพิ่มขึ้นในเดือนเมษายน พ.ศ. 2553 เมื่อเส้นตายผ่านไป และ NMSP ปิดสำนักงานการทูตของตนในเมืองมะละแหม่งหรือเมาะลำไย เย และตันผั่วชาย์ต

ด้วยความหวาดกลัวการล้มข้อตกลงหยุดยิง ชาวบ้านประมาณ 600 คนจากเมืองเยได้หนีไปยังชายแดนใกล้ด่านเจดีย์สามองค์ ในขณะที่อีก 400 คนในเมืองเยผั่วหนีไปซ่อนตัวไกลออกไปทางใต้ กองทัพพม่าเพิ่มกำลังพลรอบๆ พื้นที่หยุดยิงของ NMSP และเกณฑ์ลูกหาบเพิ่มขึ้นเพื่อแบกเสบียงอาหารและกระสุนปืน อีกทั้งยังเพิ่มความเข้มงวดในการเดินทางและการค้าขาย แม้ความตึงเครียดนี้ไม่ได้ก้าวไปถึงการสู้รบ และชาวบ้านที่พลัดถิ่นส่วนใหญ่ก็กลับบ้านในช่วงปลายพฤษภาคม การจำกัดวิถีชีวิตและภัยคุกคามต่อความมั่นคงปลอดภัยก็ยังครุ่นแรงแม่ในที่มอญ

ในบริบทนี้ กลุ่มทหารที่ออกจาก NMSP ได้ก่อตั้งกองทัพป้องกันชาติมอญ (MNDA) ใน พ.ศ. 2552 และดำเนินการสู้รบกับ SPDC ในขณะที่กลุ่มมอญที่แตกตัวไปกลุ่มอื่นได้กลายเป็นกองโจรที่ละเมิดทำร้ายชุมชน MNDA ก็พุ่งเป้าไปที่กองทัพพม่าและโครงสร้างสาธารณูปโภคในเมืองเยตอนใต้และเมืองเยผั่วใกล้พื้นที่วางท่อส่งก๊าซยาตานา การปะทะกันบ่อยครั้งส่งผลให้กองทัพพม่าส่งกำลังสนับสนุนมาจากอีก 4 กองพัน ซึ่งแม้ว่าจะไม่สามารถทำลาย MNDA ได้ ก็ส่งผลให้เกิดการจำกัดการเดินทางที่หมายความว่าชาวบ้านจะไม่สามารถเก็บเกี่ยวทุเรียนได้ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน

กองทัพพม่าได้สั่งให้มีกองกำลังทหารอาสาหมู่บ้านหลายแห่งรวมตัวกันเพื่อลาดตระเวนพื้นที่ หาข่าว และโจมตีผู้ต่อต้านในช่วงปีที่ผ่านมา แต่ละหน่วยทหารอาสาจะมีกำลังประมาณ 10-30 นาย แล้วแต่ขนาดของหมู่บ้าน และจะต้องรายงานตรงกับกองพัน SPDC ท้องถิ่น แต่ละครัวเรือนจะต้องส่งสมาชิกไปร่วมการฝึกทหารและเข้าเป็นทหารอาสา หรือไม่ก็จ่ายเงินราว 6,000 จีตต่อเดือนให้กับกองทุนทหารอาสาเพื่อเป็นค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายทั่วไป

ตัวเลขคาดประมาณประชากรในเมืองเยและเยผั่วเพิ่มขึ้นประมาณ 12,000 คนจากปี พ.ศ. 2552 ส่วนใหญ่แล้วเนื่องจากการบังคับโยกย้ายพลเรือนจากรอบหมู่บ้านเข้าไปอยู่ศูนย์กลาง ซึ่งเป็นความพยายามของกองทัพพม่าที่จะควบคุมและจำกัดการเดินทาง การเพิ่มขึ้นของผู้พลัดถิ่นในประเทศยังสะท้อนให้เห็นถึงความไม่มั่นคงที่เกิดจากความหวาดกลัวว่าข้อตกลงหยุดยิงจะถูกล้มเลิก อีกทั้งยังเกี่ยวพันกับการสำรวจที่เข้าได้ลึกขึ้นในพื้นที่จัดสรรใหม่และหมู่บ้านที่ถูกยุบมารวมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การคาดประมาณในปีที่ผ่านมาเป็นการคาดประมาณอย่างต่ำเท่านั้น

4.6 มณฑลตะวันออกเฉียงใต้

“ทหารพม่าสงสัยว่าสามีนับสนับสนุนกลุ่มกบฏแล้วก็จับเขาไป ฉันทขอไปดูเขาแต่ก็ไม่ได้รับอนุญาต พวกทหารทรมาณเขา และก็ฆ่าเขาทิ้ง”

หญิงชาวมอญ เมืองเยผิว
สัมภาษณ์โดย คณะกรรมการบรรเทาทุกข์และการพัฒนาชาวมอญ (MRDC)
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553

กองทัพ SPDC สามารถเข้าถึงได้ทั่วมณฑลตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่ในเขตเมืองไปจนถึงจุดยุทธศาสตร์ต่างๆ ตามแนวชายแดน การจัดตั้งหน่วยทหารอาสา กลุ่มดับเพลิง คณะกรรมการสตรี และสมาคมสหพันธ์การพัฒนาการศรัทธา (USDA) ระดับตำบล ช่วยให้ SPDC สามารถควบคุมกิจการสาธารณะได้ทั้งหมด จำนวนคาดประมาณประชากรผู้พลัดถิ่นในพื้นที่จัดสรรใหม่ของ SPDC ที่สูงอยู่เสมอ สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มงวดในการควบคุม และการขาดโอกาสที่จะกลับไปยังบ้านเดิมหรือตั้งถิ่นฐานใหม่ที่อื่น

การบังคับใช้แรงงานยังคงทำลายวิถียังชีพของประชาชน ในฤดูแล้ง พ.ศ. 2553 หมู่บ้านบนฝั่งแม่น้ำตะนาวศรีตอนล่างถูกบังคับให้เป็นลูกหาบ และยังคงต้องให้เรือขนส่งเสบียงอาหารของทหารไปยังฐานทัพติดกับประเทศไทย ชาวบ้านกะเหรี่ยงในเมืองทวายถูกบังคับให้มอบรถเกวียน และช้าง เพื่อขนส่งของให้ทหารไปยังฐานที่ชายแดน ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2553 เจ้าหน้าที่เมืองและอำเภอของ SPDC สั่งให้ทุกหมู่บ้านปลูกพริกไทย ยาง สบู่ดำ และมะม่วงหิมพานต์ในพื้นที่สองไร่ครึ่งให้กับรัฐ

ในปีที่ผ่านมา ยังคงมีการยึดที่ดินและนำไปจัดสรรใหม่ให้แก่คู่ค้าของกองทัพเพื่อการเกษตรเชิงพาณิชย์ พื้นที่นับพันไร่ทางด้านตะวันออกของเมืองมะริด ตอนเหนือของเมืองปะลอร์ และทั้งหมดของเมืองตะนาวศรีพร้อมโหนด ถูกกองทัพพม่าและผู้ร่วมลงทุนยึดไปในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา และชาวบ้านก็ไม่มีหลักฐานที่จะอ้างสิทธิในที่ทำกิน

ผู้บัญชาการกองทัพพม่าท้องถิ่น ยังคงสั่งให้มีการโจมตีพลเรือนแทนที่จะมุ่งไปที่กองกำลังต่อต้าน มีรายงานว่าผู้บัญชาการกองพันทหารราบน้อยที่ 594 ของ SPDC เกี่ยวพันโดยตรงกับการสังหารบุคคลในช่วงปีที่ผ่านมา คำสั่งของเขาได้ส่งผลให้ทหารยิงและสังหารชาวบ้านกะเหรี่ยงในเมืองทวายในเดือนกุมภาพันธ์ และพลเรือนอีกหนึ่งในเมืองตะนาวศรีในเดือนเมษายน

แม้รัฐพม่าจะแสดงการหมิ่นหลักนิติธรรมดังที่กล่าวมา ในปี พ.ศ. 2551 รัฐบาลไทยก็ยังลงนามในบันทึกความตกลงด้วยในเรื่องการลงทุนสร้างท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมในเมืองทวาย ที่จะเชื่อมโยงสู่จังหวัดกาญจนบุรีโดยทางรถยนต์และรถไฟ เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์การบังคับใช้แรงงาน การยึดที่ดินทำกิน การรีดไถ และการจำกัดการเดินทางที่เป็นผลสืบเนื่องจากโครงการท่อก๊าซยาดานาที่ยังดำเนินอยู่จนถึงทุกวันนี้แล้ว โครงการใหม่มูลค่า

หลายพันล้านดังกล่าวก็น่าจะนำมาซึ่งการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เพิ่มขึ้น แทนที่จะเป็นการบรรเทา
ภาวะยากไร้

ในการเตรียมการสำหรับการเลือกตั้ง SPDC ได้สั่งให้ผู้บัญชาการทหารท้องถิ่นลงทะเบียน
ผู้มีสิทธิ์ลงคะแนนเสียง และจัดการแปลง USDA เป็นพรรคการเมืองชื่อเดียวกัน มีการข่มขู่
พรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามจนกระทั่งมีเพียงผู้สมัครไม่กี่รายที่กล้าลงแข่งขันด้วย

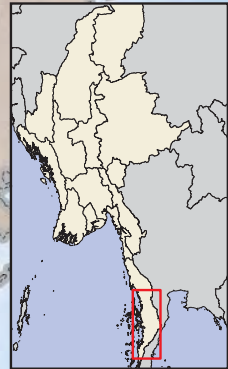
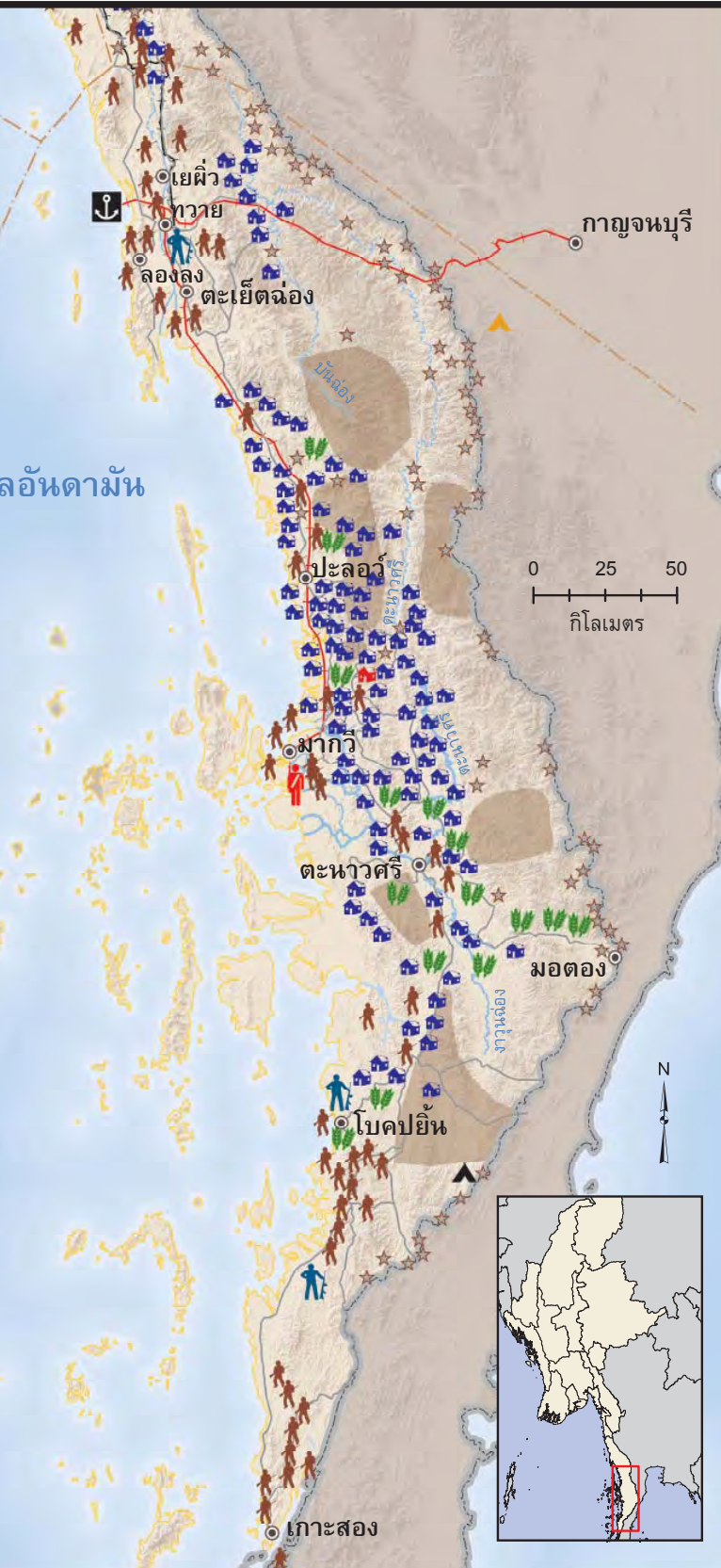
มณฑลตะนาวศรี

ทะเลอันดามัน

0 25 50
กิโลเมตร

- หมู่บ้านที่พลัดถิ่นฐาน
  - พื้นที่จัดสรรใหม่
  - กองบัญชาการภูมิภาค
  - กองบัญชาการปฏิบัติการ
  - ศูนย์บัญชาการกองพันทหาร
  - ฐาน
  - ค่ายผู้พลัดถิ่น
  - ค่ายผู้ลี้ภัย
  - ถนน
  - ทางรถไฟ
  - แม่น้ำ
  - พรมแดนระหว่างประเทศ
  - พรมแดนรัฐ/มณฑล
  - พื้นที่หลบซ่อน
- โครงการพัฒนาที่ส่งผลต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- โครงการการเกษตร
  - ขุดเจาะก๊าซ
  - สร้างท่าเรือน้ำลึก
  - ขยายทางรถไฟ
  - ท่อก๊าซ

“สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ... เรียกร้องให้รัฐบาลแห่งประเทศพม่าทบทวนความสอดคล้องของรัฐธรรมนูญ และกฎหมายทั้งหมดของประเทศ กับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอย่างครอบคลุม กว้างขวาง และโปร่งใส โดยจะต้องร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์และฝ่ายประชาธิปไตยตรงข้าม และระลึกว่า กระบวนการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อร่างรัฐธรรมนูญนั้น ส่งผลให้เกิดการตัดฝ่ายตรงข้ามจากกระบวนการ...”

สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ มติที่ 64/238

“สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศพม่า”

24 ธันวาคม 2552 ย่อหน้าที่ 8

เด็กที่เกิดมาในความขัดแย้งและยากจน จีอกจี 2553 (KORD)

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1
การคาดประมาณจำนวนประชากรผู้ผลิตถิ่นในประเทศ (2553)

รัฐ มณฑล และเมือง	ประชากรผลิตถิ่น ในรอบ 12 เดือน	ผู้ผลิตถิ่นใน พื้นที่หลบซ่อน	ผู้ผลิตถิ่นในพื้นที่ จัดสรรใหม่	ผู้ผลิตถิ่นในเขต หยุดยิง	รวมทั้งหมด
รัฐฉาน	29,400	23,900	16,650	88,200	128,750
หมอกใหม่	4,000	1,700	1,300	0	3,000
เมืองกึ่ง	1,800	2,500	1,000	0	3,500
ลายค่า	3,000	6,000	5,000	6,500	17,500
ลอยเล็ม	1,500	1,000	600	600	2,200
น้ำจ่าง	3,500	2,000	3,500	1,600	7,100
กุนอิ่ง	3,900	3,500	0	5,500	9,000
เมืองสาต	1,500	1,000	0	32,000	33,000
เมืองโตน	2,800	1,300	0	29,000	30,300
เมืองป๋น	1,800	1,600	1,750	1,300	4,650
เกสี	2,000	1,300	0	11,200	12,500
लगเคอะ	1,600	600	1,000	500	2,100
เมืองนาย	2,000	1,400	2,500	0	3,900
รัฐกะเหรี่ยง	1,820	7,400	3,900	23,000	34,300
ชาดอวี	250	30	1,140	0	1,170
ลอยก่อ	100	0	1,400	2,000	3,400
เดมอวีโซ	100	0	0	9,500	9,500
พรูโซ	250	1,600	0	3,700	5,300
บอลาเก	600	530	1,240	0	1,770
ผาซอง	500	5,240	120	3,300	8,660
เมสะ	20	0	0	4,500	4,500
มณฑลพะโค	18,850	21,600	22,150	0	43,750
ตองอู	0	0	1,300	0	1,300
จือกจี	17,000	12,300	20,150	0	32,450
ฉ่วยยีน	1,850	9,300	700	0	10,000
รัฐกะเหรี่ยง	14,360	52,500	12,700	48,300	113,500
ตันตา	3,100	9,800	6,100	0	15,900
ผาปูน	6,160	38,700	2,300	0	41,000
ลายบวย	1,100	0	0	7,000	7,000
เมียวตี	1,500	3,000	500	5,000	8,000
กอกะเร็ก	1,000	0	0	2,300	2,300
จะเอ็งไซจี	1,500	1,000	3,800	34,000	38,800
รัฐมอญ	1,780	1,550	7,500	40,000	49,050
บีลิน	80	50	0	0	50
เย	2,500	1,500	7,500	40,000	49,000
มณฑลตะนาวศรี	6,790	8,050	62,100	6,500	76,650
เยผั่ว	6,000	4,100	16,200	6,500	26,800
ทวาย	270	570	7,100	0	7,670
ต่ายต่อง	0	0	4,100	0	4,100
ปะลอร์	0	1,480	12,550	0	14,030
มะริด	450	140	7,500	0	7,640
ทวาย	50	1,240	12,000	0	13,240
โคกปักษ์	20	520	2,650	0	3,170
รวม	73,000	115,000	125,000	206,000	446,000

www.tbbsc.org

องค์การไทยแลนด์ เบอร์มา บอร์เดอร์ คอนซอร์เตียม

ทำงานกับผู้มีลี้ภัยจากประเทศพม่า

26 ปี

พันธกิจ

องค์การไทยแลนด์ เบอร์มา บอร์เดอร์ คอนซอร์เตียม เป็นองค์กรเอกชนเพื่อการพัฒนาที่ปฏิบัติงาน
บรรเทาทุกข์เพื่อมนุษยธรรมโดยไม่หวังผลกำไร เป็นพันธมิตรกับองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ
ทำงานร่วมกับผู้ลี้ภัยจากการสู้รบจากประเทศพม่า เพื่อตอบสนองความต้องการด้านมนุษยธรรม
ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมและยั่งยืน เพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้รับ
การเคารพในศักดิ์ศรี ความยุติธรรม และสันติภาพ